

Aməddiqawo

Wema

Ənyonudisa

Aməddiqda wo dɔ wɔwɔ wema əla a, Luka i ηrɔ ε. Dotogan i i nyi (Kol 4: 14). Ə wɔ ədɔ kidə aməddiqda Pɔlu (Amd 16 v 10-17; 2Tim 4:11; Film 1:24). Ɔ lə Yesu y'aməddiqda aməwivə awo mə o. Aməddiqda wo dɔ wɔwɔ wema əla a, i nyi wema aməvə a tɔ kə Luka ηrɔ dɪda Teofilə; i sə kpə nə əηənyɔ ε wema kə i ηrɔ dɪda ε a. Wema əla hən əxo lɔlɔ Aməddiqawo tɔ. Luka nu sigbə Yesu yi Jɪŋkɔri mɔ a. Ə gbə nu sigbə i cɔ Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɪda əha bɔbɔ jəŋkɔtɔ a mɔ a. Ə nu sigbə aməddiqawo zan gbɔngbɔn kɔkɔ ye wusən i sə do əηə nyɔɔ a co Jərizalemù, i tɔ ədù kə xixradə e awo see mə a. Ə gbə nu sigbə Mawu zan wo, i wo wɔ ənujiwun wo mɔ a. Ə gbə nu sigbə wo də aya nə xɔsətɔwo, kəkə i wu aməqəwo lə wo mə a. Ə gbə nu sigbə Pɔlu trɔ jimə mɔ, i nu Mawunyɔ kəkə sə yi amə kə Ɔ nyi jifu awo gbɔ mɔ a. Wema əla nu sigbə Mawu na xɔgan əgbətɔwo see to Yesu Kriso ji a. Ənyɔta kə lə wema a mə a qoo kə: Gbɔngbɔn kɔkɔ ə vava, kidə y'edɔwɔwɔ wo. Dəkawɔwɔ xɔsətɔ jəŋkɔtɔ awo tɔ. Aya də nə xɔsətɔwo. Ədunɔnɔ jifuwo kidə amə kə Ɔ nyi jifu awo tɔ.

Cocomə kə wema a hən awo kə

Ənu kə jɔ co gəkəmə Yesu yi jɪŋkɔri a kəkə va Pantekotu zangbə a(1--2)
Əkunu kə Aməddiqawo dɪ lə Jərizalemù a kidə aya kə wo də nə wo a (3--7)

Ə do əηə nyɔɔ lə Samarii (8)

Solu xɔ Yesu sə (9)

Amə ηkɔtɔ kə xɔ Yesu sə lə amə kə Ɔ nyi Jifu awo mə a(10--11)

Əfyɔ Erodu wu Jakə, Mawuηədotɔ dɪ Pyeɔ do lə gəkpamə (12)

Əmɔ zɔnzɔn jəŋkɔtɔ kə Pɔlu zɔn i ve nu Mawunyɔ a (13--14)

Aməddiqawo bɔ lə Jərizalemù (15)

Əmɔ zɔnzɔn əvə a tɔ kə Pɔlu zɔn i ve nu Mawu nyɔ a (16--18)

Əmɔ zɔnzɔn ətɔ a tɔ kə Pɔlu zɔn i ve nu Mawu nyɔ a (19--21)

Wo lə Pɔlu də gəkpamə (22--26)

Pɔlu yi Rɔma (27--28)

Yesu də Gbɔngbɔn Kɔkɔ ye zə nə aməddiqda wo

1 ¹Amə vəvə Teofilə!
Lə tiin wema jəŋkɔtɔ a mə a, Ɔ nu ənu kə Yesu kpə amə awo kidə kə i wɔ awo see, co gəmə jəjə, ²kəkə jə gbə kikə Mawu cɔ ε yi jɪŋkɔri a. Kəŋgbɔxo a yi jɪŋkɔri a, ə kpə ənu ye məddiqda kə i can to Gbɔngbɔn Kɔkɔ yə wusən mə awo. ³Kə Yesu sə vəvə kəkə i ku jrɔ a, ə cɔ dɛkia disa nə ye məddiqawo, i dɪ disa nə wo to ənu sùgbɔ mə bə ye l'əgbə. Ə disa dɛkia nə wo nə ηkəkə hoka(40), i lə xonu nə wo də Mawufyɔdɪdu a η. ⁴Yesu lə dɪnu kidə wo gbəqeka, i nu nə wo vəvəqə bə: «Mi Ɔ ka co lə Jərizalemù o, vɔ a, mi nɔtə kpɔ ənu kə əzə Dada də, i Ɔ nu nə mi a. ⁵Əo Jaan a, əci i i sə lə Mawuci n'amə, vɔ a, mia wo a, lə ma dindin mə a, Gbɔngbɔn Kɔkɔ i wo a sə lə Mawuci nə mi.»

Gbòngbòn Kòkò ye vava

2¹ Lə Pantekotu ye xozangbə a, xòsətəwo see bəde d'ədu lə toho deka a. ² Àka àka a, zikiti deka di co jin̄kori, sigbə aya ganngan lə xo ənə, i xò àxo kə mə wo kanren do de a see. ³ Kina a, wo kpo ənu sigbə əzo əde məki, di, i má də wo ji deka deka vayi. ⁴ Gbòngbòn Kòkò dɔ aye mə nə wo see, i wo tɔ nuxo xoxo də əgbə buwo mə, sigbə Gbòngbòn Kòkò a nu bə wo a nu i do a. ⁵ Jifu kə nɔnɔ əgbəji nə Mawu awo co lə ədu kə lə xixə a mə awo see mə, i va lə Jərizalemù de ganamə. ⁶ Kə wo sə zikiti hunna a, wo lə àhwà va. I ənu kə xòsətə awo lə nu a, kpacawo sùgbɔ; dɔ amə deka deka lə sə, ənyɔ kə xòsətə awo lə nu a də wɔŋtawo gbəwo mə. ⁷ Ənu kə jɔ a, kpaca wo, i gbə wugan ənu nə wo. I wó lə nu bə: «Amə kə lə xonu la wo a, ɲ nyi Galilee tɔ i wo see nyi a?» ⁸ Nə i wɔmɔ i mía wo deka deka sə nə ənyɔ kə wo lə nu awo, də mía gbə wo mə? ⁹ Amə lə mía mə i co Partesə, Medi kidə Elamu duwomə. Amə dɔo co Mezopotami, Judee, Kapadosi, Pɔɔn, kidə Azii kanwomə, ¹⁰ Amə dɔwo co Frigii kidə Pamfili kanwomə, Egiptə dumə. Amə dɔwo co Libii kanwomə; Ekan hunnawo təbɔ Sireni dugan; i amə dɔwo co Rɔma duganmə, ¹¹ Amə dɔo co Kreti kidə Arabi duwomə; amə dɔwo nyi Jifu, kidə amə bulomə kə va kprɔ Jifu əsə do awo; gbəxo mi lə sə ənu jiwun Mawu tɔ kə wo lə nu awo də mía gbəwo mə!» ¹² Ɔ kpaca wo see, i wó ɲ gbə nya susu kə wo a dɔ o; i wó lə ka wo dekiwo sə bə: «Nukee rɔkpa i nyi ila?» ¹³ Vɔ a, amə dɔo lə wo mə, i na lə kalasi xòsətə awo bə: «Àhà i wó nù mu!»

Pyee xonu nə àhwà a.

¹⁴ Pyee co kidə Amədɔɔɔdi a mawideka awo, i lə cɔ əgbə d'əji, i xonu nə àhwà a, bə: «Mía wo Jifuwo kidə amə kə nɔnɔ Jərizalemù wo, mi dɔto tiin nyɔ wo nyòngbin, i mia mɔnjə ənu kə jɔ a mə. ¹⁵ Amə la wo ɲ nù àhà mu sigbə mi lə bu i a o, dɔ gasideke nyidin tɔ i lə xo kə. ¹⁶ Vɔ a, ənyɔ kə Mawugbədɔtɔ Joweli nu a, i lə jɔ, ə nu bə:

¹⁷ "Mawu bə: Ənu kə ka jɔ lə ɲkəkə cingbə tɔ mə a wo kə:

*Naa má tiin Gbòngbòn də àgbətɔ wo see ji,
mia vi ɲucu kidə nyɔrun wo la trɔ zu Mawugbədɔtɔ,
naa nunyɔ nə mia dekeje wo to ənukpɔkpɔ wo mə,
i xonu nə aməganxo wo to àdɔ wo mə lə mia mə.*

¹⁸ Eɛn, lə ɲkəkə hunna wo mə a, nə ma tiin Gbòngbòn də tiin məsəntɔ ɲucu kidə nyɔrun wo ji, i wó a nu ənyɔ kə maa nu nə wo a.

¹⁹ Naa dɔ amrima nu wo disa lə jin̄kori,
i a dɔ dəsi jiwun tɔ wo disa lə anyigbanji:

Əhun kidə əzo, kidə àzɔ gangan wo.

²⁰ Nyidɔn la do zubru,

i wreti la bya sigbə əhun ənə;

gbəxo Ətɔhɔnɔ ye zan a, azan ganngan nyòngbin hunna la va.

²¹ Kina a, amə kə la yɔ Ətɔhɔnɔ ɲkɔ a wo see la kpɔ xɔgan.

²² Izrayeli tɔ wo, mi dɔto ənyɔ kə ɲ ka nu nə mi a: Yesu Nazareti tɔ a, àgbətɔ deka i lə nyi, i Mawu dɔ ye wunsə disa nə mi, tɔ ənujiwun, amrimanu wo kidə desi ənujiwun tɔ wo lə mia domə, sigbə mia ɲta wo mi nyee a. ²³ Ɔucu hunna a, wo cɔ e də asi nə mi sigbə Mawu ɲta nu i lə ye toto mə a; mi kreen də aticoga ji, i amə kə

ij dæsi Mawu awo wu i. ²⁴ Vð a, Mawu nyc ε, i xɔ ε lə wəvə səə əku tɔ si, dɔ əku ij wɔ wusən kə a grɔn əmɔ nə ε a dɛ o. ²⁵ Wu ənə a, Davidi nu də η bə:

*“Ŋ kpɔnə Àxotɔ lə tiin ηkɔ gaɖəsiaɖəmə,
i a lə tiin kpaɖeka dɛ nə vɔnɔvɔn ij kaa ji η o.
²⁶ Yeidɔ, i η lə kpɔ jijjɔ, i lə ji jijjɔ kpɔkpɔ əxa wo;
i nə tiin ηtiran na bə l'əyɔmə a,
a vo lə ηkuvɔ dɔdɔ mə.
²⁷ Dɔ, Àxotɔ, ij kaa gbə η dɛ də əkutomə o,
ij kaa rɔn i tɔɔ mə kɔkɔ, la dɔn də əyɔdɔ mə o.
²⁸ Ɖ disa əmɔ kə yi àgbə awo η,
nə ə lə kidə η a, ə na nə η jijjɔ kpɔkpɔ.”*

²⁹ Pyeε nu dæji bə: «Nɔvinyə wo, ma dɛmə nə mi: Mía, tɔgbi Davidi ku i wo dji, i ye yɔdɔ gbə kpɔtɔ dɛ lə mía gbɔ əgba. ³⁰ Vð a, Mawugbəɖotɔ i i nyi, i nya bə Mawu d'əzə nə ye i ta dæji bə ye jijjiməvi yewo ɖeka la kanren də ye fyc zikpin ji. ³¹ Ənu kə kaa jɔ lə ηkɔ a i Davidi kpɔ ɖiɖa, i xonu də nyɔnyɔ cɔ ku Kriso tɔ a η; i bə:

*“Mawu ij gbə e dɛ d'əkutomə o,
i ye goto ij kaa nyinyɔ d'əyɔdomə o.”*

³² Yesu hunna kə η lə nu a, Mawu nycε lə amə kuku wo mə i mía wo see mi kpɔ ye toho. ³³ Yeidɔ Mawu cɔ Yesu a yiji, i sə kanren də ye ɖusi mə, i i xɔ Gbɔngbɔn Kɔkɔ lə Dada a gbɔ, sigbə i də ye zə dɛ a, i sə kɔdə mía ji. Ənu kə mi lə kpɔ, i lə sə a nə. ³⁴ Dɔ Davidi ηta ij yi səxo o, vð a, ənu bə:

*“Ɖtɔhonɔ nu nə tiin Xotɔ bə:
Karen də ɖusimə η,
³⁵ kəkə sə jə gəkəmə na cɔ tɔ kətɔ wo
də tɔ fɔ wo gɔmə a.”*

³⁶ Izraeli dükɔn a see dɔ la nya kidə kàka dæji bə: Yesu hunna kə mi kran də aticoga ji a, Mawu cɔ ε Àxotɔ, i gbə cɔ ε Kriso, Xɔgantɔ!» ³⁷ Kə wó sə ənyɔ hunna wo a, aye gbando nə wo. I wó lə ka Pyeε kidə Aməɖɖiɖa dɛ a wo se bə: «Mía nɔviwo nukée mí dɔ a wɔ?» ³⁸ Pyeε rɔn nə wo bə: «Mi trɔ jɔjɔ, nə amə ɖeka ɖeka na lə Mawuci lə Yesu Kriso e ηkɔ mə, nə wo a cɔ mia gɔjəjəwo sə kə mi. Kina a mia kpɔ Gbɔngbɔn Kɔkɔ kə nyi Mawu ənu nana a xɔ.» ³⁹ Dɔ, Mía wo kidə mia vi wo i Mawu d'əzə a dɛ nɔ. Nə nə kə i gbə nyi amə kə lə àzɔgə awo see tɔ, wo hunna wo kə Ɖtɔhonɔ mía Mawu a va yɔ awo. ⁴⁰ Pyeε gbə xonuxo sùgbɔ bulɔmə wo nə wo, i a ɖu lə wo susuji, i la sə do ηusən ramə nə wo; i bə: «Mi cɔ lə əgbəvi baɖa wo mə, nə Mawu na xɔ mi gan.» ⁴¹ Amə kə xɔ Pyeε ənyɔ awo a, wo lə Mawu ci nə wo. Gbonana a, àgbəɔtɔ sigbə bratɔn amɔtɔn(3 000) ənə, i gbə jə bɔbɔ amə kə xɔsə dɛ a wo tɔ ji.

Àgbə əha bɔbɔ jəŋkɔtɔ a tɔ lə Jərizalemù

⁴² Wó ləbə nə Aməɖɖiɖa wo nukpramə, kidə ədu nɔnɔ lə nɔji mə. Wó ɖu nə ənu d'ədu, i gbə xonə dɛ d'ədu. ⁴³ Vɔnɔvɔn jə wo ɖeka ɖeka ji, dɔ Mawu lə wɔ amrimanu wo, kidə desi ənujiwuntɔ wo to Aməɖɖiɖa wo ji. ⁴⁴ Xɔsəɔ awo see l'ədu, i zan nə ənu kə wo wɔdɛ awo see d'ədu. ⁴⁵ Wó sa nə wo dɔkunu wo, i na ma əho a lə wo ɖəkɔkiwo domə, sigbə i hinya aməɖekaɖeka a. ⁴⁶ Lə ηkəkə ɖeka ɖeka mə a, wó vɛ bɔnɔ lə Mawusənxo. Wó ɖù nɔ nu to wo xɔ wo mə; i na ɖù i kidə jijjɔ kpɔkpɔ kidə aməɖeki cɔ xwe. ⁴⁷ Wó a lə kafu Mawu, i dükɔn a see rɔn nə wo, i ηkəŋkə a, Àxotɔ na lə dɔn amə kə i xɔgan awo də wo ji.

Mawu vɔ ɛ̀dɔ̀ nɛ̀ ɛ̀sɛ̀kʉnɔ̀ dɛ̀ka to Pyɛɛ kidɛ̀ Jaan ji

3¹ Gbedɛka a, Pyɛɛ kidɛ̀ Jaan wo yi dɛ̀xo gatɔn fiɛnyigbo tɔ gbɛ lɛ Mawusɛnɔ. ² Ƴucu dɛka lɛ, i ku sɛ co gɛ̀kɛmɛ wo ji i a. Ƴkɛ Ƴkɛ a, wo cɔ nɔ Ƴucu a va sɛ dɛ Mawusɛnɔ gbo kɛ wo yɔ nɔ bɛ ɛ̀gbɔ nyɔ̀ngbin a gbo; nɛ a lɛ byɔ ɛ̀nu amɛ kɛ to nɛ leena dɔ Mawusɛnɔ a mɛ awo. ³ Kɛ i kpɔ Pyɛɛ kidɛ̀ Jaan i wo kaa dɔ Mawusɛnɔ a, i byɔ ɛ̀nu wo. ⁴ Pyɛɛ kidɛ̀ Jaan cɔ Ƴukuvi dɛ̀ ji, i Pyɛɛ nu nɛ ɛ̀ bɛ: «Kpɔ mí!» ⁵ Ƴucu a kpɔ wo nyɔ̀ngbin, dɔ ɛ̀ dɔ Ƴukuvi bɛ wo a na ɛ̀nu dɛka ye. ⁶ Ƴ nɛ a, Pyɛɛ nu nɛ ɛ̀ bɛ: «Nyɛ Ƴ wɔ cika dɛ o, kpɔ nyi Ƴ wɔ ɛ̀ho dɛ o; vɔ a, ɛ̀nu kɛ Ƴ wɔ dɛ a, ma na o, lɛ Yesu Kriso Nazareti tɔ e Ƴkɔ mɛ a, co i na zɔn!» ⁷ Kɛ Pyɛɛ nu ɛ̀nɛ a, ɛ̀ lɛ alɔ dɛsi nɛ ɛ̀, i cɔ ɛ̀ co. Zedɛka a, afɔwo kidɛ̀ afɔkwe wo sɛnɲ nɛ ɛ̀sɛ̀kʉnɔ a. ⁸ I i zokpɛ, i tɔ zɔnzɔn. Ƴ dɔ Mawusɛnɔ a, kidɛ̀ Amɛdɔdɛda wo; i lɛ zɔn, i lɛ zokpɛ, i lɛ kafu Mawu. ⁹ Dɛ̀kɔn a see kpɔ ɛ̀, i i lɛ zɔn, i lɛ kafu Mawu. ¹⁰ Kɛ wo nya bɛ yei, kanɛren dɛ̀ ɛ̀gbɔ kɛ wo yɔ nɔ bɛ " Ƴgbɔ nyɔ̀ngbin" Mawusɛnɔ tɔ gbo, i na lɛ byɔ ɛ̀nu a a, vɔnɔn jiwo i ɛ̀nu kɛ jɔ dɛ Ƴucu a ji a kpaca wo.

Pyɛɛ kpɛra ɛ̀nu amɛ lɛ Mawusɛnɔ

¹¹ Ƴucu a Ƴ gbɛ trɔ lɛ Pyɛɛ kidɛ̀ Jaan ɛ̀ yomɛ o, ɛ̀nɛ a, ɛ̀ kpaca dɛ̀kɔn a see, i wo sudu va wo gbɛ lɛ lɛfi wo yɔnɔ bɛ Salomɔ ye xɔxɔnu(kpeji) a. ¹² Kɛ Pyɛɛ kpɔ ɛ̀nɛ a, ɛ̀ nu nɛ dɛ̀kɔn a bɛ: «Izrayeli tɔ wo, nukeejɔ i ɛ̀dɔ̀ hunna kɛ vɔ a, kpaca mí? Nukeejɔ i mi lɛ kpɔmɛ, sigbɛ mia Ƴtawo Ƴusɛn, nɔmɛ ɛ̀gbɛ̀ji i mí lɛ nɛ Mawu taɔo i mi vɔ ɛ̀dɔ̀ nɛ Ƴucu a ɛ̀nɛ ma? ¹³ Mawu Abraxamɔ tɔ, Izaki tɔ kidɛ̀ Jakɔbu tɔ, Mawu mia tɔgbi wo tɔ ye i cɔ ye mɛsɛntɔ Yesu d'ɛ̀ji, Yesu hunna i mi cɔ dɛ̀ asi nɛ ɛ̀ganwo i mi gbɛ e lɛ Pilatɛ Ƴkɔ, vɔ a, Pilatɛ ji bɛ ye a gbɛ e dɛ. ¹⁴ Miawo mi gbɛ amɛ kɛ nyi amɛ Kɔkɔ, i gbɛ nyi amɛ jɔjɔ a, i bɛ wo a daci amɛ kɛ nyi amɛwɔtɔ a dɛ nɛ a yi. ¹⁵ Mi dɔ i wo wu amɛ kɛ nyi ɛ̀gbɛ na amɛ tɔ a. I Mawu nyɔ̀e lɛ amɛ kukuwo mɛ, i mí nyi ye kunudɔtɔ. ¹⁶ Xɔsɛ kɛ mí wɔdɛ nɛ wusɛn kɛ lɛ Yesu Ƴkɔ mɛ a, Ƴkɔ hunna na wusɛn Ƴucu hunna kɛ mi lɛ kpɔ, i dɛsi a. Xɔsɛ kɛ mí wɔdɛ nɛ Yesu a, i dɔ i ɛ̀dɔ̀ vɔ nɛ ɛ̀ see sigbɛ miawo see mi lɛ kpɔ ɛ̀ a. ¹⁷ Ifia a, nɔvinye wo, Ƴ nya bɛ ma nya mɛ i miawo kidɛ̀ mia Ƴkɔtɔwo mi lɛ, i wɔ nɛ kidɛ̀ Yesu. ¹⁸ Ƴnɛ a, Mawu wɔ ɛ̀nu kɛ i nu dɛ̀ to Mawugbɛdɔtɔ wo see ji a, yei nyi: Kriso a dɔ a sɛ vɔnɔ. ¹⁹ Mi trɔ jɔjɔ, i va Mawu gbɛ, nɛ a tutu mia gɔjɛjɛwo. ²⁰ Kina a, Ƴtɔhɔnɔ la na gɛ̀mɛ fafatɔ wo mi, a dɔ Yesu Kriso, Xɔgantɔ kɛ i cɔ dɛ̀ nɛ mi a dɛda. ²¹ Ifi a, Yesu a dɔ a nɔ jɛnɔkɔri kɛkɛ jɛ gɛ̀kɛmɛ, ɛ̀nu wo see la trɔ jɛ ye ye sigbɛ Mawu nu i dɛ̀ xoxo to ye gbɛdɔtɔwo ji a. ²² Ƴnɛ a, Moyizi nu bɛ:

*“Ƴtɔhɔnɔ mia Mawu a la dɔ Mawugbɛdɔtɔ dɛka dɛda mi sigbɛ ɛ̀nyɛ ɛ̀nɛ,
i a nyi dɛka lɛ mia nɔvi wo mɛ.*

Mi a dɔto ɛ̀nu kɛ a nu nɛ mi awo see.

*²³ Amɛ dɛken kɛ Ƴ kaa dɔto Mawugbɛdɔtɔ hunna o a,
wo a dɛjeji lɛ dɛ̀kɔn a mɛ, i wu i.”*

²⁴ I Mawugbɛdɔtɔwo see kɛ xonu yayi ɛ̀dɛ jɛ ɛ̀dɛ Ƴgbɛ co Samielɛ ji kɛkɛ sɛ jɛ amɛ dɛ a wo see ji a, nɛ i wo nu ɛ̀nu kɛ lɛ jɔ lɛ Ƴkɛkɛ ɛ̀lawo mɛ a nɛ. ²⁵ Ƴzɛ kɛ Mawu dɛ to Mawugbɛdɔtɔwo ji a, mia tɔ i, i mi dɔ mɛ ma lɛ ɛ̀gununu kɛ Mawu wɔ kidɛ̀ mia tɔgbi wo a mɛ, kɛ i nu nɛ Abraxamɔ bɛ: “Naa xɔdɛ dɛ ɛ̀kukan kɛ lɛ anyigban ji awo see ji to tɔ jɛjimɛ viwo ji.” ²⁶ Mia wo i nyi amɛ jɛnɔkɔtɔ kɛ Mawu dɔ ye mɛsɛntɔ dɛda a, ɛ̀ dɛ ɛ̀ dɛda nɛ a xɔdɛ nɛ mi, i a wɔ nɛ dɛka dɛka miatɔ wo a trɔ lɛ ɛ̀nuvɔn wɔwɔ Ƴgbɛ.»

Wo kprɔ Pyee kidə Jaan yi kojodɔxo ganɔan a

4¹ Pyee kidə Jaan lə xonu nə dükɔn a, i Mawuwɔsato wo, Mawusənxocɔtəgan wo kidə Sadusito wo va wo gbɔ. ² Kə wo lə kprɔ Pyee kidə Jaan i wo lə kpra ənu dükɔn a, i lə nu Yesu yə nyɔ nyɔ co aməkuku wo mə ə nyɔ, i lə dɛ disa to leena bə aməkukuwo la nyɔ co oku a, ə və wo η. ³ Wo lə Pyee kidə Jaan, i cɔ wo də gakpamə kəkə əwunkə. Də fienyigbɔ wo lə wo. ⁴ Ganamə a, lə amə kə sɛ Mawunyo awo mə a, amə sɔgbɔ xɔsə. Woo kə xɔsə awo sun bratoŋ amatɔn(5.000) ənə. ⁵ Lə ye ηkəgbə a, Jifu əgan wo, əduməganxo wo kidə əsəkpraməto wo bɔ lə Jərizalemù. ⁶ Kidə Ana Mawuwɔsato gan a, Kayifu, Jaan, Alesandə kidə amə kə lə Mawuwɔsato gan əhinnu mə awo see. ⁷ Wó dɔ i wo kprɔ Pyee kidə Jaan va ηkɔ nə wo, i wó ka wo sɛ bə: «Ŋusən kee nɔmi mɛɛ ηkɔ mə i mi wɔ ənu hunna lə?» ⁸ Ganamədo a, Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɔ aye mə nə Pyee, i ì nu nə wo bə: «Ədùgan wo kidə əduməganxowo, ⁹ mi lə dohwɛ mí əgba cagbə ənyɔɛ kə mí wɔ nə əsəkunɔ a tɔ, i lə ka mí sɛ bə nə ədɔ vɔ nə ηjucu a mɔ?» ¹⁰ Miawo see kidə Izrayeli dükɔn a mi dɔ a nya bə: Ŋusən kə lə Yesu Kriso Nazaretito ye ηkɔ mə a i dɔ, i ηjucu hunna lə ganɔji lə ηkɔ nə mi. Yesu Kriso hunna, mi kran e də aticogaji, vɔ a, Mawu nyɔ lə amə kuku wo mə. ¹¹ Yesu i nyi:

*“Əkpə kə miawo əxɔməto wo mi gbə a,
ye i va trɔzun zogojikpə.”*

¹² Yedeken i la tɛ η xɔ amə gan. Də lə xixə a see mə a, Mawu ηj gbə na əgbəto bulomə dɛ, i mí a toji i kprɔ xɔgan o. ¹³ Amə kə lə kojodɔxo awo kprɔ bə Pyee kidə Jaan a, əgbəto gbale i wo nyi, i wo η sɛ wema o. Kə wo kprɔ sigbɔ wo lə xonu kidə kàka dɛji mɔ a, ə kpraca wo sɔgbɔ. Wó va mɔnjəmə bə Pyee kidə Jaan kprɔ nə Yesu do dɛdɛca. ¹⁴ Nə nə kə a, wo lə kprɔ amə kə wo vɔdɔ nɔ í i lə wo kpadɛka a, i wo ηj kprɔ ənyɔ dɛ i a nu dɛ η o. ¹⁵ I wó tɛju na gbə wo bə wo a do lə kojodɔxo xɔ a mə, i wo tɔ ənyɔ a lələ kprɔ lə wo dɔkɔkiwo mə. ¹⁶ I wo nu bə: «Nə mía wɔ nə amə hunna wo mɔ? Də Jərizalemù dumə tɔ wo see nya ganɔji bə dəsi ənujiwuntɔ kə jɔ a, wo i wɛɛ, i mí ηj ka tɛ η gbə o. ¹⁷ Vɔ a, mía təkprɔ i ənyɔ a η ka gbandə dükɔn a mə o. Mía ten ηkuvɔ dɛ wo, nə wo ηj ka gbə nu ənyɔ nə amə dɛ lə Yesu ηkɔ mə o.» ¹⁸ Kə i yi ənə a, wo yɔ Pyee kidə Jaan, i d'əsə nə wo vənə dɛ bə ye wo η ka gbə sɛ Yesu ηkɔ lə wo nu, nɔmi wo a kpra ənu amə lə ye ηkɔ mə o.» ¹⁹ Vɔ a, Pyee kidə Jaan nu dɛ η nə wo bə: «Mía ηtawo mi kprɔ, bə ənyɔ lə Mawu ηkɔ bə mí a s'ətonu nə mi, i və ətə nə Mawu a? ²⁰ Miawo a, ənu kə mí kprɔ, i sɛ a, mí ηj ka tɛ gbə e nunu o.» ²¹ Amə kə lə kojodɔxo awo gbətrɔ ten ηkuvɔ dɛ wo dɛji, kina ηgbə a, wo daci wo dɛ. Wo ηj kprɔ ənu dɛken i sɛ dɔn to nə wo o, dɔ dükɔn a see lə kafu Mawu nə ənu kə jɔ a. ²² Ŋjucu kə ədɔ vɔ nɔ, to ənu jiwun mə a, ye xɔ wugan hoka(40).

Xɔsəto wo dɛxo

²³ Kə wo daci Pyee kidə Jaan dɛ a, wo vɛ kprɔ nɔvi xɔsəto wo i to ənyɔ kə Mawuwɔsato gan wo kidə əduməganxowo nu awo see nə wo. ²⁴ Kə wo s'ənyɔ hunna a, wo see tɔ ədɛ xoxo dɛ dɛ Mawu kidə aye dɛkaa bə:

«Ăxotɔ əwo i wɔ jɔnkui i wɔ anyigban kidə ăxu kidə ənu kə lə wo mə awo see.

²⁵ Əwo i to Gbɔngbɔn Kɔkɔ ji, i xonu to taa məsəntɔ mía tɔgbi Davidi ji bə:

“Nukee jɔ i dükɔn wo lə adanji? Nukee jɔ i ədùwo lə bragbə dɛ gbale?”

²⁶ Əfyo kə lə anyigbanjiwo kpa dɛ nə Əhwà;

i wo kprɔto wo bɔgbə d'ədu dɛ Ətɔhonɔ kidə ye fyo kə i cɔ dɔvo a η.”

²⁷ Ədòdo i, Erodu kidə Pɔnsu Pilatə wo cɔ əgbə d'ədu, l'ə dɔdɔgan əla mə; kidə amə kə ηj nyi Jifu awo kidə Izrayeli dükɔn. I wó bragbə nə Yesu tɔc məsəntɔ Kɔkɔ, kə é cɔ Kriso Xɔgantɔ a. ²⁸ Wó wɔ ənu kə wonɔta ə ji bə na jɔ a see kidə tɔc ŋusən dɛdɛca

a. ²⁹ Ifia a Àxotɔ, kpɔ sigbɛ wó lɛ d'aya nɛ mí a, na nɛ taa mɛsɛntɔ wo na nu taa nɔɔ kidɛ àjidiɔɔ tɔɔ. ³⁰ Ðɛ taa nɔsɛn disa to èdò yɔɔ wo, dɛsi ɛnujiwuntɔwo kidɛ amrimanuwo mɛ, lɛ taa mɛsɛntɔ Yesu nɔkɔ mɛ, ye kɛ nyi amɛ kɔkɔ a. ³¹ Kɛ wo xodɛ jrɔ a, lɛfi wó bɔ dɛ lɛ a hunhun. Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɔ aye mɛ nɛ wo see, i wó nu Mawu nɔɔ a kidɛ àjidiɔɔ.

Xɔsɛtɔ wo ma wo nu wo lɛ wo dɛkiwo domɛ

³² Amɛ kɛ xɔsɛ awo see nɔ èdu lɛ aye dɛkaa kidɛ Gbɔngbɔn dɛka a mɛ. Amɛ dɛkɛn nɔ gbɛ cɔ nɛ ye dɔkù nu wo sɛ yɔ nɛ yetɔ o. Vò a, wo nuwo see nɔ nɛ èdu. ³³ Vò a, Amɛdɔɔɔɔ awo lɛ dɛ kunu kidɛ nɔsɛn bɛ Àxotɔ Yesu nɔɔ lɛ amɛ kuku wo mɛ nyawo, i Mawu na yra wo see. ³⁴ Amɛ dɛkɛn nɔ jinɛ ɛnu kɛ i hian a dokpin lɛ wo mɛ o, dɔ, amɛ kɛ wɔ anyigban nɔmi àxo dɛ awo na sa wo, i na cɔ ɛho kɛ wo sɛ see a va, ³⁵ nɛ Amɛdɔɔɔɔ awo, i wó a ma èho a sigbɛ amɛ dɛka dɛka hian ɛ a. ³⁶ Jozɛfu a, jɔ cɔ Lɛvi ɛ kukan mɛ, i wo ji ì lɛ Ciprɛ i Amɛdɔɔɔɔawo na nɔkɛ ɛ bɛ Banabasɛ ye gɔmɛ i nyi "Amɛ kɛ fa nɛ ji n'amɛ a." ³⁷ Yɛca sa èbò kɛ i wɔdɛ a, i hɛn èho a va i cɔ ɛ nɛ Amɛdɔɔɔɔ wo.

«Mawu i mí ɔ̄ a s'etonu nɔ, ɛ̄ nyi àgbɛ̀tɔ̀wo o.»³⁰ Miawo, mi kran Yesu hunna, dɛ̀ aticoga ji, í i ku, v̀ a, Mawu mía tɔ̀gbi wo tɔ̀ nyɛ̀ lɛ̀ amɛ̀ kuku wo mɛ̀.³¹ Mawu cɔ̀ ɛ̀ dɛ̀ ɛ̀ji, i sɛ̀ dɛ̀ ɔ̀usi mɛ̀ nɛ̀ ɔ̀kia, ɛ̀ cɔ̀ ɛ̀ nɛ̀ ɔ̀fɔ̀ amɛ̀xɔ̀gantɔ̀, nɛ̀ Izrayeli d̀̀kɔ̀n a na tɔ̀ jɔ̀jɔ̀, i a kɔ̀ sɛ̀ kɛ̀ ye gɔ̀jɛ̀jɛ̀wo tɔ̀.³² Mí nyi ɛ̀kunudɛ̀tɔ̀ ɛ̀nu hunna wo tɔ̀, mía wo kidɛ̀ Gb̀ngb̀n K̀k̀ kɛ̀ Mawu na amɛ̀ kɛ̀ sɛ̀ nɛ̀ ɛ̀tonu nɛ̀ ɛ̀ a wo.»³³ Kɛ̀ amɛ̀ kɛ̀ lɛ̀ kojoɔ̀tɔ̀gan wo b̀b̀ a mɛ̀ a wo, sɛ̀ nuxo hunna wo a, xomɛ̀fɔ̀nyɛ̀ lɛ̀ wo, i wó lɛ̀ ji a ẁ amɛ̀dɔ̀ɔ̀ɔ̀ wo.³⁴ V̀ a, farizitɔ̀ ɔ̀ka lɛ̀ wo mɛ̀ i tɔ̀ bɛ̀ Gamalielɛ̀, ɛ̀sɛ̀kɔ̀mɛ̀tɔ̀ i nyi, d̀̀kɔ̀n a see i bu nɛ̀ ɛ̀. ɛ̀ cɔ̀ jɛ̀tɛ̀ lɛ̀ wo mɛ̀ i bɛ̀ wo a ɔ̀ Amɛ̀dɔ̀ɔ̀ɔ̀wo do gb̀xo.³⁵ I nu bɛ̀: «Izrayelitɔ̀wo, mi hɛ̀n aye dɛ̀ ɛ̀nu kɛ̀ mi ka wɔ̀ nɛ̀ amɛ̀ hunna wo a ɛ̀.³⁶ ɛ̀ dɛ̀ɛ̀din o, mi kɔ̀ amɛ̀ɔ̀ka í i tɔ̀ bɛ̀ Tedasi. I bɛ̀ ye nyi amɛ̀ ɛ̀kuvi lɛ̀ji ɔ̀ka, àgbɛ̀tɔ̀ sigbɛ̀ kawo(400)ɛ̀nɛ̀ kɔ̀rɛ̀do. V̀ a, wo ẁ i, i amɛ̀ kɛ̀ kɔ̀rɛ̀do a wo see gbando, i wo ɛ̀ gbɛ̀ sɛ̀ ɛ̀nyɔ̀ ɔ̀ dɛ̀ dɛ̀ wo ɛ̀ o.³⁷ Kɛ̀ hunna yayi a, g̀kɛ̀mɛ̀ wo lɛ̀ dɛ̀ ɛ̀kɔ̀ wema mɛ̀ a, mi kɔ̀ Juda Galilee tɔ̀ a, i cɔ̀ i kɔ̀ amɛ̀ s̀gbɔ̀ dɛ̀ ɔ̀kia ji, wo wu ye ca, i amɛ̀ kɛ̀ kɔ̀rɛ̀do awo see gbando.³⁸ Ifia a ɛ̀ lɛ̀ nu i nɛ̀ mi: Mi ɛ̀ ka gbɛ̀ kɛ̀nu dɛ̀ mɛ̀ nɛ̀ amɛ̀ hunna wo o, mi daci wo ɔ̀ nɛ̀ wo a yi. ɔ̀ nɛ̀ wo nu wɔ̀wɔ̀ wo kidɛ̀ wo susu wo cɔ̀ àgbɛ̀tɔ̀wo gbɔ̀ a, wo a gu.³⁹ V̀ a, nɛ̀ i nyi Mawu gbɔ̀ i wo cɔ̀ a, mi ɛ̀ ka tɛ̀ ɛ̀ gu wo o. Mi ɛ̀ ka wɔ̀ àhwà kidɛ̀ Mawu o!» Amɛ̀ kɛ̀ lɛ̀ Kojoɔ̀tɔ̀gan wo b̀b̀ mɛ̀ a wo rɔ̀n ɛ̀nyɔ̀ kɛ̀ Gamalieli nu a.⁴⁰ Wó kɔ̀ Amɛ̀dɔ̀ɔ̀ɔ̀wo va, i wo xo wo. Wo dɛ̀ ɛ̀sɛ̀ nɛ̀ wo bɛ̀ wo ɛ̀ ka gbɛ̀ xonu lɛ̀ Yesu ɛ̀kɔ̀ mɛ̀ o, i wo daci wo ɔ̀.⁴¹ Amɛ̀dɔ̀ɔ̀ɔ̀wo cɔ̀ lɛ̀ kojoɔ̀xo a kidɛ̀ j̀j̀, ɔ̀ Mawu a kɔ̀ bɛ̀ ye wo jɛ̀ nɛ̀ v̀nɛ̀ sɛ̀sɛ̀, cagbɛ̀ kɛ̀ ye wo lɛ̀ yɔ̀ Yesu ɛ̀kɔ̀ a tɔ̀.⁴² I ɛ̀kɛ̀ ɛ̀kɛ̀, lɛ̀ Mawusɛ̀nxo a kidɛ̀ lɛ̀ àxo wo mɛ̀ a, wo a gbɛ̀ lɛ̀ kɔ̀rɛ̀ ɛ̀nu amɛ̀ wo i na lɛ̀ do ɛ̀ɛ̀ nyɛ̀ Yesu Kriso Xɔ̀gantɔ̀ a tɔ̀.

Wo can amə amadrə nə wo a d'alc Aməddiqa wo

6¹ Ganamədo a, àdàkpròvi awo lə sùgbə dəji, xòsətə kə do nə Greki gbə awo lə xonu də xòsətə kə do nə Ebre gbə awo η, qə wo do nə əvə nə wo kpəsu wo lə ənuđuđu mama ηkə ηkə tə mə.² Aməddiqa aməwivə awo bə àdàkpròvi awo see i nu nə wo bə: «η nyo i mía gbə Mawunyo nunu qe i va tə ənu đuđu mama o.³ Yeido a, nɔviwo, mi can àgbətə kə wo əkunu dəqə nyəngbin qe, i Gbòngbòn Kòkò qə aye mə nɔ, i ηnununyanya sun awo, amadrə lə mía dəkíwo mə. Nə mía cə ədɔ hunna də asi nə wo.⁴ Kina a, míawo mía kpə əmɔ, i ləbə nə dəxo kidə ənukpramə.»⁵ Ənyɔ hunna nyo ηkə bòbò a see, i wo xəgbə d'əji. Wo can Etyeni, kə wo xòsə qe taη i Gbòngbòn Kòkò qə aye mə nɔ a, kidə Filipu, Prokoree, Nikanɔ, Timɔɔ, Pamenasə kidə Nikola kə cə Antioci i va kpə Jifuwo sə do a.⁶ I wo cəwo disa nə Aməddiqa awo; i wo xoqə nə wo, i cə alc də woji.⁷ Mawu nyo a lə yi ηkə dəji. Àdàkpròvi awo gbə lə sùgbə dəji lə Jərizaləmù, i Mawuvòsətə wo sùgbə lə xə Yesu sə.

Wo lə Etyeni

⁸ Mawu na àcɛ Etyeni, i gbə na ε ηusən, i a lə qə amrimanuwo disa kidə dəsi ganɔn ənujiwun təwo lə dükɔn a mə.⁹ Jifu kə cə Sireni kidə Alesandri dukanwo mə awo, i yi nə jifuwo bəbɔxo kə wo yɔnɔ bə "Hwasi kə jə wo dəkisi mə awo tə a"; wo kidə Jifu kə cə Silisi kidə kə cə Azii kanwo mə awo tə ađika dədə kidə Etyeni.¹⁰ Və a, wo η tə η sunji i nɔ ηkə nə ε o, qə Gbòngbòn Kòkò na ε ηnununyanya i ì sə lə xonu.¹¹ Ənə a, wo na əho amə wo də ənugɔmə nə wo a xovi də Etyeni si bə: «Mí sə i ì lə dənucɛn də Moyizi kidə Mawu η!»¹² Kina a, wo fɔn dükɔn a, kidə əduməganxowo kidə əsəkpramətəwo də əji. I wo zɔn Etyeni ji i lə e, i kpə ε yi kojođotəganwo bəbɔ a ηkə.¹³ Wo gbə kpə vixə əkunuđətə wo, i wo nu bə: «Əhɔnyə lə η gbə nə nuxo vɔn xoxo də Mawusənxo kòkò a kidə Moyizi əsə wo η o!¹⁴ Mí sə i ì nu bə Yesu Nazaretitə əla, lə gban Mawusənxo a, i lə dɔri əkɔnu kə mí xə lə Moyizi gbə a.»¹⁵ Amə kə kanrən də kojođoxo a mə awo ηkui lə Etyeni ji, i wo kpə bə ye ηkui mə wəqə sigbə Mawuədotə tə ənə.

Etieni ye nuxo

7 ¹Mawuwɔsatɔgan a ka Etieni sɛ bɛ: «Ɛnyɔ kɛ wo lɛ nu dɛ ɛnuwo a ɔdɔdo i a?» ²Etyeni nu bɛ: «Nɔvinyɛwo kidɛ tiin dada wo, mi ɔto η. Mawu kɛ jɛ nɛ kafukafu a disa ɔkia nɛ mɛ tɔgbi Abraxamɔ gɔkɛmɛdo i lɛ Mezopotami nyigban ji a, gbɔxo a va nɔ Aran, ³i lɛ nu nɛ ɛ bɛ:
“Co lɛ tɔɔ du kidɛ tɔ kukanmɛ, i na yi ɔdu kɛ maa disa nɛ wo a mɛ.”

⁴Abraxamɔ cɔ, lɛ Cadenyetɔwo ɔduamɛ i ve nɔ Aran. Kina ηgbɛ a, kɛ ye dada ku a, Mawu cɔ ɛ co leena i sɛ yi ɔdu kɛ mɛ mi lɛ ɔɛ ifia a. ⁵Mawu η na anyigban ɔkɛn Abraxamɔ lɛ ɔdu ɛla mɛ o, kpɔ η nɛ ɛ ɔfi kɛ a cɔ afɔ do kpɛte o, vɔ a, ɛ d'ɛza nɛ ɛ bɛ: “Naa nawo ɔdu hunna, i a nyi tɔ wo, i a gbɛ nyi tɔɔ jijimɛvi wo tɔ.” Ganjɛ, Abraxamɔ η wɔ ɔvi ɔɛ ganamɛ o. ⁶I Mawu nu nɛ ɛ bɛ:

“Tɔɔ jijimɛviwo la ve nɔ amɛ jrowo dumɛ.

Leena i wo a nyi hwasi lɛ,

i wo a d'aya nɛ wo nɛ ɔxo kawo(400ans).”

⁷Vɔ a, Mawu gbɛ nu bɛ:

*“ Ɛnya, ma ɔkojo kidɛ dɔkɔn kɛ la cɔ wo sɛ wɔ hwasi a,
 kina ηgbɛ a, wo a co lɛ dɔkɔn a mɛ i a va sɛn η lɛ lela.”*

⁸Dɛjia, Mawu nu ɔgu kidɛ Abraxamɔ. I dɛsi ɔgu nunu a tɔ nyi ɛvo coco. Kɛ i nyi ɛnɛ a, Abraxamɔ ji Izaki i covɔ nɛ ɛ lɛ ηkɛkɛ nyi a mɛ, Izaki ca wɔ ɛnu ɔka a nɛ Jakɔbu, i Jakɔbu cɔ nɛ mɛ tɔgbi amɛwivɛ awo. ⁹Mia tɔgbi wo hwanη dɛ Jozefu η, i sa ɛ dɛ hwasigbɛnu dɛ Ejiptɛ. Vɔ a, Mawu l'ɛdu kidɛ e. ¹⁰Mawu ɔɛ Jozefu jii lɛ ye vɛvɛ sɛsɛ wo see mɛ, i na ɛ ηnununyanya, i cɔ ye nu nɔɔ Farawɔɔ ηkɛ, ɛfyɔ Ejiptɛ tɔ a. Farawɔɔ a cɔ Jozefu ɔdɔgan dɛ Ejiptɛ du a kidɛ yɛ xo see nu. ¹¹Vɔ a, fifɛ ɔka do lɛ ɔfisafi lɛ Ejiptɛ kidɛ Kanaa du mɛ. Vɛvɛ sɛsɛ a sɔgbɔ kɛkɛ mɛ tɔgbiwo η gbɛ kpɔ ɛnu ɔɔdu o. ¹²Kɛ Jakɔbu sɛ bɛ ɛnuku lɛ Ejiptɛ a, ɛ dɔ mɛ tɔgbiwo ɔɔɔ kɛkɛlɛtɔ. ¹³Zɛvɛ a tɔ kɛ wo yi a, Jozefu disa ɔkia nɛ nɔvia wo, i Farawɔɔ va dɛsi Jozefu ye Jɔxo. ¹⁴Kina, Jozefu dɔ bɛ wo a ve kpɔ ye dada Jakɔbu kidɛ ye kukan va. Wo see wɔ ɔgbɛtɔ kakitakpo ciwo ciatɔn(75). ¹⁵I Jakɔbu yi Ejiptɛ, leena i i ku lɛ, kidɛ mɛ tɔgbi wo ca. ¹⁶Wo lɛ wo kuku wo va Sicemɔ, i ɔɔvi dɛ ɔyɔdo kɛ Abraxamɔ cɔ ɔho xrɛ lɛ Hamɔɔ ɛ viwo si lɛ Sicemɔ a mɛ. ¹⁷Gɔkɛmɛ Mawu la tu ɛzɛ kɛ i dɛ nɛ Abraxamɔ a tɛbɔ. I mɛ dɔkɔn a lɛ ji dɛji , i lɛ sɔgbɔ kpee lɛ Ejiptɛ, ¹⁸Kɛkɛ sɛ jɛ ɛfyɔ Ejiptɛ tɔ bulmɛ kɛ η dɛsi Jozefu o ye gɔmɛ. ¹⁹Ɛfyɔ hunna fru mɛ dɔkɔn a, i xo daka kidɛ mɛ tɔgbiwo; kɛkɛ i dɔ bɛ wo a daci wo vi cukuvi wo ɔɛ nɛ wo a ku. ²⁰Ganamɛdo i wo ji Moyizi, i lɛ nya kpɔkpɔ, i nɔɔ Mawu ηkɛ. Wo lɛbɛ nɛ ɛ lɛ ye dada xomɛ nɛ wreti amɔtɔn. ²¹Kina ηgbɛ a yetɔ wo gbɛ ɛ ɔɛ. Ejiptɛ fyɔ ye vi nyɔrun cɔ ɛ dɛ ye xomɛ i hɛn ɛ sigbɛ ɔvi a ηta ɛnɛ. ²²Leena i wo kra Ejiptɛtɔ wo ηnununyanya see Moyizi lɛ, i lɛ sɛnwun lɛ ye nuxo xoxo wo kidɛ ye nu wɔwɔ wo mɛ. ²³Kɛ Moyizi wɔ ɔxo hoka(40) ɔɛ a, ɛ cɔ gbɛta bɛ ye a yi, i ve kpɔ ye nɔvi ye Izrayeli tɔwo. ²⁴Ɛ kpɔ Ejiptɛtɔ ɔka i i lɛ dɛ tukaɔa nɛ Izrayelito ɔka. Moyizi xɛ dɛ amɛ kɛ wo lɛ xo a ji, i xɔ ɔvɔ, i wu Ejiptɛtɔ a. ²⁵Ɛ bu bɛ ye nɔvi yewo la nya bɛ Mawu i dɔ ye ɔɔɔ nɛ ye a xɔ wo gan, vɔ a, wo η mɔnjɛ mɛ o. ²⁶Ye ηkɛgbɛ a, Moyizi kpɔ Izrayeli vi amɛvɛ, lɛ wɔ ɔvɔ, i lɛ ji i a dɔn fafa dɛ wo domɛ. I nu nɛ wo bɛ: " Ɛhrɔnyɛ wo, nɔvi i mi nyi, nukɛɛɔ i mi lɛ dɛ tukaɔa nɛ mia ɔkiwo?" ²⁷Vɔ a, amɛ kɛ lɛ dɛ tukaɔa nɛ ye vɛtɔ a, tutu Moyizi, i nu nɛ ɛ bɛ: "Mɛɛ i cɔ o ɔgan nɔmi kojɔɔtɔ dɛ mɛ nu?" ²⁸Ɛ ka wu η sigbɛ ɛ wu Ejiptɛtɔ a, ɛcɔ ɛnɛ i a? ²⁹Kɛ Moyizi sɛ ɛnɛ a, ɛ si. I ve zɛn amɛ jro Madian dumɛ tɔwo, i ji ηucuvi amɛvɛ leena. ³⁰Ɛxo hoka(40) ηgbɛ a, Mawuɔɔdɔtɔ ɔka va do dɛji lɛ zɔgbɛji, lɛ Sinayi to a ji, lɛ ati kreyyɛ kɛmɛ ɔzo lɛ bi lɛ a. ³¹Kɛ Moyizi kpɔ nɛ a, ɛ

kpaxa e. I i gbo tɔbo ɛzo a, i a kɔɔ e nyɔngbin. I sɛ Ɛtɔhonɔ ɛgbɛ, i i nu nɛ e bɛ:
³²"ɛnyɛ i nyi Mawu tɔ tɔgbinwo tɔ, Mawu Abraxamùtɔ, Izaki kidɛ Jakɔbu tɔ!"
 Moyizi tɔ kùkù kuku, ɛ gbɛ doji i kɔɔ e o. ³³Ɛtɔhonɔ nu nɛ e bɛ: "Dɛ taa fɔkpawo.
 Dɛ toho kɔkɔ i nyi toho ɛla. ³⁴I ɛ kɔɔ vɛvɛ sɛsɛ kɛ mɛ tiin dükɔn lɛ lɛ Ejiptɛ a, ɛ sɛ
 akue kɛ i lɛ fan a, ɛ va, i a xɔ e gan. Ifia, yi, ɛ dɔwo dɛɛ Ejiptɛ" ³⁵Moyizi hunna
 i Izrayelitɔwo gbɛ i bɛ: "Mɛɛ i cɔwo ɛgan nɔmi kɔjɔdɔtɔ dɛ mia nu?" "Mawu cɔ e
 dɛɛ, i a nyi ɛgan, i la nyi ɛkatunamɛtɔ, tɔ Mawuɛdɔtɔ kɛ disa dɛkia nɛ e lɛ ati
 kreyɛ mɛ a. ³⁶Moyizi i kɔɔ Izrayeli viwo do lɛ Ejiptɛ. Ɛ jɛ amrima nuwo kidɛ
 dɛsi ɛnujiwuntɔ wo, lɛ Ejiptɛ, lɛ ɛxu jɛn kidɛ zɔgbɛji nɛ ɛxo hoka. ³⁷Moyizi hunna
 kɛ i nu nɛ Izrayeli viwo bɛ:

"Mawu lɛ dɛ Mawugbɛdɔtɔ dɛka sigbɛ ɛnyɛ mɔki nɛ mi, lɛ mia nɔviwo mɛ."

³⁸Kɛ dükɔn a bɔ lɛ zɔgbɛji a, Moyizi leena dɛ. Ye i xɔ ɛnyɛ lɛ Mawuɛdɔtɔ a gbɛ
 lɛ Sinayi toji, i va nu nɛ mia tɔgbiwo. Ɛnɛ a, Moyizi xɔ ɛgbɛ nuxo wo cɔ Mawu
 gbɛ, i na nu i nɛ mí. ³⁹Vɔ a, mia tɔgbiwo ɛ ji i a sɛtonu nɛ e o, wo gbɛ ye nyɔ gbɛ i
 ji a tɔyi Ejiptɛ. ⁴⁰Wo nu nɛ Aarɔn bɛ:

"Wɔ ɛnu sɛnsɛn kɛ la tɛ ɛ nɔ ɛkɔ nɛ mia wo nɛ mí,

dɔ mí ɛ nyi ɛnu kɛ jɔ dɛ Moyizi hunna kɛ kɔɔ mi cɔ Ejiptɛ a ji o."

⁴¹Lɛ ɛkɔkɔ hunna wo mɛ a, wo wɔ lalavi dɛka, i na cɔ vɔsa wo va nɛ ɛnu sɛnsɛn
 a, i ɛnu kɛ wo cɔ wɔnta wo lɔwo wɔ a nyi jɛdɔ kɔkɔ nɛ wo. ⁴²Vɔ a, Mawu dɛngbɛ
 wo, i daciwo dɛ i wo sɛn wretivi kɛ lɛ jɛnkori awo. Wo hrɛn ɛnyɛ hunna wo lɛ
 Mawugbɛdɔtɔwo wema mɛ bɛ:

"Izrayeli dükɔn, ɛnyɛ i mi na ɛranwo

kidɛ vɔsa buwo nɛ ɛxo hoka(40) lɛ zɔgbɛji a?

⁴³Ɔ! ɛgbɛɛ ɛnu sɛnsɛn molɔki tɔ i mi hɛn

kidɛ wretivi ɛnu sɛnsɛn rɛfanutɔ.

Atikpekpe hunawo i mi wɔ;

i lɛ sɛn a e?

Yeidɔ naa dɛ mi dɛɛ Babilɔnu ɛgbɛ.

⁴⁴Lɛ zɔgbɛji a, mia tɔgbiwo hɛn ɛgbɛɛ kɛ mɛ ɛgu nunu wema wo lɛ a. Moyizi
 gba ɛgbɛɛ hunna sigbɛ Mawu dɔ e a. Ɛ gbɛ e dɛ arɔkpa kɛ i kɔɔ a ji. ⁴⁵ɛgbɛɛ
 hunna va jɛ mia tɔgbi ɛ viwo si. Jozue kɔɔ wo, i wo hɛn e sɛ yi ɛdu kɛ mɛ
 Mawu nya dükɔnwo lɛ, lɛ ɛkɔ nɛ wo a. ɛgbɛɛ a nɔ leena kɔkɔ jɛ Davidi gɛmɛ.
⁴⁶Davidi ye nu nyɔ Mawu ɛkɔ. I i byɔ ɛgbɛ Mawu a bɛ ye a gba ɛxo dɛka nɛ Mawu
 Jakɔbutɔ^a. ⁴⁷Vɔ a, Salomɔɔ i gba ɛxo nɛ Mawu. ⁴⁸Ganamɛdo a, Mawu kɛ wugan
 ɛnu wo see a ɛ nɔ nɛ ɛxo kɛ ɛgbɛtɔwo gba kidɛ alɔ a mɛ o. Sigbɛ Mawugbɛdɔtɔ nu
 i a kɛ:

⁴⁹Ɛtɔhonɔ nu bɛ: "Sɛxo i nyi tiin fɔɔ zinkpin,

i anyigban nyi lɛfi ɛ cɔ nɛ afɔwo do a.

ɛxo kee i mia tɛ ɛ gba ɛ?

ɛfi kee maa tɛ ɛ nɔ?

⁵⁰I ɛ nyi ɛnyɛ ɛta i cɔ tiin lɔ wɔ ɛnu hunna wo see a?"

⁵¹Miawo, mi sɛnɛwun ta, i trinɛ ji, i tu nɛ ɛto dɛ Mawu nuxowo, i na gbɛ fɔn
 ɛgu dɛ Gbɔngbɔn Kɔkɔ ji! Mia tɔgbiwo i mi dɛ. ⁵²Mawugbɛdɔtɔ kee wo i mia
 tɔgbiwo ɛ daya nɔ o? Wo wu amɛ kɛ va nu bɛ amɛ jɔɔ dɛka la va a wo; ifia, amɛ

^a7:46 Wema xoxo sùgbɛ lɛ greki gbɛmɛ, i ɛrɔ "Jakɔbu ye xɔ mɛ" lɛla.

jjɔ hunna i mi fru, i wu nɛ. ⁵³Mi xɔ ɛsɛ Mawutɔ to Mawuŋɛdotɔwo ji, vɔ a, mi ŋ zɔn dɛ ɛsɛ hunna wo ji o!»

Wo wu Etieni

⁵⁴Kɛ amɛ kɛ lɛ kojɔɔɔxo awo sɛ ɛnyɔ hunna wo a, homɛfinyɛ lɛ wo sùgbɔ, i wo ɔɔ aɔɔku dɛ Etyeni ŋ. ⁵⁵Vɔ a, Gbɔngbɔn kɔkɔ ɔɔ aye mɛ nɛ Etieni a, ɛ cɔ ŋkuvi dɛ ɛji, i kɔ Mawu ye ŋtikɔkɔ, i Yesu l'ɛtɛ lɛ ɔusimɛ nɛ Mawu. ⁵⁶Ɔ nu bɛ: «Mi ɔto, ŋ kɔ jɔkɔri hun, i ŋ kɔ Ɔgbɛtɔ ɛvi a l'ɛtɛ lɛ ɔusimɛ nɛ Mawu!» ⁵⁷Kɛ wo sɛ ɛnɛ a, wo d'ɛxa sinsin, i tu ɛto wo. I wo see zɔn Etyeni ji. ⁵⁸Wo dɛn yi ɛdùgan a ŋgbɛ, i tɔ ɛkpɛ dada dɛ e i ka wu i. Wo daci wo wu wo ɔɛ nɛ ɔɛkɛjɛvi ɔɛka, i wo yɔ nɛ ɛ bɛ Solu . ⁵⁹Gɛkɛmɛ wo lɛ dakpe Etyeni a, ɛ xɔɔɔ bɛ: «Ɔxotɔ Yesu, xɔ tiin gbɔngbɔn!» ⁶⁰Kina ŋgbɛ a, ɛ jɛkro i dɛ ɛxa sinsin i bɛ: «Ɔxotɔ cɔ ɛgɔjɛjɛ hunna sɛ kɛ wo!» Kɛ i nu ɛnɛ jɔ a, ɛ ku.

8¹ Etyeni kə wo wu a nyo Solu ŋkə.

Solu də aya nə x̄sətəwo

Lə ŋkəkə hunna d̄eka a mə i wo to aya d̄ədə nə əhabəb̄ə kə lə Jərizalēmù a. X̄sətə awo see gban də Jude kidə Samari kanwomə. Aməd̄od̄ida wo d̄əd̄ə i ŋ si yi àfi d̄ə o.² Amə kə n̄ə n̄ə əgb̄əji nə Mawu awo ve d̄i Etyeni, i fan avin tan̄.³ Solu ya lə d̄o əgan i la gban əhabəb̄ə a, i na lə to àxo wo mə, i na lə x̄sətə ŋucu kidə nȳorun wo d̄ə əgan ŋ, i na c̄ə wo d̄ə gakpamə.

Filipu do əŋə nȳə a lə Samari

⁴ X̄sətə kə wo gbando awo lə d̄o əŋə nȳə dan to àfisiasi fi kə wo lə to a.⁵ Ənə a, Filipu yi Samari ye dugan d̄eka mə, i nu Kriso ə nyo.⁶ Àhwà wo, lə ədu n̄ənc̄mə a, wo d̄oto ənȳə kə Filipu lə nu a nȳngbin, d̄o wo lə s̄ə i lə k̄p̄o desi ənujiwunt̄ə kə i lə w̄ə awo.⁷ Gb̄ngb̄n̄ v̄enwo s̄uḡb̄ə na d̄ə àxa sinsin i na d̄o lə amə kə mə i lə awo. I əsəkun̄ə s̄uḡb̄ə kidə amə kə lə t̄n̄bu awo s̄uḡb̄ə ə d̄ə na v̄ə.⁸ Ənə a, əji gan̄gan j̄ə əd̄ūgan a mə t̄wo.⁹ ŋucu d̄eka l'əd̄ūgan a mə d̄ed̄eca i t̄ə b̄ə Sim̄ə. Ə w̄ə nə majiki i a k̄pacə amə kə lə Samari awo. Ə nu n̄ə b̄ə ye nyi amə ŋkuv̄i l̄əji,¹⁰ i amə wo see c̄ə d̄evi wo ji, s̄ə yi amə ganxo wo ji, wo d̄o nə èto e nȳngbin; i na b̄ə: «ŋucu la i nyi Mawu ye ŋusən, kə wo ȳn̄ə b̄ə "ŋusən gan̄gan a."»¹¹ Wo see d̄o nə èto e nȳngbin, d̄o ənu kə i j̄r̄ən̄ə to majiki mə a lə k̄pacəwo d̄efia a, ə d̄in̄din.¹² V̄ə a, Filipu do əŋə nȳə Yesu Kriso t̄ə kidə Mawu fȳədūdū t̄ə a nə wo. Wo kə x̄sə awo see, lə ŋucu kidə nȳorun mə a, ə lə Mawu ci nə wo.¹³ Sim̄ə ca x̄sə i lə Mawu ci, ŋgb̄ə c̄ə lə Filipu gb̄ə o. Kə i k̄p̄o d̄əsi kidə ənujiwun gan̄gan kə Filipu lə w̄ə awo a, əkpacə e s̄uḡb̄ə.¹⁴ Lə Jərizalēmù a, kə aməd̄od̄ida wo s̄ə b̄ə Samarit̄əwo x̄ə Mawu nyo a s̄ə a, w̄ə d̄ə Pye kidə Jaan d̄ida wo.¹⁵ Kə aməd̄od̄ida am̄əv̄ə awo d̄o Samari a, wo xo d̄ə nə amə kə x̄sə awo, nə wo a x̄ə Gb̄ngb̄n̄ K̄əko.¹⁶ D̄o gb̄ngb̄n̄ K̄əko ŋ d̄i d̄ə amə d̄eken ji lə wo mə ha d̄o o. Wo lə Mawu ci nə wo lə Àxot̄ə Yesu ŋkə mə d̄əd̄ə i.¹⁷ Pye kidə Jaan c̄ə al̄ə d'əta nə wo, i wo x̄ə Gb̄ngb̄n̄ K̄əko.¹⁸ Kə Sim̄ə k̄p̄o b̄ə, nə aməd̄od̄ida wo c̄ə al̄ə d'əta nə x̄sətə wo a, wo a x̄ə Gb̄ngb̄n̄ K̄əko a, ə hən èho va nə Pye kidə Jaan¹⁹ i nu nə wo b̄ə: «Mi na àc̄ə hunna ŋ ca, kina a, nə ŋ c̄ə al̄ə d̄ə amə d̄ə ji a, na k̄p̄o Gb̄ngb̄n̄ K̄əko x̄ə.»²⁰ V̄ə a, Pye d̄o ŋti nə ε b̄ə: «Èwo kidə taa ho a see mi v̄e d̄n̄. D̄o ə bu b̄ə ye a c̄ə èho x̄r̄ə ənu kə Mawu na gbale a!»²¹ Ènu d̄ə ŋ kan wo lə ənȳə la mə o, k̄p̄o ə d̄ə ŋ nyi t̄əwo lə mə o, d̄o t̄ə ye ŋ j̄ə lə Mawu ŋkə o.²² Ènu v̄ən̄ə i ə w̄ə, d̄əsi i i na xo d̄ə ȳə Àxot̄ə. Ə t̄əj̄ c̄ə t̄ə susu v̄ən̄ə hunna wo s̄ə kə əwo.²³ D̄o ŋ k̄p̄o b̄ə am̄ənuj̄oj̄ro d̄əd̄ə i d̄ə aye mə n'əwo, i àḡd̄əj̄ə bra əwo.»²⁴ Sim̄ə nu nə Pye kidə Jaan b̄ə: «Mia ŋta wo mi dakp̄ə nə Àxot̄ə a d̄ə tiin tamə, nə ənu kə mi nu awo ə d̄ə ŋ ka d̄i əwu nȳə o.»²⁵ Kə wo d̄ə kunu i nu Àxot̄ə ye nyo j̄r̄ə a, aməd̄od̄ida am̄əv̄ə awo t̄r̄ə yi kə Jərizalēmù. Kə w̄ə lə əm̄əji yi kə a, w̄ə lə d̄o əŋə nȳə a to Samari botawo s̄uḡb̄ə mə.

Filipu lə Mawu ci nə əfȳə d̄əw̄ə t̄ə Etiopi t̄ə d̄eka

²⁶ Èt̄əh̄ənc̄ə ȳə ŋəd̄ot̄ə d̄eka nu nə Filipu b̄ə: «Co, i na j̄əŋk̄ə af̄ə d̄ə lagə, lə əm̄ə kə to Jərizalēmù i yi Gaza ji. Ganamədo a, amə d̄ə ŋ lə əm̄ə a ji o.»²⁷ Filipu c̄ə zed̄eka i j̄əm̄ə. Lə əm̄ə a ji a, ə dogo ŋucu tata Etiopit̄ə d̄eka. Èfȳə d̄ə w̄ə gan̄gan i i nyi. Yei k̄p̄a àc̄ə d̄ə əfȳə nȳorun Kandasə^b, Etiopit̄ə a, ȳə d̄əku nu wo see nu. Ə lə Jərizalēmù i va sən Mawu,²⁸ i t̄r̄ə vayik̄ə ye x̄omə. Ə kanren d̄ə ye k̄əkəvi mə i lə hr̄ən ənu lə Mawugb̄əd̄ot̄ə Ezayi wema mə.²⁹ Gb̄ngb̄n̄ K̄əko na nə Filipu b̄ə: «V̄ə t̄ə k̄əkəvi hunna.»³⁰ Filipu sudu tu k̄əkəvi a, i s̄ə i Etiopi t̄ə a lə hr̄ən ənu lə Mawugb̄əd̄ot̄ə Ezayi wema mə. Ə ka ε s̄ə b̄ə: «È m̄ənj̄ə ənu kə əl̄ə hr̄ən a mə a?»

^b8:27 Èfȳənȳorun Etiopit̄əwo bubu ŋkə i nyi "Kandasə" ḡanamə.

³¹ Ȩucu a nu n̄ ɛ b̄: «N̄ ma a t̄ Ȩ monj̄ m̄ m̄, n̄ am̄ d̄ Ȩ d̄ḡm̄ Ȩ o?» I i nu n̄ Filipu b̄ na d̄o k̄k̄avi a m̄, i kanren d̄ àxa n̄ ye. ³² Ȩnu k̄ i l̄ hr̄n l̄ Ezayi wema a m̄ k̄:

*«É w̄ d̄e sigb̄ aringb̄ k̄ wo kpr̄ yik̄ aran wu xo an̄,
sigb̄ arengb̄vi k̄ wo l̄ kpa afu n̄ i ì vind̄e a an̄.» Ȩ nu an̄yo d̄ o.*

³³ *Wó do Ȩkpr̄n ɛ, i wo Ȩ d̄o ye k̄ojo nȳngbin o.*

M̄ɛ i ka t̄ Ȩ l̄xo ye j̄jim̄ vi wo t̄?

Am̄ d̄ Ȩ l̄ o! wo gu ye gb̄e l̄ anyigban a j̄i.»

³⁴ Etiopit̄ a ka Filipu s̄ b̄: «Ȩ dakp̄ n'əwo, nu am̄ k̄ an̄yo Mawugb̄d̄ot̄ a l̄ nu a Ȩ? Ȳnt̄a ə nȳo i ì l̄ nu a n̄mi am̄ bul̄m̄?» ³⁵ Kina a, Filipu x̄o nuxo, i t̄ji co an̄u k̄ i hr̄n l̄ Mawun̄yo wema a m̄ a, i do əȨ̄ə nȳɛ Yesu t̄ n̄ ɛ. ³⁶ Wo yik̄ l'əmo a j̄i i d̄o àfi d̄eka i àci leena. Etiopit̄ a nu n̄ filipu b̄: «Kpr̄ àci k̄. Nukee i d̄o i nȳə Ȩ ka l̄ Mawu ci o?» [³⁷ Filipu nu b̄: N̄ ə x̄s̄ə kid̄ə t̄ɔ ye see a, wo a l̄ Mawuci n'əwo jro. Etiopit̄ a r̄n n̄ ɛ b̄: Ȩ x̄s̄ə b̄ Yesu Kriso a nyi Mawu ə vi.]^c ³⁸ É d̄əgb̄ i wo d̄o k̄k̄avi a ət̄, i ye kid̄ə Filipu d̄i d'əci a m̄, í i l̄ Mawuci n̄ ɛ. ³⁹ K̄ wó do l̄ àci a m̄ a, Àxot̄ ye Gb̄ngb̄n̄ c̄o Filipu yi. Etiopi t̄ a Ȩ gb̄ kpr̄ Filipu o, v̄d̄ a, é l̄ əmo i j̄əm̄ kid̄ə j̄j̄j̄. ⁴⁰ Filipu va kpr̄ d̄əkia l̄ əd̄ugan k̄ wo yo n̄ b̄ Az̄ot̄ a m̄, i do əȨ̄ə nȳɛ a to əd̄ugan k̄ m̄ i to awo see, k̄k̄ə s̄ə j̄ə Sezare.

---

^c8:37 Wema xoxo s̄ugb̄ l̄e, i wo Ȩ w̄ h̄nh̄r̄n m̄ əla d̄e o

Solu trə jimə

(Amədođiđa 22:6-16; 26:12-18)

9¹ Gànəmə a, Solu ř ģ gbə lə bu ənu də zən lə əkuətəbu kaka ř nə Àxotə ye dəkprəviwo o. ² Ę ve kprə Mawuvsətəgan a, ² i nu nə ε bə na wə wema, nə ye a hən yi Jifuwo bəbđxo kə lə Damasi awo mə, kina a nə ye kprə řucu nōmi nyōrun kə lə zən də Yesu ə mōji awo a, ye a lə wo, i a kprə wo va Jərizalemū. ³ Solu l'əmōji yikə, i təbə Damasi, zedəka a, kəkřə đeka co řiņkori va kə xixra də e. ⁴ Ę gəjen də anyigban mə, i sə əgbə đeka lə nu nə ε bə: «Solu, Solu nukeejə i ś lə də aya ř? ⁵ I i kasə bə: «Mεε ə nyi Àxotə?» Ęgbə a rən nə ε bə: «Ėnyə, i nyi Yesu kə ə lə də aya nə a. ⁶ Vđ a, co i na yi ədūgan a mə, wo a nu ənu kə ə đo a wə a nə o leena. ⁷ Amə kə lə zən əmō kidə Solu awo nətə. Wó ř đoji i nu ənyō đeken o. Wó lə sə əgbə a, vđ a, wó ř kprə aməđə o. ⁸ Solu co lə anyigban mə, i kə řkuviwo, vđ a, ř gbə tə kprə ənu o. Wo lə alə nə ε, i kprə ε yi Damasə. ⁹ Ė nō ənu ma kprə, nə řkəkə amōtən, i ř đū nu o, kprə ř nū əci o. ¹⁰ Adəkprəvi đeka lə Damasi i tə bə Ananiasə. Àxotə xonu nə ε lə ənu kprəkprə mə bə: «Ananiasə!» I i rən nə ε bə: «Àxotə ə nyə kə.» ¹¹ Àxotə nu nə ε bə: «Co i na lə əmō kə wo yōnə bə əmō jōjə a, i na yi Juda ye xomə, i na ka Tasətə kə tōmə Solu a ye ta sə. Ę lə xodə ifia; ¹² i lə ənu kprəkprə mə a, ə kprə řucu đeka i i tōmə Ananiasə, i i đo əxo a mə, i cə alə d'ətə nə ε, nə a trə kprə ənu.» ¹³ Ananiasə rən bə: «Àxotə, amə sūgbə nu řucu hunna e nyō. Wó nu ənuvčən kə i wə də amə kə nyi tčwo lə Jərizalemū awo ř a ř. ¹⁴ i i va lela kidə əcə křakřa kə Mawuvsətə gan wo nə ε a, i bə na lə amə kə yōnə tə řkə awo see.» ¹⁵ Vđ a, Àxotə nu nə Ananiasə bə: «Yi, đo řucu hunna a, ř cə ε, i la zeen, i a disa tiin řkə nə amə kə ř nyi řifu awo o kidə wo fyō wo, i la disε nə Izrayeli dūkən a. ¹⁶ Yəřta ma disa vənə kə a sə, də tiin řkə tamə awo see nə ε.» ¹⁷ Ananiasə yī; i đo əxo a mə. Ę cə alə də Solu ři i nu nə ε bə: «Solu, nčvinyə, Àxotə Yesu kə do də əji o lə əmō kə əto a ři a, i dō ř điđə; nə na trə kprə ənu, i Gbđngbđn Kəkə na đo aye mə n'əwo.» ¹⁸ Zedəka a, ənu hwevi křa mōki wo gəjen co řkuviwo ři nə Solu, i i trə kprə ənu. Ę co, i wo lə Mawu ci nə ε. ¹⁹ Kina řgbə a, ə đū ənu, i kprə wusən.

Solu nu ənyō nyčə a lə Damasi

Solu nč adəkprəvi kə lə Damasi awo gbə, nə řkəkə đəwo. ²⁰ Zedəka a, ś tə ənyō nyčə a nu nu lə Jifuwo bəbčxo wo bə: «Yesu i nyi Mawu ə vi!» ²¹ Ė křaca amə kə lə đoto e awo see, i wo lə nu bə: «Ėřucu hunna, yei də nə aya nə amə kə yč nə Yesu řkə lə Jərizalemū awo! Ę va lela i ka lə wo, i la kprə wo yi nə Mawuvsətəganwo!» ²² Vđ a, Solu lə xonu kidə kăka đəji. Ę disa bə Yesu i nyi Křiso Xčgantə a. I řifu kə lə Damasi awo ř gbə řya ənyō kə wo a nu nə ε a o. ²³ Lə řkəkə đəwo řgbə a, řifuwo cə gbətə bə yewo a wu Solu. ²⁴ Vđ a, Solu sə əsə kə wo bra də ř a. Ėzan kidə nyidčn a, wo a lə cə ədūgan a ye gbonu wo nə wo a kprə əmō i wu i. ²⁵ Ėnə a, Solu ye đəkprəviwo va cčə də kisi mə lə əzan mə, i cə ε to əkřagři ta sə đi də əđū a řgbə.

Solu va Jərizalemū

²⁶ Kə Solu va Jərizalemū a, əji i a đo adəkprəvi wo mə; vđ a, wó see lə vđnčn nə ε, đo wo ř kadəji bə Solu nyi adəkprəvi adđo tč o. ²⁷ Banabasə kprə Solu sə yi Amədođiđa awo gbə. Ę to sigbə Solu kprə Àxotə lə əmōji mč a, kidə sigbə Àxotə xonu nə ε mč a nə wo. Banabasə gbə nu sigbə Solu nu Mawu nyč mč, lə Yesu řkə mə kidə kăka đəji lə Damasi a nə wo. ²⁸ Co ganamado a, Solu l'əđu kidə amədođiđa awo, i na lə yi, i na lə va, lə Jərizalemū, i na lə do əřə nyčə a kidə kăka đəji lə Àxotə řkə mə. ²⁹ Ę nu nə ənyō kidə řifu kə sə Greki gbə awo, i də nə adřika kidə wo; vđ a, wawo lə ři a wu i. ³⁰ Kə nčvi xčsətə wo s'ənə a, wo kprə Solu sə yi Sezare, leena i wó nyi i điđə Tase lə. ³¹ Ėha bəbč awo kprə fafa xotən lə Jude a see, lə

Galilee kidə Samari kan wo mə. Wó lə cin, i lə nò àgbə l'ètonu səsə mə nə Àxotɔ. Gbɔngbɔn Kɔkɔ d'alc wo, i wó lə sùgbɔ d'əji.

Piyee vɔɔ nə Enɛɛ

³² Piyee lə to ədu a see mə vayikɔ; i gbəɖɛka a, ə va yi xɔsətɔ kə lə Lida a wo gbɔ. ³³ É kprɛ ɲucu ɖɛka, i wo yɔ nə ε bə Enɛɛ; i i xo kprɔbɔ, i mre ɖɛ də èba ji co èxo amənyi kə. ³⁴ Piyee nu nə ε bə: «Enɛɛ, Yesu Kriso vɔ èdɔ n'əwo! Co, i na ɲrɔ tɔɔ ba.» ɲucu a co zedɛka. ³⁵ Kə Lidatɔ wo see kidə Sarɔn kanmə tɔ wo kprɛ ənə a, wó xɔ Àxotɔ Yesu sə.

Wo nyɔ Dəkasi də àgbə

³⁶ Lə Jope a, àdəkprɔvi nyɔrun ɖɛka leena i wo yɔ nə ε bə Tabita, kə nyi "Dəkasi" də Grɛki gbə mə, ye gɔmə i nyi "Abisa". Ə wo nə ənu nyɔngbin wo, i də nə alc ayamənɔwo. ³⁷ Ganamədo a, é l'əɔɔ i ku, i wo lə əci nə amə kuku a, i ve sə mreɛ də àxo ɖɛka mə lə sigbo ji. ³⁸ Àdəkprɔvi kə lə Jope awo sə bə Piyee lə Lida. Lida ɲ diɲdin də Jope o. Ənə a, wo dɔ ɲucu aməvə ɖiɖa, i bə wo a ve nu nə ε bə: «Mi dakpə n'əwo, va míagbo ifia.» ³⁹ Zedɛka a Piyee yi kidə wo, kə i ɖo a, wo kprɛ ε yi èxo a mə lə sigbo a ji. Kposu awo see təbɔ ε, i lə fan avin, i na disa awu kidə àvɔn kə Tabita tɔn nə wo gəkəmədo i l'əgbə ɖɛ a nə ε. ⁴⁰ Piyee ɖə amə wo see do, i jəkroji i xoɖə. I dəɲkɔ amə kuku a, i bə: «Tabita! co!». Zedɛka a, é hun ɲkuvɛ, i kə i kprɛ Piyee a, i kanrɛn. ⁴¹ Piyee lə alc nə ε, i cɔ ε jətə. É yɔ xɔsətɔwo kidə kposu awo, i cɔ ε disa nə wo àgbə àgbə. ⁴² Jopee tɔwo see sə ənu kə jɔ a, i amə sùgbɔ xɔ Àxotɔ sə. ⁴³ Piyee nɔ Jope tan lə Simɔɔ kə wo nə ayu dɔ a gbɔ.

Pyee yi Koneyi ə xomə

10¹ Ȩucu ɔeka lə Sezare i təbə Koneyi sɔja kavətəkpgogan i Ȩi nyi lə sɔjawo ha bəbɔ Rəmatɔ kə wo yəɔnɔ bə "Itali habəbɔ" a.² Ȩucu hunna sən nə Mawu. Ye kidə ye kukan see bu nə ε. ³É də nə alɔ sũgbɔ Jifu ayaməɔnɔ awo, i xonəɔɔ yɔ Mawu gaɔɔsiadə mə. ⁴Gbədəka a, lə gatən mə wetrɔ mə ənə a, ə kprɔ ənu, i kprɔ Mawuɔədɔtɔ ɔeka nyəɔngbin, i Ȩo ye xomə, i nu nə ε bə: «Koneyi!» ⁵Kə Koneyi kprɔ Mawuɔədɔtɔ a a, ədikə co e, i Ȩi nu bə: « Nukeejɔ Áxotɔ?» Mawuɔədɔtɔ a nu nə ε bə: «Mawu xɔ tɔɔ ɔəxowo, i kprɔ alɔ kə ə də nə ayaməɔnɔ awo, i ɔowun o.» ⁶Ifia a, dɔ amə wo ɔiɔa Jope nə wo a yɔ Simɔɔ kə tɔ bə Pyee a va. ⁷É lə ayudəwəɔtɔ ɔeka ye xomə, wo yɔ nə yeca bə Simɔɔ, i ye xomə lə əxu ye kpaɔeka.» ⁸Kə Mawuɔədɔtɔ kə lə xonu nə ε a, yi a, Koneyi yɔ ye məsəntɔ aməvəɔ kidə sɔja kə wɔ nə əɔɔ nə ε a wo ɔeka, sɔja hunna lə əgbəji nə Mawu. ⁹É nu ənu ke jɔ a see nə wo, i dɔ wo ɔiɔa Jope.

¹⁰Lə ye Ȩkəgbə a, ke wo zəɔn əmɔ yikɔ, i təbɔ Jope a, Pyee ra əxo kə mə wó lə a ye xɔ ta, i ka xoɔɔ lə gawivə mə ənə. ¹¹Fifə lə e, i Ȩi ka ɔiɔ ənu. Gəkəmə wo lə ɔa ənu ɔuɔu nə ε a, ə tɔ ənu kprɔkprɔ. ¹²É kprɔ jɔɔkɔri hun, i ənu sigbə əvəɔn gəɔɔɔn məki ɔeka co əji gbəɔnɔ əgəɔmə; ye to amənə awo lə brabra; i va ɔi də anyigban mə. ¹³Əran arɔkpa arɔkpa wo ləmə, kə zəɔnɔ afɔ amənə jiwɔ, kə zəɔn nɔ hodo ji awo kidə xəvi arɔkpa arɔkpa wo. ¹⁴Əgbə ɔeka nu nə ε bə: «Co Pyee, wu əran hunna wo, i na ɔiɔ!» ¹⁵Və a, Pyee nu bə: « Əo! Áxotɔ nyə Ȩi ɔiɔ ənu kə la co amə xoɔɔ nəmi kə wo gbə a ɔə kprɔ o.» ¹⁶É sə əgbə a zəvə a tɔ, i Ȩi nu nə ε bə: «Ka kprɔ ənu kə Mawu bə ə kɔ a də makɔ ji o.» ¹⁷Ənu a jɔ zətən. Kina Ȩgbə a, ənu əvəɔn gəɔɔɔn məki a tɔ yɔ jɔɔkɔri zədəka. ¹⁸Pyee lə ka, ənu kə ənu kprɔkprɔ hunna nyi a, ɔəkia sə. Ganaməɔo i amə kə Koneyi dɔ ɔiɔa awo lə ka Simɔɔ ayudəwəɔtɔ a ye xomə sə, i wo va lə ɔo ye xɔxɔ nu. ¹⁹Wo d'əxa, i kasə bə: « Lela i Simɔɔ kə təbə Pyee a zən a?» ²⁰Pyee gbə lə bu ətaməkprɔ də ənu kprɔkprɔ a Ȩi, i Gbəɔngbəɔn kəɔkɔ nu nə ε bə: «Doto, amə aməɔtən ɔəkawo lə ji o. ²¹Co! ɔi, i na kprɔ wo do, ka bu i kprɔ o, ɔo ənyə i dɔ wó ɔiɔa.» ²²Pyee ɔi va amə awo gbɔ, i nu nə wo bə: «Ənyə i nyi amə kə mi lə ji a. Nukee jɔ i mi va?» ²³Wo rən nə ε bə: «Sɔja kavətəkpgogan Koneyi i dɔ mi ɔiɔa. Amə jəɔɔ i Ȩi nyi, ə sən nə Mawu, i Jifuwo see ɔə nə əkunu nyəɔngbin nə ε. Mawuɔədɔtɔ ɔeka va dɔ ɔəji, i dɔ ε bə na yɔ əwo va yee xomə, i ə ɔoto ənyɔ kə aa nu nə ε a.» ²⁴Pyee kprɔwo ɔo əxo mə, i xɔ wo məjro.

Ye Ȩkəgbə a Pyee j'əmɔ kidə wo. I nəvi xəɔsəɔtɔ kə lə Jope awo ɔoo kprɔ Pyee dɔ. ²⁵Wo ɔo Sezare lə ye Ȩkəgbə. I Koneyi nɔtə kprɔwo ɔə kidə ye xoməɔtɔwo kidə əxɔ a vəvə kə i yɔ a wo. ²⁶Kə Pyee ka ɔo əxo a mə a, Koneyi va dogo e i dənugu də əkəmə nə ε, i sə ci i. ²⁷Və a, Pyee cɔ ε co, i nu nə ε bə: «Co, Əgbəɔtɔ i Ȩi ca Ȩi nyi.» ²⁸I ye kidə Koneyi tɔ nuxo xoxo, i Ȩi ɔo əxo a mə, i kprɔ amə sũgbɔ bəɔɔ. ²⁹I i nu nə wo bə: «Mi nya bə Jifu ɔə Ȩi wɔ əcə ɔə, i a dɔ əha kidə amə kə Ȩi nyi Jifu a, kəkə i a ɔo ye xomə o. Və a, Mawu disa ənu Ȩi bə, nyi Ȩi ɔo a yɔ amə ɔə bə amə xoɔɔ, nəmi amə kə nyi Ȩi ka tə Ȩi dɔ əha kido a o. ³⁰Yeido kə mi yɔ Ȩi a, nyi xoekprɔ gbəɔxɔ i va o. Ȩi ji a nya ənu kə dɔ mi yɔ Ȩi va a.» ³¹Koneyi nu bə: «Ȩi kəkə ənə a kə, l'əga əlaməɔo, gətən wetrɔ mə, i Ȩi lə xoɔɔ lə tiin xomə. Zədəka a, amə ɔeka va dɔ də əjinyə, i awu kə i dɔ a lə kɔ. ³²I nu Ȩi bə: "Koneyi, Mawu sə tɔɔ ɔəxo. I ɔowun alɔ kə ə də nə ayaməɔnɔ awo. ³³Dɔ amə ɔeka ɔiɔa Jope, nə wo a yɔ Simɔɔ kə tɔ bə Pyee a va. É lə ayudəwəɔtɔ ɔeka ye xomə, wo yɔ nə yeca bə Simɔɔ, i ye xɔ lə əxu ye kpaɔeka" ³⁴I zədəka a, Ȩi dɔ amə wo ɔiɔa əwo, i ə va. Ifia, míawo see i lə Mawu Ȩkə kə, i a sə ənyɔ kə Mawu dɔ əwo bə na nu nə mi a.»

Pyee nu Mawu nyo lə Kəneyi ye xomə.

³⁴ Pyee xə nuxo, i bə: «Ifia η mənɲə mə nyawo bə Mawu η cə nə amə dɛ d'əvo nə amə dɛ o. ³⁵ Amə dɛsiadɛ kə lə xixə a mə, i bu nə Mawu, i wə nə ənu jɔjɔ a, amə a ye nu nyo nə Mawu ηkɔ. ³⁶ Mawu cə ye nyo dɛdɛ Izrayeli dükɔn: ʔ do əɲə nyɛ kə na nə fafa amə a, to Yesu Kriso kə nyi ʔxotɔ nə ʔgbətɔwo see a ji. ³⁷ Mi nya ənu kə jɔ lə Galilee, gbɔxo i va jɔ lə judee kan a see mə, ʔəkəmə Jaan nu Mawu nyo, i lə Mawuci nə amə wo a. ³⁸ Mi dəsi sigbə Mawu dɔ Gbɔngbɔn Kɔkɔ ye ɲusən kɔdɔ Yesu Nazaretitɔ ji mɔ a. Mi gbə nya bə, ʔ wɔnə ənyɛ to ʔfisiafi. ʔ vɔ nə ɛdɔ nə amə kə rɛgba kpacɛ dɛ nɔ awo see, dɔ Mawu lə kidə e. ³⁹ I mɪawo mɪ nyi kunu dɛtɔ ənu kə i wə a see tɔ lə Jifuwo dumə kidə Jərizalemù. Wo kreen də aticoga ji, i wu i. ⁴⁰ Vɔ a, Mawu nyɛ lə ηkəkə tɔ a tɔ mə, i dɔ ɛ bə na cə dɛkia disa. ⁴¹ ɲ nyi dükɔn a see i i disa dɛekia nɔ o, vɔ a, mɪawo kə Mawu can dɛdɛca, i mɪ a nyi ye kunudɛtɔ awo i i disa dɛkia nɔ. Mi dɛ, i nù kidə e ʔəkəmə Mawu nyɛ lə amə kukuwo mə a. ⁴² Yesu na gbə mi bə mɪa do əɲənyɛ a nə dükɔn a, i a dɛ kunu bə: Eye i nyi amə kə Mawu cɔ, i a dɔ kojo nə amə kə l'əgbə awo, kidə amə kuku wo. ⁴³ Mawugbɛdɔtɔwo see i dɛ kunu nə ɛ bə: "Amə dɛsiadɛ kə la xɔsə a, wo a cə ye ɔjɔjəwo sɛ kee to wusən kə lə ye ηkɔ mə a ji."

Amə kə η nyi Jifuwo xə Gbɔngbɔn Kɔkɔ

⁴⁴ Pyee kɔtɔ i lə nunyo dɛdɛ i Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɛ də wo kə lə dɔto e a wo see ji. ⁴⁵ Kə xɔsətɔ, kə nyi Jifu, i kɔrɔ Pyee do awo kɔrɔ bə Mawu na Gbɔngbɔn Kɔkɔ amə kə ɲ nyi Jifu awo wo cawo a, ə kpaca wo taɲ. ⁴⁶ Dɔ wo lə sɛ, i wo lə xonu də ɛgbɛ arɔkpa arɔkpa wo mə. I lə kafu Mawu ye ɲaɲaɲa. I Pyee nu bə: ⁴⁷ « Ifia a, amə lawo xə Gbɔngbɔn Kɔkɔ sigbə mɪacawo ənə. Mi ɲ ka gbə tɔ ɲ gbə nə wo bə wo ɲ ka lə Mawuci nə wo o. ⁴⁸ I Pyee d'əgbə bə wo a lə Mawuci nə wo lə Yesu Kriso ηkɔ mə. I wo byɔ ɛ bə na nɔ yewo gbɔ nə ηkəɲkə xɔdɛka.

Pyee dā ənu kə dɔ i yi Kəneyi gbə a gɔmə nə əhabɔbɔ Jərizalemù tɔ.

11 ¹Amədəđiđawo kidə nɔvi xɔsətɔ kə lə Jude awo sə bə amə kə ɲ nyi jifu awo ca xɔ Mawu nyo a. ²Kə Pyee trɔva Jərizalemù a, Jifu kə xɔsə awo do àgɔ ɛ; i bə: ³« Ɛ yi amə kə ɲ nyi Jifu awo gbɔ, i dɔ̀ ənu kidə wo?» ⁴Kina a, Pyee va dā ənu kə jɔ a see gɔmə nə wo dɛka dɛka. ⁵Ɛ nu nə wo bə: «Jope dugan mə i ɲ lə, i lə xođə. Lə tiin nu kprɔkprɔ mə a, ɲ kprɔ ənu dɛka i i dɔ̀ co jɲɲkɔri gbɔnɔ əgbɔnyə. Ənu sigbə àvɔn ganɲan maki dɛka, i wo brɛɛ də zogo amənə awo, i i dɔ̀ co jɲɲkɔri va əgbɔnyə. ⁶I ɲ kprɔ ɛ nyɔnɲgbɪn, i kprɔ ɛran kə zɔnɔ bu amənə jiwɔ, əgbəmə ranwo, ɛran kə zɔnɔ xodo ji awo kidə xəviwo. ⁷ɲ sə əgbɔ̀ dɛka dɔ̀, i nu ɲ bə: "Co Pyee, wu ɛran hunna wo i na dɔ̀!" ⁸Vɔ a, ɲ nu bə: "Ɔ! Axotɔ nyə ɲ dɔ̀ ənu kə la cɔ amə xođɔ nɔmi kə wo gbə a dā kprɔ o." ⁹Əgbɔ̀ a gbə va zəvə a tɔ co jɲɲkɔri, i nu ɲ bə: "Ka kprɔ ənu kə Mawu bə ə kɔ a də makɔ ji o." ¹⁰Ənu a jɔ zəɔn. Kina ɲgbə a, ənu àvɔn ganɲan maki a kidə ənu kə lə mə awo see trɔ yi jɲɲkɔri. ¹¹Lə əgà hunna mə trođo a, amə amətɔn va àxo a mə ləfi ɲ lə a. Wó dɔ wo dɔ̀ dɔ̀ co Sezare nə wo a kprɔ ɲ va. ¹²Gbɔnɲgbɔn Kɔkɔ nu ɲ bə: "Yi kidə wo ka bu i kprɔ o". Nɔvi xɔsətɔ amadən kə mi lə kprɔ əla wo kprɔ ɲ yi Sezare a, i mí dɔ̀ Kəneyi ye xomə. ¹³I Kəneyi nu nə mi, sigbə i kprɔ Mawuɲədotɔ dɛka dɔ̀ ye xomə, i nu nə ɛ bə: "Dɔ amə dɛka dɔ̀ dɔ̀ Jope i wo a kprɔ Simɔ kə tɔbə Pyee a va. ¹⁴A nu ənyɔ kə la hən xɔgan va nə əwo kidə tɔ kukan see a va." ¹⁵Nuxo a i ɲ lə xo nə wo, i Gbɔnɲgbɔn Kɔkɔ dɔ̀ də wo ji, sigbə i dɔ̀ də mía ji lə gɔmə jəjə a. ¹⁶I ɲ dɔ̀wun ənu kə Àxotɔ nu a bə: "Ɔci i Jaan sə lə Mawuci n'amə, vɔ a, Gbɔnɲgbɔn Kɔkɔ i nya maa sə lə Mawuci nəmi." ¹⁷Ənə a, Mawu na wo ənu nana dɛka a, sigbə i na míaawo gəkəmə mi xɔ Àxotɔ Yesu Kriso sə a ənə: Mɛɛ i ɲ nyi, i a grɔn əmɔ nə Mawu?" ¹⁸Kə wo sə ənyɔ hunna wo a, wo vin, i tɔ Mawu kafukafu bə: «Àdòdo i, Mawu na àcɛ amə kə ɲ nyi Jifu awo cawo, nə wo a kprɔ əmɔ i trɔ jɔjɔ i a kprɔ əgbə àdòdo a!»

Əhabɔbɔ antyɔci tɔ

¹⁹Ayadənamə kə va lə gəkəmə wo wu Etieni a dɔ i xɔsətɔwo gbando. Amə dɔo lə wo mə i yi kəkə Fenisi, lə Cipru kidə Antyɔci. Vɔ a, Jifu wo dɛdɛ i wo nu Mawu nyo nɔ. ²⁰Nənə kə a, amə kə lə wo mə i nyi Ciprutɔ kidə Sirenitɔ wo, vayi Antyɔci i do əɲə nyɛ Àxotɔ Yesu tɔ a nə amə kə donə Grekigbə awo ca. ²¹Àxotɔ ye ɲusən lədu kidə wo, yeidɔ wo sɔ̀gbɔ lə xɔsə, i lə trɔ va Àxotɔ gbɔ. ²²Əhabɔbɔvi Jərizalemù tɔ wo s'ənyɔ a, i dɔ Banabasə dɔ̀ dɔ̀ Antyɔci. ²³Kə i dɔ̀, i kprɔ, sigbə Mawu yra xɔsətɔwo a, ə vivi nə ɛ, i i do ɲusən ramə nə wo see, i bə wo a nɔ əgbɔ̀ji nə Àxotɔ. ²⁴Banabasə a, ənyɔɛ wɔtɔ i nyi, ə xɔsə tan i Gbɔnɲgbɔn Kɔkɔ dɔ̀ aye mə nə ɛ; i amə sɔ̀gbɔ toji i kprɔ Àxotɔ do. ²⁵Kina ɲgbə a, Banabasə yi Taasə dugan mə i la ve kprɔ Solu. ²⁶Kə i kprɔ Solu a, ə kprɔɛ va Antyɔci. Wo aməvə awo wɔ əxo kprɔkprɔ dɛka lə əhabɔbɔ a ji, i wo kpra ənu amə sɔ̀gbɔ də xɔsə ji. Antyɔci a leena i wo yo àdəkprɔvi awo lə kələkələ bə: "Krisotɔwo". ²⁷Ganamədo i, Mawugbədotɔ dɔ̀o co Jərizalemù i yi Antyɔci. ²⁸Dɛka lə Mawugbədotɔ a wo mə, i tɔbə Agabusə. To Gbɔnɲgbɔn Kɔkɔ ye nu wɔwɔ mə a, ə nu bə fifə ganɲan dɛka a do lə xixə a see mə. I fifə hunna do gəkəmə Krodɔ nyi əfyɔgan rɔmatɔ a. ²⁹Ənə a, àdəkprɔvi a wo nu lə wođəkiwo mə bə, amə dɛka dɛka a na ənu kəji i sun a, nə wo a sə d'alɔ nɔvi xɔsətɔ kə lə Judee awo dɔ̀ dɔ̀. ³⁰Àdəkprɔvi awo wɔ ənə. I cɔ ənu kə wo jɔ awo dɔ̀ dɔ̀ əhabɔbɔ məganxo awo to Banabasə kidə Solu ji.

Wo wu Jakə, i lə Pyee də gakpamə

12¹ Lə ganamədo a, əfyo Erodu tɔ aya dədə nə amədoo lə əhabɔbo vi a wo mə, ² ĩ dɔ i wo wu Jakə, Jaan ye nɔvi lə əwi nu. ³ Kə i kprɔ bə ənu hunna nyo Jifuwo ŋkɔ a, ə dɔ i wo lə Pyee, gəkəmə wo lə ɔu kprɔnɔ kə mə wo ŋ də nə kprɔnɔ tikə a o ye xo a ⁴ Kə Erodu lə Pyee a, ə tu i də gakpamə, i cɔ e də asi nə soja gbətə amənə, donu amənə, nə wo a lə cɔ e. Erodu lə dɔ susu bə nə wo dɔ didivayixo a jɔ a, ye a dokojo nə ε lə dükən ŋkɔ. ⁵ Vɔ a, kə Pyee lə gakpamə dɔ a, e habɔboviwo lə xoɔɔ yɔ Mawu wəvəɔ də ye tamə.

Mawuŋədotɔ dɔ Pyee do lə gakpamə

⁶ Erodu kaa dɔ kojo nə Pyee lə dükən a ŋkɔ. Lə əzanmə a, Pyee lə danrən lə soja aməvə ə donɔdomə. Awɔrɔ aməvə i wo sə də e, i əmɔnucɔtɔ wo lə cɔ gakpa a. ⁷ Āka āka a, Ĕtɔhɔnɔ ə ŋədotɔ dɔkə do, i ye kəkɔrə kɔ də gakpa a mə. Ĕŋədotɔ a t'alc āxa nə Pyee, i nyoɔ, i nu nə ε bə: «Co kaba!» I awɔrɔ wo co lə alc nə ε. ⁸ Ĕŋədotɔ a nu nə ε bə: «Cɔ tɔɔ kpa branu bra, i do tɔɔ fɔkpa wo.» Pyee wɔ ε ənə. I əŋədotɔ a, gbə nu nə ε bə: «Do tɔɔ wu gangan a, i kprɔ ŋ do.» ⁹ Pyee do lə gakpa a mə i kprɔ əŋədotɔ a do. Pyee ŋ nya bə ənu kə əŋədotɔ a lə wɔ a ədɔdo i i nyi o, i bu bə ənu i ye lə kprɔ. ¹⁰ Wo zən lə soja ŋkɔtɔ awo ŋ, i zən lə aməvə a tɔ ŋ, i ve dɔ əgəhɔn kə do də ədɔgən a mə a ji. Ĕhɔn a ŋta hun nə dɔkɔia lə wo ŋkuvimə, i wo do jə xixənu. Wo zən yikɔ lə əmɔ dɔkə ji; zedɔkə a, əŋədotɔ a co gbə Pyee dɔ. ¹¹ Kə, Pyee kprɔ dɔkɔiamə a, i nu bə: «Ifia, ŋ nya bə ədɔdo i: Ĕtɔhɔnɔ dɔ ye ŋədotɔ dɔɔɔ, i i xɔ ŋ lə Erodu ye cɔ kprɔkpa kidə ənuvɔɔn kə Jifu dükən a lə bu d'əwunnɔ awo see si.» ¹² Kə Pyee mɔŋjə ənu kə jɔ a mə a, ə yi Mari, Jaan kə tɔbə Makə a ye nana ə xomə. I amə sɔgbɔ bɔ i lə xoɔɔ leena. ¹³ Pyee xo əgbɔ a, i aməsəntɔ nyɔrun dɔkə tɔbə Rode va, i ka hun hɔn a. ¹⁴ Kə i sə Pyee ə gbəmə a, ə dəsi əgbə a, i i vivi nə ε kəkə ŋ gbə hun əgbɔ a o. ĩ sudu i ve nu nə amə dɔyɔ wo bə Pyee i lə əgbɔ a nu. ¹⁵ Wɔ nu nə ε bə: «Ĕ jə cuku i a!» Vɔ a, ə nu nə wo kidə kəka dɔji bə: «Ĕ leena, ədɔdo i!» Wɔ nu nə ε bə: «Yəsə i!» ¹⁶ Pyee gbə lə xo əgbɔ a. Kə wo va hun i a, wo kprɔ Pyee i i kprɔcawo tanj. ¹⁷ Pyee wɔ alc nə wo bə wo a vin. I nu sigbə Āxɔtɔ kprɔ e do lə gakpamə mɔ a nə wo. ĩ nu dɔji nə wo bə: «Mi nu nə Jakə^d kidə nɔvi xɔsəntɔ dɔyɔwo.» Ĕnə a, ĩ do i yi əfi bulɔmə. ¹⁸ Kə əwunkə a, sɔjawo tɔ dandan mra mra, i lə ka woɔkɔkiwo sə mə: "Nukee jɔ də Pyee ji?" ¹⁹ Erodu dɔ bə wo a kprɔ Pyee va, vɔ a, wo ŋ kprɔ ε o. ĩ ka ənyɔ soja awo sə, i dɔgbə bə wo a wu wo. Kina ŋgbə a, Erodu co lə Jude i yayi Sezare i nɔ leena hɔdɔkə.

Erodu Agripa ku

²⁰ Xoməfinye lə Erodu də Tii kidə Sidən dumə tɔ wo ŋ. Wɔ cɔ əgbə d'ədu i bə yewo a ve kprɔ ε. Ĕnə a, wɔ j'əxɔrɔ kidə Brastusə, soja gan kə cɔ nə əfyo a yə xo a, i wo ve kprɔ Erodu; i byɔ ε bə na gbənyɔ dɔ, dɔ ye dumə i wo va xɔrə nə ənuɔɔɔɔ lə. ²¹ Kə ŋkəkə kə wo dɔ a sun a, Erodu do əfyo ye wu, i kanrən də əfyo zinkpin ji, i xonu nə wo lə gbangba. ²² I dükən lə də āxa bə: «I nyi əgbətɔ i lə xonu o, ənu amə sən i!» ²³ Vɔ a, āka āka lə toho a Ĕtɔhɔnɔ ə ŋədotɔ dɔkə xo Erodu, dɔ ŋ cɔ bubu nə Mawu o, i əvrɔku wo dɔ i kəkə i ku. ²⁴ I Mawunyɔ a gbə lə gban də ji yikɔ. ²⁵ Kə Banabasə kidə Solu wɔ ədɔ kə gbə wo va lə Jərizaləmə a jɔ a, wo co leena, i kprɔ Jaan kə wo yɔnɔ bə Makə a.

^d12:17 Jakə kə wo lə nu lela a, Yesu ə nɔvi i

Wo dɔ ɛdɔ Banabasə kidə Solu.

13¹ Mawugbɛdɔtɔ wo kidə ɛnukpramɛtɔ wo lɛ ɛhabɔbɔ Antyɔci tɔ mɛ. Wɔ i nyi: Banabasə, Simenyɔɔ kɛ wo yɔnɔbɛ Amɛyu a, Lusiwusɛ kɛ co Sireni a, Mananye kɛ wo hɛn, i ye kidə Erodu antipasɛ vɛ nɔ ɛdu i cin a, kidə Solu.² Gbɛdɛka a, wo bɔ, i lɛ sɛn ʌxɔtɔ, i lɛ branu. Gɛnamɛ i Gbɔngbɔn Kɔkɔ nu nɛ wo bɛ: «Mi can Banabasə kidə Solu d'ɛvo nɛ wo a vɛ wɔ ɛdɔ kɛ ɲ yɔ wo nɔ a.»³ Kɛ wo branu i xɔdɛ jɔɔ a, wo cɔ alɔ d'ɛta nɛ Banabasə kidə Solu, i wo dɔ wo dɛɛa.

Banabasə kidə Solu yi Ciprɔ

⁴ Kɛ Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɔ Banabasə kidə Solu dɛɛa a, wo yi Selesi, i dɔ ɛtɔjihun mɛ yi ɛtɔdomɛdu Ciprɔ mɛ.⁵ Kɛ wo dɔ Silaminɔ a, wo nu Mawu nyc lɛ Jifuwo bɔbɔxo. Jaan-Makɛ lɛ wo gbɔ, i la d'alɔ wo.⁶ Wɔ zɛn ɛtɔdomɛdu a see kɛkɛ sɛ yi ɛdɔgan kɛ wo yɔnɔ bɛ Pafosi a mɛ. Wɔ kpɔ majikiwɔtɔ dɛka leena, i wo yɔnɛ ɛ bɛ Baa-Yesu, jifu i ɪ nyi, i cɔ dɛkia yɔ Mawugbɛdɔtɔ.⁷ Baa-Yesu hunna lɛ Sejjiwusɛ Polusɛ gbɔ, ɛdɔgan kɛ kra ɛcɛ nɛ ɛtɔdomɛdu a. ɛdɔgan hunna a ɲununyɔtɔ i ɪ nyi. ɛ dɔ, i wo yɔ Banabasə kidə Solu, dɔ ɛ lɛ ji, a sɛ Mawu nyc.⁸ Vɔ a, Elimasɛ (Majikiwɔtɔ a ye ɲkɔ dɛ Grɛki gbɛmɛ nɛ.) ɛ gbɛ Banabasə kidə Solu ɛnyc, dɔ ɲ lɛ ji bɛ ɛdɔgan a na xɔ Yesu sɛ o.⁹ ɛnɛ a, Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɔ ɛji mɛ nɛ Solu kɛ wo gbɛ yɔnɔ bɛ Pɔlu a. I ɪ kpɔ Elimasɛ a nyɔɲgbɛn,¹⁰ i nu nɛ ɛ bɛ: «ʌgbɛtɔ aye hizi hizitɔ, amɛ dada ɲta i ɛ nyi, regba ɛvi i ɛ nyi! I gbɛ nyi ɛnu nyɔɲgbɛnwo see ɛ kɛtɔ! Kɛkɛ jɛ gɛkɛemɛ i aa gbɛ ɛtɔhɔnɔ ɛ totomɛnuwo dahɛn dahɛn dɛ?»¹¹ Ifia, dɔto: ɛtɔhɔnɔ ɛ lɔ jɛ ɛɲu o. ʌa trɔzun ɲkuvitɔnɔ, ɲ kaa gbɛ kpɔ nyidɔn o kɛkɛ nɛ gɛdɛmɛ.

ʌka ʌka a, Elimasɛ tɔn ɲkuvɛ, i ci zubru mɛ; ɛ tɔ fufuru, i lɛ ji amɛ kɛ la kpɔɛ e a.¹² Kɛ ɛdɔgan a kpɔ ɛnu kɛ jɔ a, ɛ xɔsɛ dɔ ɛnu kɛ wo kpɔɛ e dɛ ʌxɔtɔ ɲ awo dɔ ɛye mɛ nɛ ɛ.

Banabasə kidə Pɔlu yi Antyɔci lɛ Pisidi kanmɛ

¹³ Pɔlu kidə amɛ kɛ kpɔɛdo awo dɔ ɛtɔjihunmɛ lɛ Pafosɛ i yi Pɛrje lɛ Panfili kanmɛ. Vɔ a, Jaan-Makɛ trɔ lɛ wo yomɛ vayi Jɛrizalɛmɔ.¹⁴ Kina a, wo co lɛ Pɛrje i va Antyɔci lɛ Pisidi kanmɛ. Lɛ jifuwo gbɔngbɔnzɛn gbɛ a, wo dɔ jifuwo bɔbɔxo, i kanrɛn.¹⁵ Kɛ wo hrɛn ɛnu lɛ Moyizi ɛsɛ wema kidə Mawugbɛdɔtɔwɔ tɔ mɛ a, Jifuwo bɔbɔxo ganwo nu nɛ wo bɛ: «Nɔviwo, nɛ mi wɔ ɛnyc dɛ dɛ, i la sɛ dɛ ɲusɛn ranmɛ nɛ dɔkɔn a, mi nu i.»¹⁶ Pɔlu co, i wɔ alɔ nɛ wo, i bɛ: «Miawo Izrayɛlivi wo kidə miawo kɛ sɛn nɛ Mawu awo, mi dɔto ɲ!»¹⁷ Mawu Izrayɛli dɔkɔn a tɔ, can mia tɔgbɛnwo. ɛ wɔ i dɔkɔn a sɔgbɔ d'ɛji gɛkɛmɛ wo lɛ Ejiptɛ. ɛ dɛ wo do lɛ ɛduamɛ to ye ɲusɛn mɛ.¹⁸ ɛxo hɔka(40) ɛnɛ i ɪ lɛbɛ nɛ ye dɔkɔn a nɔ lɛ zogbɛji.¹⁹ ɛ vɔ kun nɛ akɔta amadrɛ lɛ kanaa dumɛ, i cɔ wo du a na Izrayɛli dɔkɔn, i wo dɔ cɛnɔ nɛ anyigban a.

²⁰ ɛnu hunna wo jɔ lɛ ɛxo kawidɛka ciwo(450) gbramɛ ɛnɛ. I Mawu cɔ ɛganwo dɛ mɛa tɔgbɛwiwo nu kɛkɛ sɛ va Mawugbɛdɔtɔ Samyɛli gɛmɛ.²¹ Mi a tɔgbɛn wo byɔ ɛfyɔ dɛka i Mawu cɔ Sawulu Kicɔ ɛvi kɛ jɔ lɛ Bɛnjamɛɛ e kukan mɛ a. I ɪ dɔ ɛfyɔ nɛ ɛxo hɔka(40).²² Kina ɲgbɛ a, Mawu dɛ Sawulu jii, i cɔ Davidi nɛ wo. I nu dɛ ɲ bɛ: "ɲ kpɔ Davidi Jesɛ ɛvi a, ye nu jɔji ɲ, i a wɔ tiin jromɛnu wo see."²³ Yesu a Davidi yɛ jijimɛvi i nyi, i Mawu cɔ ɛ, i a nyi Xɔgɛntɔ nɛ Izrayɛli dɔkɔn, sigbɛ i dɛ ɛzɛ dɛ a.²⁴ Kɛɲgbɔxo Yesu na va a, Jaan nu Mawu nyc nɛ Izrayɛli dɔkɔn a, bɛ wo a trɔ jɔjɔ nɛ wo a lɛ Mawuci nɛ wo.²⁵ Gɛkɛmɛ Jaan wɔ y'ɛdɔ jɔɔ a, ɛ nu bɛ: "Mɛɛ i ɲ nyi i mi nu nɔ? ɲ nyi ɛnyc i nyi Kriso Xɔgɛntɔ a o. Vɔ a, mi dɔto: "ɛ gbɔnɔ lɛ ɲgbɛ ɲ, nyi ɲ jɛ i a tu ye fɔkpakawo kpɛte o."²⁶ Nɔnviwo, mɛawo see i Mawu nu ɛnyc ɛla dɛɛa nɛ mɛa gan. ɛ dɔ ɛ dɛɛa miawo Abraxamɔ viwo kidə miawo kɛ sɛn nɛ Mawu awo.²⁷ Dɔ Jɛrizalɛmɔtɔ wo kidə wo ɛgan wo ɲ dɛsi Amɛ kɛ Yesu nyi a o. Kojo kɛ wo dɔ

nə ε a, Mawugbədəotcwo nyc kə wo hrənc lə Jifuwo gbəngbɔnzangbə tegbɛɛ a, i wo sɛ cɛ. ²⁸ Wó η kpc ənu kə η wo sɛ dɛ do, i wu i o, gaŋkə wo byc Pilatə bə na nagbə nə wo a wu i. ²⁹ Kə wo wɔ ənu kə Mawu nyc wema nu dɛ dɛ η awo see jrc a; wo dɛ amə kuku a lə aticoga a ji, i dji dɛ əyɔdo mɛ. ³⁰ Vɔ a, Mawu nyc lə amə kukuwo mɛ. ³¹ I i dɛ dɛkia disa nə amə kə kpc ε do co Galilee va Jərizalɛmù awo nə azan sùgbɔ, amə hunna wo i nyi ye kunudətc əgba lə Izrayeli dükɔn a ηkɔ. ³² I mía cawo mi hən ənyɔ nyc hunna a va nɛmi: ənu kə Mawu dɛ ye zə nə mía tɔgbiwo a, ³³ ə dɛ əzə hunna nə míaawo kə nyi wo jijiməvi awo, gəkəmɛ i nyc Yesu lə amə kukuwo mɛ a. Wo ηrc dɛ Ədɛhawema əta aməvə a tɔ mɛ bə:

"Əvinyə i ə nyi.

Əgba η nyi tɔ Dada."

³⁴ Mawu nyc Yesu lə amə kukuwo mɛ, nə η ka nyinyɔ dɛ yɔdo mɛ o. Mawu nu i dɛ bə:

"Naa ná mi yayra kəkc ədòdotɔ kə η dɛ ye zə nə Davidi a."

³⁵ Yeidɔ wo gbə nu dɛji lə əfibulɔmɛ bə:

"Ij ka a gbə amə kə nyi tɔwo a dɛ i a nyinyɔ dɛ yɔdo mɛ o."

³⁶ Gəkəmɛ Davidi l'əgbə a, ə nyi Mawu ye məsəntɔ. Ə wɔ Mawu ye jromənu. Wo dji dɛ ye tɔgbiwo kpaɛka kə i ku a, i lə nyinyɔ dɛ əyɔdo mɛ. ³⁷ Vɔ a, amə kə Mawu nyc lə amə kukuwo mɛ a, η nyinyɔ dɛ əyɔdo mɛ o. ³⁸ Nəviwo mi dɔ a nya bə: Yesu ji i wo to, i do sɛ kə ə ηə mía gɔjəjəwo tɔ nə mi. I Moyizì əsə η tɛ η xɔ mi lə mia gɔjəjəwo mɛ o, ³⁹ vɔ a, nə amə dɛ xɔ Yesu sɛ a, Mawu na cɔ ε trɔzun amə jɔc. ⁴⁰ Nə i nyi ənə a, mi cɔ mia dɛkiwo, nə ənu kə Mawugbədəotcwo ηrc a η ka cɛ dɛ mia ji o.

⁴¹ Wó ηrc bə: *"Mi kpc, əkc wɔtɔ wo,*

ənu na kpaca mi,

i mi a bu !

lə mia gəmɛ a,

naa jrə ənu dɛka,

i nə amə dɛ va nu i nə mi a,

mi ηj ka xɔ ε sɛ kpc gbəɛ o!"

⁴² Kə Pɔlu kidə Banabasə do lə Jifuwobɔbɔxɔ a, wo byc wo bə wo a trɔva lə jifuwo gbəngbɔnzən kə gbɔnc a gbə, i a gbə xonu dɛ ənyɔta dɛka a ji. ⁴³ Kə wo wɔ bɔbɔ a jrc a, Jifu sùgbɔ kidə amə kə va kpc Jifu əsə do awo kpc Pɔlu kidə Banabasə do. Pɔlu kidə Banabasə xonu kidə wo, i sɛ dɛ ηusən ranmɛ nə wo, nə wo a nɔ əgbəji nə Mawu ye fənu. ⁴⁴ Lə gbəngbɔnzən kə tii a gbə a, əduvi Antycidugan tɔ wo sùgbɔ bɔ, i a sɛ Əxotɔ ye nyc. ⁴⁵ Kə Jifu wo kpc əhwə kə bɔ dɛ a a, wo tɔ əwuhwanhwan, i lə xo nuxo bulɔmɛ wo dɛ Pɔlu e nuxo wo mɛ, i gbə lə zu i. ⁴⁶ Vɔ a, Pɔlu kidə Banabasə nu nə wo kidə kàka dɛji bə: «Wo dɔ a nu Mawu nyc a nə miawo gbɔxɔ. Vɔ a, kə mi gbə, i kpc bə yewo η jə kidə əgbə mavɔ o a. Kə i nyi ənə a, mía yi amə kə η nyi Jifu a o gbɔ. ⁴⁷ Ətɔhɔnc i dɔ mí bə:

"Ij cɔwo, nə na nyi kəkrə

nə dükɔn dɛya wo.

Ənə a, aa do əηə nycɛ a

kəkə səyi xixə a ye vɔxo

bə Mawu xɔ nə amə gan!"

⁴⁸ Kə amə kə η nyi Jifu awo o s'ənə a, əjijc wo, i wo kafu Əxotɔ ənyɔ a. I amə kə Mawu cɔ dɛ nə əgbə mavɔ awo see xɔsə. ⁴⁹ Əxotɔ ə nyc a gban dɛ əkan hunna see

mə. ⁵⁰ V̄ a, Jifu wo na f̄n nȳrun ŋkuviləji, kə sən nə Mawu awo, kidə əd̄ugan a məganxowo də P̄lu kidə Banabasə ji. I wo n̄ya wo lə wo nyigban ji. ⁵¹ P̄lu kidə Banabasə xuxu wo f̄ko wo k̄ də anyigban mə nə wo, i yi Ikoniyc̄m̄ d̄ugan mə. ⁵² Ād̄əkr̄v̄i kə lə Antyc̄ci awo d̄ə nə j̄j̄d̄ k̄p̄k̄p̄, i Gb̄ngb̄n K̄k̄ d̄ə aye mə nə wo.

Pɔlu kidə Banabasə yi Ikoniɔɔmu

14¹ Kə Pɔlu kidə Banabasə ɔo Ikoniɔɔmu a, wo ɔo jifuwobɔbɔxo mə. Wo nu Mawu nyo i Jifuwo kidə amə kə ɔ̄ nyi Jifu awo s̄ugbɔ x̄sə. ² V̄ a, amə kə nyi Jifu, i gbə ma x̄sə awo, dɔn amə kə ɔ̄ nyi Jifu awo, i wo tɔ susu v̄cɛn bubu də nɔvi kə x̄sə awo ɔ̄. ³ V̄ a, Pɔlu kidə Banabasə nɔ Ikoniɔɔmu tar̄. Wo nu Ẹxotɔ ɔnyɔ kidə k̄k̄a d̄aji. Ẹxotɔ nawo ɔc̄e, i wo a d̄ə d̄asi ɔnujiwuntɔ kidə amriɔmanu wo disa, nə wo a nya ɔd̄ɔd̄o ɔ nyo kə wo lə nu də Mawu f̄anu ɔ̄. ⁴ Ẹd̄ugan a mə t̄owo ma d'ɔv̄: Amə d̄eka wo nyi Jifuwo tɔ, i amə kə kp̄ɔtɔ awo nyi Aməɔd̄id̄jawo tɔ. ⁵ Amə kə ɔ̄ nyi Jifu awo, kidə Jifuwo kidə wo ɔ̄kɔnɔt̄owo cɔ gb̄eta bə yewo a d'aya nə Pɔlu kidə Banabasə i a xukpə wo kəkə wo a ku. ⁶ Kə Pɔlu kidə Banabasə s'ɔnə a, wo si yi Lisitrə kidə D̄eebe duganwo, kə lə Likawoni kanmə a, kidə ɔkan kə xixra də wo awo mə. ⁷ Wo do ɔ̄ɔ nyoɔ a lə leena wo ca.

Pɔlu kidə Banabasə yi Lisitrə dugan mə

⁸ ɔ̄jucu d̄eka lə Lisitrə du mə, i na karen d̄e, ɔo ɔ̄f̄ɔt̄iwo kusə nə ɛ co ḡək̄əmə wo ji a. Kp̄ɔ ɔ̄ zɔn kp̄ɔ gb̄ɔd̄ə o. ⁹ Ẹ lə ɔo ɔto ɔnyɔ kə Pɔlu lə nu a. Pɔlu cɔ ɔ̄k̄uvi d̄aji i kp̄ɔ bə ɔ̄ wɔ x̄sə d̄e i wo a v̄ d̄o nə ɛ. ¹⁰ Ẹnə a, Pɔlu d'ɔ̄xa sinsin, i nu nə ɛ bə: «Co, I nɔtə də ta f̄owo ji!» i ɔ̄jucu a zokpə j̄ɔtə i tɔ z̄ɔnz̄ɔn. ¹¹ Kə ɔ̄hw̄a a kp̄ɔ ɔnu kə Pɔlu wɔ a, wo d'ɔ̄xa də Likawoni gbə mə bə: «Ẹnu amə s̄ɛn wo xɔ ɔ̄gb̄ɔtɔ ɔ nɔnɔ mə, i d̄i va m̄ia mə!» ¹² I wo yɔ Banabasə bə: «Zewusə», i yɔ Pɔlu bə «ɛmesə», ɔo Pɔlu i nyi ɔ̄gb̄ɔd̄ɔtɔ a.^e ¹³ Ẹnu amə s̄ɛn Zewusə kə ye xɔ lə ɔ̄d̄ugan a gbonu a, ye v̄ɔs̄atɔ cɔ frawa s̄ə bacɔ nə lala cu wo, i d̄ɔn wo va ɔ̄gbɔ a nu: Ẹ ji bə ɔ̄yɔ kidə ɔ̄hw̄a a na sa ɔ̄v̄ d̄eka nə Banabasə kidə Pɔlu. ¹⁴ Kə Pɔlu kidə Banabasə s'ɔnə a, wo v̄u awu l'ɔkɔ nə wo d̄ɛki wo, i sudu ɔo ɔ̄hw̄a a mə, i lə də ɔ̄xa bə: ¹⁵ «M̄iat̄owo, nukeejɔ i mi lə wo ɔnə? Ẹgb̄ɔtɔ miat̄o m̄aki i m̄ia cawo m̄i nyi ! M̄i h̄ɛn ɔnyɔ nyoɔ a va nə mi, nə mia daci ɔnu amə s̄ɛn gbale hunna wo d̄e, i va Mawu Ẹgb̄ə Ẹgb̄ə a gb̄ɔ. Ye i wɔ j̄ɔ̄k̄ori kidə anyigban, ɔ̄xu kidə ɔnu kə lə wo mə awo see. ¹⁶ D̄ɛd̄ɛca a, ɔ̄ gbə d̄ɔ̄kɔn wo see d̄e, i wo d̄eka d̄eka na to ɔ̄mɔ kə jro wo a. ¹⁷ Ẹ lə ɔnə gb̄ɔxo ɔ̄ gbə ɔ̄kunu d̄ɛd̄ə nə d̄ɛkia to ɔnu nyoɔ kə i wɔnɔ awo mə o: Ẹ d̄o nɔ i ɔ̄ci na ja co j̄ɔ̄k̄ori, i ɔ̄nukuwo na nyo lə wo ḡamə, ɔ̄ na nə ɔ̄nuɔd̄u mi, i na nə mi j̄īj̄ɔ̄ kp̄ɔkp̄ɔ.» ¹⁸ Pɔlu kidə Banabasə xonu nə wo ɔnə a, gan̄kə ɔ̄ fa gb̄ɔxo ɔ̄hw̄a awo va s̄ə, i gbə v̄sa kə wo ka sa a d̄e o. ¹⁹ Jifuwo d̄əwo co Antyɔci lə Pisidi kanmə kidə Ikoniɔɔmu va, i d̄u lə ɔ̄hw̄a ye susuji. I wo d̄a ɔ̄kp̄ə s̄ə xu Pɔlu i a wu i. Ẹnə a, wo d̄cɛn yi ɔ̄d̄ugan a ɔ̄gbə. D̄o wo bu bə ɔ̄ ku i. ²⁰ V̄ a, ɔ̄d̄ɛkp̄r̄vi awo xixra də Pɔlu, i i co, i ɔo ɔ̄d̄ugan a mə. Ye ɔ̄k̄əgb̄ə a, ye kidə Banabasə yi D̄eebe.

Pɔlu kidə Banabasi gb̄ɔ va Antyɔci lə Siri kanmə

²¹ Pɔlu kidə Banabasə do ɔ̄ɔ nyoɔ a lə ɔ̄d̄ugan D̄eebe tɔ mə. I amə s̄ugbɔ xɔ Yesu s̄ə. Wɔ t̄ɔ yi Lisitrə, Ikoniɔɔmu kidə Antyɔci lə Pisidi kanmə. ²² Wɔ do ɔ̄us̄ɛn ranmā nə ɔ̄d̄ɛkp̄r̄vi awo nə wo x̄sə na rikə, i na lə nu nə wo bə: «M̄i ɔo a s̄ə v̄ɔv̄ə s̄ugbɔ gb̄ɔxo i a ɔo Mawufyɔd̄uɔd̄u mə.» ²³ Pɔlu kidə Banabasə can ɔ̄hab̄ɔb̄ɔm̄ɛganxowo də ɔ̄hab̄ɔb̄ɔ d̄eka d̄eka nu. Wɔ branu i x̄ɔd̄ə i cɔ wo d'alɔ mə nə Ẹxotɔ kə wo x̄sə a. ²⁴ Pɔlu kidə Banabasə to Pisidi kanmə i va Panfili kanmə. ²⁵ Wo nu Mawu nyo lə P̄ɛɛɛɛ, i yi Atalya. ²⁶ Leena i wo co lə, i do ɔ̄t̄ɔ̄jihun yi Antyɔci lə Siri kanmə. Ẹd̄ugan hunna mə i wo cɔ wo d'alɔ mə nə Mawu ye fenu lə, nə ɔ̄d̄o kə wo wɔ ifia a. ²⁷ Kə wɔ va Antyɔci a, wo bɔ amə kə lə ɔ̄hab̄ɔb̄ɔ a mə wo, i nu ɔnu kə Mawu wɔ to wo ji a see nə wo, kidə sigbə Mawu hun x̄sə ɔ̄mɔ nə amə kə ɔ̄ nyi jifu awo ca mə a. ²⁸ Pɔlu kidə Banabasə nɔ ɔ̄d̄ɛkp̄r̄vi awo gb̄ɔ lə Antyɔci nə ɔ̄k̄ək̄ə s̄ugbɔ.

^e14:12 Lə Grek̄ɔt̄owo gb̄ɔ a, Zewusə i nyi ɔnu amə s̄ɛn wo gan, i ɛmesə nyi wo gb̄ɔd̄ɔtɔ.

ᖃvoco nᄁ amᄁ ma nyi Jifuwo

15 ¹ Amᄁ qekawo co Judee lagᄁ va Antyci, i lᄁ kpra ᄁnu nᄁvi xᄁsᄁmᄁtᄁwo bᄁ: « Nᄁ wo η covo nᄁ mi sigbᄁ Moyizi ᄁsᄁ nu i a o, mi ᄁ ᄁ ka tᄁ kpc xᄁgan o.» ² Wo nu kpramᄁ η jᄁji nᄁ Pᄁlu kidᄁ Banabasᄁ o. I wo d'ᄁᄁika dᄁ η sᄁgbᄁ kidᄁ wo. I nᄁvi lᄁ xᄁsᄁ mᄁ wo nu bᄁ, wo a dᄁ Pᄁlu, Banabasᄁ kidᄁ nᄁvi lᄁ xᄁsᄁ mᄁ buwo qᄁᄁ Jᄁrizalemᄁ, nᄁ wo a nu ᄁnyo hunna co kidᄁ Amᄁdᄁᄁᄁawo kidᄁ ᄁhabᄁbᄁmᄁganxo wo. ³ ᄁhabᄁbᄁ a nawo ᄁnu kᄁ wo hian nᄁ ᄁmᄁ zᄁnzᄁn a. Kᄁ wo j'ᄁmᄁ ji a, wo to Fenisii kidᄁ Samari, i na lᄁ nu sigbᄁ amᄁ kᄁ ᄁ ᄁ nyi Jifu awo trᄁ jimᄁ mᄁ a. ᄁnyo hunna nyi jᄁjᄁ ganᄁan nᄁ xᄁsᄁtᄁ awo see. ⁴ Kᄁ wo qᄁ Jᄁrizalemᄁ a; ᄁhabᄁbᄁ a kidᄁ Amᄁdᄁᄁᄁᄁ wo kidᄁ ᄁhabᄁbᄁmᄁganxo wo xᄁ wo; i wo nu ᄁnu kᄁ Mawu wo to wo ji a see nᄁ wo. ⁵ Vᄁ a, Farizitᄁ qᄁo kᄁ xᄁsᄁ awo, nu bᄁ: «Wo qᄁ a covo nᄁ xᄁsᄁtᄁ kᄁ ᄁ ᄁ nyi Jifu awo, i a nu nᄁ wo a zᄁn dᄁ Moyizi ᄁsᄁ a ji dandan.» ⁶ Amᄁdᄁᄁᄁᄁ wo kidᄁ ᄁhabᄁbᄁmᄁganxo wo bᄁ i a kijᄁ ᄁnyo hunna kpc. ⁷ Wᄁ d'ᄁᄁika dᄁ ᄁnyo a ji tan, i Pyeᄁ xᄁ nuxo i bᄁ: «Nᄁviwo, mi nya bᄁ ᄁ diᄁᄁin qᄁifia i Mawu co η lᄁ mia domᄁ, nᄁ ma do ᄁᄁᄁ nyᄁᄁ a nᄁ amᄁ kᄁ η nyi Jifu awo, i wo a sᄁ, i a xᄁsᄁ. ⁸ Mawu mᄁᄁjᄁ ᄁgbᄁtᄁ wo ye mᄁ, i qᄁ disa bᄁ ye xᄁ wo, i na wo Gbᄁngbᄁn Kᄁkᄁ sigbᄁ i na mia ca wo ᄁnᄁ. ⁹ Mawu ᄁ qᄁ wo d'ᄁvo nᄁ mᄁfawo kᄁ nyi Jifu awo o. ᄁ kᄁ jimᄁ nᄁ wo, qᄁ wo xᄁsᄁ. ¹⁰ Ifia, nukeejᄁ i mi lᄁ tᄁ Mawu kpc? I lᄁ dro ᄁgbᄁn kᄁᄁkᄁᄁᄁ kᄁ mᄁ tᄁgbiwo kidᄁ mᄁ ᄁtawo mᄁ ᄁ ᄁ tᄁ ᄁ ᄁ hᄁn a o, ᄁdᄁkᄁᄁᄁvi awo. ¹¹ Vᄁ a, mᄁ xᄁsᄁ bᄁ mᄁ kpc xᄁgan to ᄁxᄁtᄁ Yesu ye fᄁnu mᄁ, sigbᄁ wo cawo kpc xᄁgan mᄁ a.» ¹² Amᄁ kᄁ bᄁ leena awo see vin, i lᄁ qᄁ ᄁto Banabasᄁ kidᄁ Pᄁlu, i wo lᄁ nu dᄁsi ᄁnu jiwuntᄁ kidᄁ amᄁrimanu kᄁ Mawu jrᄁ to wo ji awo, lᄁ amᄁ kᄁ ᄁ ᄁ nyi Jifu awo gbᄁ. ¹³ Kᄁ wo xonu jrᄁ a, Jakᄁ xᄁ nuxo i bᄁ: «Nᄁviwo, mᄁ qᄁto η! ¹⁴ Simᄁᄁ nu sigbᄁ Mawu qᄁ amᄁ kᄁ ᄁ ᄁ nyi jifu awo mᄁ, i can dᄁkᄁn kᄁ nyi yetᄁ lᄁ wo mᄁ a. ¹⁵ I ᄁnyo hunna wo sᄁgbᄁ kidᄁ ᄁnyo kᄁ Mawugbᄁᄁotᄁ wo nu a. Yei nyi bᄁ:

¹⁶ « *Kina ᄁgbᄁ a, maa trᄁ va,
i la gba Davidi ye xo kᄁ mu a,
naa mᄁ ye gri wo
i la fᄁn ᄁxo a d'ᄁtᄁ.*

¹⁷ *ᄁnᄁ a, ᄁgbᄁtᄁ kᄁ kᄁᄁtᄁ lᄁ xixᄁ a mᄁ wo see la ji ᄁtᄁhᄁnᄁ,
ᄁᄁn, kidᄁ dᄁkᄁn kᄁ η ᄁᄁ i wo a nyi tiinyᄁ awo see. ᄁnyo kᄁ ᄁtᄁhᄁnᄁ nu a nᄁ,*

¹⁸ *Yei wᄁ ᄁnu hunna wo, i disa wo qᄁᄁᄁca xoxo.”*

¹⁹ Jakᄁ gbᄁ nu dᄁji bᄁ: «Yeidᄁ η kpc bᄁ wo ᄁ ᄁ qᄁ a d'aya nᄁ amᄁ kᄁ ᄁ ᄁ nyi Jifu o, i trᄁ va Mawu gbᄁ awo o. ²⁰ Vᄁ a, mᄁ a ᄁᄁᄁ wema nᄁ wo bᄁ: "Wo ᄁ ᄁ ka qᄁ ᄁᄁn kᄁ wo sᄁ sa ᄁvo nᄁ ᄁnu amᄁ sᄁn awo o, wᄁ ᄁ ᄁ ka wᄁ ᄁnu xᄁᄁ xᄁᄁ o; wᄁ ᄁ ᄁ ka qᄁ ᄁᄁn kᄁ wo tu gbᄁngbᄁn donᄁ i wu a o; kpc wo ᄁ ᄁ ka qᄁ ᄁhun o. ²¹ ᄁo qᄁᄁᄁca xoxo i amᄁ wo na lᄁ kpra Moyizi ᄁsᄁ to ᄁdᄁᄁan qᄁka qᄁka mᄁ, i wo hrᄁ nᄁ ᄁ lᄁ Jifuwobᄁbᄁxowᄁ lᄁ wo gbᄁngbᄁnzangbᄁ wo see.”»

Wo ᄁᄁᄁ wema qᄁᄁᄁ xᄁsᄁtᄁ kᄁ ᄁ ᄁ nyi Jifu awo

²² ᄁnᄁ a, amᄁdᄁᄁᄁᄁ wo kidᄁ ᄁdumᄁganxowo, kidᄁ ᄁhabᄁbᄁ a see co gbᄁta bᄁ yewo a qᄁ amᄁ qᄁewo lᄁ wo domᄁ, i a dᄁ wo qᄁᄁᄁ Antyci, kidᄁ Pᄁlu kidᄁ Banabasᄁ. Wᄁ qᄁ Judᄁ kᄁ wo gbᄁ ᄁᄁᄁ bᄁ Basabasᄁ kidᄁ Silasᄁ. ᄁgbᄁtᄁ ᄁkuiᄁ lᄁji i wo nyi lᄁ nᄁvi xᄁsᄁ tᄁ a wo mᄁ. ²³ Wᄁ ᄁᄁᄁ wema d'asi nᄁ wo, i nu dᄁ mᄁ bᄁ:

«Mᄁfawo Amᄁdᄁᄁᄁᄁ wo kidᄁ ᄁhabᄁbᄁmᄁganxo kᄁ nyi mia nᄁvi lᄁ xᄁsᄁ mᄁ awo, lᄁ ci miawo xᄁsᄁtᄁ kᄁ η nyi jifu a o, i nᄁᄁᄁ Antyci, Siri kidᄁ Silisi awo. ²⁴ Mᄁ sᄁ bᄁ amᄁ qᄁekawo co mᄁ gbᄁ i va dᄁn hannya hannya qᄁ mi a mᄁ, i caka mia susu wo, kidᄁ wo nuxo wo. Vᄁ a, ᄁ ᄁ nyi mᄁfawo i dᄁ wo qᄁᄁᄁ o. ²⁵ Hunna i dᄁ, i mᄁ nᄁ ᄁdᄁ i co

gbəta, i can amə dəwo lə mía mə, i sə bə də mia mə vəvə Pəlu kidə Banabasə η, i də wo dīdā mi; ²⁶Pəlu kidə Banabasə i cə wo gbə sə na də mía Xotə Yesu Kriso ye tamə. ²⁷Mí də Judə kidə Silasə dīdā mi, nə wo ηtawo a nu ənu kə mí ηrə awo nə mi. ²⁸Míantawo kidə Gbəngbən kəkə mí cə gbəta bə mí η ka do àgbàn kpənkpən wo nə mi, səwu ənu kila wo kə l'ətaji i mí ka hrən nə mi awo η o: ²⁹Mí η ka dū əran kə wo sə sa əvə nə ənu aməsən wo o; kpə mi η ka dū əhun o; nəmi əran kə wo tu gbəngbən do nə i wù o; mi η ka wə ənu xođu xođu o. Nə mi zən də ənu hunna wo ji a, a nyc. Mí ci mi dīdā!» ³⁰Wó gbə amə kə wo də dīdā awo dē, i wo yi Antyci. Kə wó də a wo bə xəsətə awo, i cə wema a də asi nə wo. ³¹Wo hrən wema. I kə wo sə a, əjijə wo, də ə də ηusən ran mə nə wo. ³²Judə kidə Silasə a, Mawugbədətə i wo ca nyi, i wo xonu sùgbə nə nəvi xəsətə awo, i də əjidodo kidə ηusən ranmə nə wo lə xəsə mə. ³³Wó nə Antyci a hwedəka. I xəsətə a wo nyi wo dīdā amə kə də wo va gbə, i nu nə wo bə wo a yi nydēgbin. [³⁴Vđ a, Silasə ya cə gbəta bə ye a ci Antyci, i Judə dəkən trəgbə yi Jərizaləmù.]^f ³⁵Pəlu kidə Banabasə ci Antyci. Wó kidə amə sùgbə bulómə wo, na lə kpə ənu, i na lə nu; Àxotə ənyə nə amə wo.

Pəlu kidə Banabasə kran

³⁶Lə ηkəkə dəwo ηgbə a, Pəlu nu nə Banabasə bə: «Mía yi i ve kpə nəvi xəsətə kə lə ədūgan kə mə mí nu Àxotə nyc to awo, i a kpə sigbə wó lə mə a.» ³⁷Banabasə ji bə Jaan kə təbə Makə a na kpə yewo də; ³⁸Pəlu kpə bə yewo η də a kpə ε o, də ə gbə yewo dē co kəkə Panfili kanmə, i η gbə kpə yewo do lə ədə a mə o. ³⁹Ađika dədə a, sənwwun kəkə i, Pəlu kidə Banabasə kran. I Banabasə kpə Makə i wó də ətəjihu mə yi ətədomədu Cipru tə mə. ⁴⁰i Pəlu kpə Silasə, i nəvi xəsətə awo cə Pəlu də àsi nə Ətəhəncə yə fənu, i wó yi. ⁴¹Wó to Syri kidə Silisi kanwomə, i do ηusən əhabəbə awo.

^f15:34 Wema xoxo sùgbə lə, i wo η wə hənhrənmə əla dē o

Timote kprɔ Pɔlu kidə Silasə dɔ

16 ¹Pɔlu va Dɛɛbɛ, i yi Lisitrə. Leena i ədəkprɔvi kə tɔbə Timote a lə. Ye nana a Jifu i i nyi, gbɔxo i xɔ Kriso sɛ, i ye dada nyi grekəto. ²Nɔvi xɔsəto kə lə Lisitrə kidə Ikoniyomu awo dɛ nə kunu nyɔngbin nə Timote. ³Pɔlu ji bə Timote na kprɔ ye dɔ; i kprɔ ɛ. ⁴É covo nə ɛ, cagbə Jifu kə lə əkan hunna mə awo tɔ. Dɔ wó see nya bə Timote ə dada nyi grekəto. ⁵Nə Pɔlu kidə Silasə to ədùgan dɛ mə a, wo a nu gbətə kə Amədəđiɔawo kidə əhabɔbɔmɛganxo Jərizalɛmú tɔ wo cɔ a nə xɔsəto. I na nu nə wo bə wo a zɔn də wo ji. ⁶Xɔsə lə jə xɔsə ji nə əhabɔbɔ awo. I wo a lə sùgbɔ də ji ŋkəŋkə.

Mawu dɛ ənu disa nə Pɔlu lə Trowasə

⁷Gbɔngbɔn Kəkɔ gbə nə Pɔlu kidə Silasə bə wo ŋ ka nu Mawu nyɔ lə Aziì kanmə o. I wó gbɔjɛn i to Frigi kidə Galatə lagə. ⁸Kə wó tɔbɔ Mizii a, wó ji bə yewo a yi Bitiniù, vɔ a, Yesu ə gbɔngbɔn gbə nə wo. ⁹Yeido wo to Misi i yi Trowasə ye tɔjihunjəxo. ¹⁰Lə əzanmə a, Pɔlu kprɔ ənu: ə kprɔ Masedwanitɔ dɛka, i i lə ətə dɛ; i lə də akpə nə ɛ bə: «To Masedwani i d'alo mí!» ¹¹Àka àka kə Pɔlu kprɔ ənu ənə a, mí kprəđi i a yi Masedwani kanmə, dɔ mí kadəji bə Mawu i dɔ mí dɛɛdɔ nə mía vɛ dɔ əŋə nyɔɛ a nə əkan hunna mə tɔ wo.

Lidi xɔ Àxotɔ sɛ lə Filipu dugan mə

¹²Mí dɔ ətɔjihun mə lə Trowasə, i zɔn tutumə yi ətɔdomədu Samotrasə tɔ mə. Ye ŋkəgbə a, mí yi Neyapolisə. ¹³Mí cɔ leena i yi Filipu dugan mə. Filipudu i nyi ədùgan kə gangan wù lə Masedwani kanmə a, i gbə nyi ədùgan kə Rɔma tɔwo kprə àcɛ nɔ a. Mí nɔ leena hweđɛka. ¹⁴Lə jifuwo gbɔngbɔnzangbə a, mí do l'ədùgan mə i yi ətɔ dɛka to. Mí bubə mía kprɔ dɛxo xo dɛ leena i. Mí kanren i xonu kidə nyɔrun kə bɔ də leena dɛ awo. ¹⁵Nyɔrun dɛka lə nyɔrun awo mə i tɔbə Lidi, i cɔ Tiyati dugan mə. É sa nə àvɔn jɛn nyɔngbin wo, i sən nə Mawu. Nyɔrun a lə dɔto mí, i Ètɔhɔnɔ hun aye nə ɛ, nə a xɔ ənyɔ kə Pɔlu nu awo sɛ. ¹⁶Wó lə Mawuci nə ye kidə ye kukan. É yɔ mi, i bə: «Nə mi kprɔ bə ŋ xɔ Àxotɔ ji sɛ nyawo a, mi va nɔ tiin xomə.» É zin mia ji, i mí rɔn, i vɛ nɔ ye xomə.

Wo lə Pɔlu kidə Silasə də gəkpamə lə Filipu dugan mə

¹⁷Mí yikɔ dɛxɔxo gbəđɛka, i dogo aməsəntɔ nyɔrun dɛka. Gbɔngbɔn kə ləjia kprəncɔ də ŋ, i i ka nə ənu nə amə wo. Ye gan wo kprɔ nə əho sùgbɔ to ənu kaka awo mə. ¹⁸Nyɔrun a, tɔ mí kidə Pɔlu kprɔkprɔ do, i na lə də àxa bə: «Amə la wo a, Mawu kə wugan ənu wo see ye məsəntɔ i wo nyi! Èmɔ kə mia to i a kprɔ xɔgan i wo lə disa nə mi!» ¹⁹É lə wo ənə nə ŋkəkə sùgbɔ. Vɔxo a, xoməfyen lə Pɔlu, i i dɛŋkɔ ɛ, i nu nə gbɔngbɔn a bə: «Lə Yesu Kriso ŋkə mə, ŋ dɛgbɔ d'əwo, dɔ lə nyɔrun a mə!» I gbɔngbɔn a do lə nyɔrun a mə zəđɛka. ²⁰Kə nyɔrun a ye gan wo kprɔ bə yewo ŋ ka gbə tə ŋ toji i kprɔ əho a, wo lə Pɔlu kidə Silasə yi ədubɔbɔxo lə ədùgan wo ŋkə. ²¹Wo kprɔ wo yi kojođotɔ Rɔma tɔ wo ŋkə, i bə: «Amə la wo lə bru mía dugan a, Jifu i wo nyi, ²²i lə kprə əkɔ nu bulɔmə amə wo. Èsə ŋ na əgbə bə miawo rɔmatɔwo mía xɔ əkɔnu hunna wo, i a zɔn də wo ji o!» ²³Àhwà a ca cɔ, də Pɔlu kidə Silasə ji. Kojođotɔ Rɔmatɔwo dɔ, i wo dɛ awu nə wo a aməvə awo, i dɛgbə bə wo a xo wo lə əsɔvo nu. ²⁴Kə wo xo wo nyɔngbin jɔɔ a; wo cɔ wo də gəkpamə, i nu nə gəkpajikpɔtɔ a bə na cɔ wo nyɔngbin. ²⁵Kə gəkpajikpɔtɔ a sɛ ənə a, ə vɛ cɔ wo tu də əkɔ kə lə doŋdomə, lə gəkpa a mə a mə, i d'əga afɔ nə wo. ²⁶Lə əzan gawivə mə ənə a, Pɔlu kidə Silasə lə xođə, i lə jiha kafu Mawu, i əgasəntɔ kə kprɔtɔ awo lə dɔto wo. ²⁷Zəđɛka a, anyigban hunhun kidə əgan, i dɔ ayi gəkpa gri a tɔ wo hunhun. Èhɔn awo hun zəđɛka, i əga kə wo də afɔ nə əgasəntɔ awo see

27 Gàkpajikpɔtɔ a nyɔ. Kɛ i kpɔ bɛ gàkpa ɛ hɔn awo hun dɛ a, ɛ rɔ ɛwi i ka wu dɛkia, dɔ ɛ bubɛ ɛgàsɛntɔ awo si i. 28 Vɔ̂ a, Pɔlu dɛ àxa sinsin bɛ: «Ka wɔ ɛvɔɛn nɛ dɛkiwo o! Mía wo see i lela dɛ!» 29 Gàkpajikpɔtɔ a byɔ kanɔdɛgban, i sudu dɔ ɛhɔ a mɛ, i lɛ kuku, i jɛ ɛkroji dɛ àkɔ mɛ nɛ Pɔlu kidɛ Silasɛ. 30 Ɔ́ kpɔ wo do lɛ ɛhɔ a mɛ, i ka wo sɛ bɛ: «Amɛgan wo, nukɛe ma wɔ, i a kpɔ xɔgan?» 31 Wo rɔn nɛ ɛ bɛ: «Xɔ Àxotɔ Yesu sɛ, a a kpɔ xɔgan wo kidɛ taa kukan.» 32 I wo nu Àxotɔ e nyɔ nɛ ye kidɛ amɛ kɛ lɛ ye xo mɛ awo see. 33 Lɛ ɛgà hunna mɛ, lɛ ɛzandomɛ a, gàkpajikpɔtɔ a kpɔ wo, i kɔ àbi nɛ wo. Zɛdɛka a, wo lɛ Mawuci nɛ ye kidɛ ye kukan. 34 Ɔ́ kpɔ Pɔlu kidɛ Silasɛ yi ye xo mɛ, i na ɛnu dɔdɔ wo. I ye kidɛ ye kukan a wo see lɛ kpɔ jìjì nɛ kɛ wo xɔ Mawu sɛ a. 35 Kɛ ɛwunkɛ a, kojoɔɔtɔ Rɔmatɔwo dɔ sɔja wo dɛdɛ, nɛ wo a vɛ nu nɛ gàkpajikpɔtɔ a bɛ: «Gbɛ nɔcu hunna wo dɛ.» 36 Gàkpajikpɔtɔ a vɛ nu nɛ Pɔlu bɛ: «Kojoɔɔtɔwo dɔ sɔja wo dɛdɛ bɛ wo a gbɛ mí dɛ. Ifia mí co mia do, i yi lɛ fafa mɛ.» 37 Vɔ̂ a, Pɔlu nu nɛ sɔja kɛ wo dɔ dɛdɛ awo bɛ: «Wó ɛ́ dɔ kojo nɛ mí o, i wó dɔ i wó xo mí, lɛ amɛ wo see nɔkɔ! Ganɔkɛ Rɔmatɔ i mí nyi. Wugan ɛnɛ a, wo cɔ mí dɛ gɔkpamɛ; ifia wo lɛ ji a dɛ mí do nɛ amɛ dɛ ɛ́ ka nya a? Gbɛdɛ o, wó nɔta wo na va dɛ mí do.» 38 Sɔja awo trɔyi i vɛ to ɛnyɔ a wo nɛ kojoɔɔtɔ awo. Vɔ̂nɔn ji kojoɔɔtɔ a wo kɛ wo sɛ bɛ Pɔlu kidɛ Silasɛ nyi Rɔmatɔwo a. 39 Wó va Pɔlu kidɛ Silasɛ gbɔ i dɛ akpɛ nɛ wo, i dɛ wó do lɛ gɔkpamɛ, i byɔ wo bɛ wo a do lɛ ɛdùgan a mɛ. 40 Kɛ Pɔlu kidɛ Silasɛ do lɛ gɔkpa a mɛ a, wo yi Lidi gbɔ. Wó kpɔ nɔvi kɛ xɔ Yesu sɛ awo. Wó do nɔsɛn ranmɛ nɛ wo, i wó yi.

Pɔlu kidə Silasə yi Tesalonikə dugan mə

17 ¹Pɔlu kidə Silasə to Amfipolisə dugan kidə Apoloni dugan mə, i va ɔə Tesalonikə dugan mə, ləfi Jifuwo bɔ̀bɔ̀xo ɔəka lə a. ²Pɔlu yi bɔ̀bɔ̀xo a, sigbə i wə nə e, ɔəɔəca a, nə gbɔ̀ngbɔ̀nzan kprɔdo kprɔdo amətɔn a, ɔə daɔika kidə amə kə lə bɔ̀bɔ̀xo awo, də Mawunyo a ji. ³Ɛ ɔə Mawunyo gɔmə nə wo, i sə disa nə wo bə Kriso a ɔə la sə vəvə, kəkə yi ku, i Mawu la nyo e co lə əku. Ɛ nu nə wo bə: "Yesu hunna kə ŋ lə nu ye nyo nə mi a, ye i nyi Kriso Xɔgantɔ a." ⁴Amə ɔəwo lə wo kə lə ɔə ɔto e awo mə, i ənyo a ɔə aye mə nə wo, i wó kprɔ Pɔlu kidə Silasə do. Nənə kə i Grekitɔ kə sən nə Mawu awo kidə nyɔrun ŋkuvi ləji wo sùgbɔ kprɔwo do nə. ⁵Vɔ a, jifuwo to əɟuhwanhwan. I wó ve can əduvi mafɛŋɔə kə na lə dan to əmɔji əmɔji awo bɔ; i wó dɔn hanya hanya ɔə əhwə a mə, i ədùgan a bru. Wó yi Jazɔn ə xomə, i lə ji Pɔlu kidə Silasə i la dɔnwo sə yi dükɔn a ŋkɔ. ⁶Kə wó ŋ kprɔ wo a, wó lə Jazɔn kidə nɔvi xɔsətɔ ɔəwo, i kprɔ wo yi əgan ədùgan a to wo ŋkɔ, i to əxa dədə bə: «Amə əlawo lə bru xixə a see, ifia wo va ɔə lela. ⁷Jazɔn xɔwo də ye xo mə! Amə lawo see i gban nə əsə kə rɔmafyoɟan do awo, i na bə əfyo bu lə i to bə Yesu.» ⁸Ənyo hunna wo dɔn dükɔn a kidə əgan awo də cakacaka mə. ⁹Jazɔn kidə xɔsətɔ ɔəyawo tu əho sùgbɔ nə əgan awo gbɔxo wo daci wo ɔə.

Pɔlu kidə Silasə yi Beredugan mə

¹⁰Kə əzan do a, xɔsətɔ awo nyi Pɔlu kidə Silasə ɔiɔa Beredugan mə. Kə wo ɔə a, wó yi Jifuwo bɔ̀bɔ̀xo. ¹¹Jifu kə leena wo nyo jɔ̀jɔ̀ wu, Jifu Tesalonikitɔ wo, wo xɔ Mawu nyo sə kidə aye nyɔŋgbin. Ŋkə ŋkə a, wo a lə kijə Mawunyo a mə, i na kprɔ bə ənyo kə wo lə nu nə yewo a, ədɔdo i ma. ¹²Amə sùgbɔ lə wo mə, i trɔ xɔsətɔ. Nənə kə nyɔrun ŋkuviləji Grekətɔwo sùgbɔ, kidə ŋucuwɔ cawo sùgbɔ xɔsə a nə. ¹³Vɔ a, kə Jifu Tesalonikə to wo sə bə Pɔlu lə nu Mawunyo lə Bere ca a. Wo va ədùgan hunna mə i bru əhwə a, i dɔn hanya hanya də wo mə. ¹⁴Nɔvi xɔsətɔwo wə kaba, i nyi Pɔlu ɔiɔa əxu lagə. Silasə kidə Timote ci ədùgan a mə leena. ¹⁵Amə kə lə nyi Pɔlu awo kprɔ e kəkə yi Atenə dugan mə, i wo trɔ va yi Bere. Kəŋgbɔxo wo a trɔ a, Pɔlu do əŋə nə wo bə wo a nu nə Silasə kidə Timote bə wo a wə kaba, i tu ye lə Atenə.

Pɔlu do əŋənyɔe lə Atenə

¹⁶Gəkəmə Pɔlu nɔtə kprɔ Silasə kidə Timote ɔə lə Atenə a, ɔə kprɔ sigbə ənu aməsən wo sùgbɔ l'ədùgan a mə a, i xoməfyen lə e. ¹⁷Ɛ yi nə Jifuwo bɔ̀bɔ̀xo, i na lə də aɔika kidə Jifuwo kidə amə kə ŋ nyi Jifu o, i ɔə sən nə Mawu awo. Ŋkə ŋkə a, ə yi nə ədù bɔ̀bɔ̀xo, i na lə xonuxo kidə amə kə va nə leena awo. ¹⁸Ənunyato ɔəka wo kə wó yo nɔ bə Epikiritɔ⁸ wo kidə Sitoyisitɔ^b wo cawo va xonə nuxo kidə e. Amə ɔəwo lə wo mə, i na lə ka sə bə: «Ənyo kee nuxo sùgbɔ xotɔ hunna lə nu ma?» Amə buwo sə ənyo kə Pɔlu lə nu də Yesu ŋ, kidə ye nyɔnyo co əku ŋ a, i lə nu bə: «Ɛ wə sigbə ədubulɔmə tɔwo nu sənsən wo nyo i i lə nu ənə.» ¹⁹Wo kprɔ Pɔlu yi amə kə bɔ nɔ lə fi wo yɔnɔ bə Aleopaji awo ŋkɔ, i ka e sə bə: «Ənukpramə yeyee kə ə hən va a, aa tə ŋ ɔəgɔmə nə mi a? ²⁰Ɔo ənyo kə ə lə nu nə mífawo, nyi yeyee lə mifa ŋkɔ, i mif ji bə na ɔə wo gɔmə nə mif.» ²¹Ənə a, Atenətɔ wo see kidə aməjro kə lə wo mə awo, zan nɔ wo gəmə see i na lə nu, nɔmi na lə sə ənyo yeyee kə lə awo. ²²Pɔlu lə ətə ɔə lə amə kə bə lə Aleopaji awo dɔŋdomə, i xɔ ənyo, i lə nu nə wo bə: «Atenətɔwo, ŋ nya bə mi nyi sənsəntɔ taŋ. ²³Ɔo kə ŋ lə to mia dugan mə a, ŋ kprɔ ənu amə sən mífətɔ wo. Ŋ kprɔ wo vɔsəkpə wo; i ŋ gbə kprɔ əvɔsəkpə ɔəka i

⁸17:18 Epikiritɔ wo bɔ̀bɔ̀ rɔn nə əgbə ɔudɔ.

^b17:18 Sitoyisitɔ wo bɔ̀bɔ̀ ji nɔ bə yewo a wə ənu də əgbə ji, i ji nɔ a zɔn də xixə a mə ye sə wo ji

wo ηrc dā η bā: Ɖnu amā sən kə amā dā η dāsi a tɔ kə. Ɖnu kə mi η dāsi o, i dɛ sən nɔ a, ye nyc i η ka nu nā mi. ²⁴ Mawu, kə wɔ xixə a kidə ənu kə ləmā a wo see a, ye i nyi Ɖtɔhɔnɔ jin̄kɔri kidə anyigbantɔ, i η nɔnɔ sənsənɔ kə àgbətɔwo gba awo mē o. ²⁵ Ɔ̄ ji bā àgbətɔ na ləbā nā ye, sigbā ənuɔdā hinya ye ənā o. Ye i na nā àgbā amā wo see, i na nā gbɔngbɔn kidə ənu kə kpɔtɔ awo see amā. ²⁶ Amā dɛka ji i i to, i sə wɔ dükɔnwɔ see, i ma wo to anyigban see ji; é dɔ gāmā wo, i dɛ rixɔ nā àgbətɔ ə nɔxɔ dɛka dɛka. ²⁷ Mawu wɔ ənu awo ənā, cagbā nā àgbətɔ wo na ji i; i nā ye jiji gbā vaad̄i ca a, wó tə η va kpɔ ε. Ɖ lə ənā gbɔ̀xɔ Mawu a η diŋdin dā dɛka dɛka míatɔ o. ²⁸ Ɖo:

"Ye mē i mi lə àgbā lə, i lə yi, i lə va, yeidɔ i mi lə.

Mi a hajitɔ dɛkawo nu i bā: "Yevi i mí nyi." ²⁹ Kə i nyi bā Mawu ə vi i mí nyi a, mí η ka gbā bu nɔ bā Mawu wɔ dɛ sigbā cika nɔmi əhɔga alo əkpə kə àgbətɔ dɛ susu, i wɔ kidə aɔaŋ a ənā o. ³⁰ V̀ a, Mawu η gbā ren ənu kə àgbətɔwo wɔ gākāmā wo lə manya mē a o, ifia a, é lə yɔwo see, to àfisiafi nā wo a trɔ jɔjɔ. ³¹ Ɖ̄ dɔ azan dɛka dɛ, i la dɔ kojo nā xixə a kidə əhwɛ jɔjɔ, to amā kə yɛŋta cɔ a ji. Ɖ̄ nyc ε lə amā kuku wo mē, i sə dɛ disa nā aməsyamā!»

³² Kə wo sə i Pɔlu nu nyɔnyɔ cɔ əku yə nyc a, amā dɛkawo tɔ ε koko, i amā buwo bā: «Mi a sə tɔɔnyc dā ənu hunna η, lə àzan bulɔmā gbā!» ³³ Yei Pɔlu cɔ lə wo gbɔ. ³⁴ Ɖ lə ənā gbɔ̀xɔ amā dɔo kpɔ ε do, i xɔsə: wo do mē tɔ dɛ wo i nyi ηcu kə wo yɔnɔ bā Denisə i i lə amā kə bɔ lə Aleopaji awo mē, kidə nyɔrun kə wo nyɔnɔ bā Damarisi kidə amā buwo ca.

Pölu yi kōrenti dugan mə

18¹ Hunna ɲgbə a, Pölu co lə Atəni i yi Kōrenti. ²É dōdgo ɲucu jifu dɛka i wo ɲo nə ε bə Akilasə, i lə co Pōn kanmə, ye kidə asia Prisilə co Itali i va, ɲ diɲdin o. Dō əfyɔgan Krodu dɛgbə bə Jifu kə lə Rōma awo see na co. Pölu ve kpɔ wo. ³Édɔ dɛka a wɔtɔ i wo kidə Pölu nyi, wo gba nə əgbəxɔ, ye i dɔ Pölu nɔ wo gbɔ i wo wɔdɔ d'ədu. ⁴Lə jifu wogbɔngbɔnzangbə tɛgbɛɛ a, Pölu ve nu nə ənyɔ le wo bɔbɔxɔ, i na təkɔ i jifuwo kidə amə kə ɲ nyi Jifu awo na xɔ də ye nyɔ ji. ⁵Vɔ a, gəkəmə Silasə kidə Timote gbɔ co Masedwani a, Pölu co dɛekia see nə Mawunyo nunu dɛdɛ, i na dɛ kunu nə Jifuwo bə Yesu i nyi Kriso Xɔgantə a. ⁶Vɔ a, Jifuwo na co də Pölu ji, i na lə zu i. Pölu na xuxu yewu, i na nu nə wo bə: «Nə i va ji ənu dɛ nə mi a, mia sə kpan, ədɛ ɲ ka nyi tinyə ləmə o! Bɛ co ifia, amə kə ɲ nyi jifu awo gbɔ i naa yi.» ⁷Pölu co leena i yi ɲucu kə wo ɲɔnɔ bə Titusə Jusitusə a gbɔ; ə sən nə Mawu i ye xomə təbɔ jifuwo bɔbɔxɔ. ⁸Krisəpusə kə nyi Jifuwo bɔbɔxogən a, kidə ye xomətɔwo see kə Àxotə sə. Əgbətɔ sùgbɔ lə Kōrenti, i dɔ əto Pölu ənyɔ, i xɔsə, i wo lə Mawuci nə wo.

⁹Lə əzan dɛka mə a, Àxotə nu nə Pölu to ənu kpəkɔ mə bə: «Vɔnɔn ɲ ka jio o, lə nu ənyɔ, ka vin o, ¹⁰dɔ ɲ lə kidə əwo. Amə dɛkən ɲ ka tɛ ɲ co də əjio, i a wɔ ənuvɔn dɛ kidə əwo o. Dō amə sùgbɔ l'ədùgan əla mə i nyi tinyə.» ¹¹Pölu nə Kōrenti nə əxo dɛka ku əfan, i na lə kpɔ Mawu nyɔ amə wo see.

Wo kpɔ Pölu yi Galinyɔ ɲkɔ.

¹²Gəkəmə Galinyɔ nyi əgan dɛ lə Akayii kanmə a, Jifu wo co əgbɔ də ədu də Pölu ji, i dɛn ε yi kojo dɔxo ¹³i bə: «ɲucu əla lə dɔn amə wo nə wo a ve sən Mawu də arɔkpa bulmə sigbə əsə ɲ na əgbɔ mə a o.» ¹⁴Gəkəmə Pölu ka kənu də ənyɔ a ɲ a, Galinyɔ xɔ nuxo, i nu nə jifuwo bə: «Jifuwo, nə i mɛ nɛ nyi ənu baɟa dɛ i lə wɔ, nɔmi ənuvɔn i lə wɔ a, maa vo i dɔ əto mia nyɔ. ¹⁵Vɔ a, kə i nyi bə mi lə də adɪka də ənyɔ dɛwo, əɲkɔwo kidə mia ɲtawo sə ji i a; miawo i ənu hunna kan. ɲ gbə, nyə ɲ kaa dɔ kojo nə mi də ənu hunna nu o!» ¹⁶I i nya wo lə kojo dɔxo a. ¹⁷Ənə a, wo see lə də Sositeni kə nyi wo jifu wo bɔbɔxɔ gan ji, lə kojo dɔxo a ɲkɔ, i tɔ ε xoxo. Galinyɔ ɲ cɔ ənu hunna sə ɲo ənu dɛ o.

Pölu trɔ yi Antyɔci

¹⁸Pölu gbə nɔ Kōrenti, i xɔ ɲkəkə sùgbɔ gbɔxɔ i va gbə nɔvi xɔsətɔwo dɛ, i dɔ ətɔjihun mə yi Siri, kidə Prisilə kidə Akilasə. Gbɔxɔ a yi a, ə xɔ əta lə Sankre dɔ ə də əzə nə Mawu. ¹⁹Kə wo va jə Efezi a; Pölu daci Prisilə kidə Akilasə dɛ, i yi Jifuwo bɔbɔxɔ, i ve də əɟikə kidə wo. ²⁰Wó byɔ ε bə na nɔ yewo gbɔ hɔdɛka, vɔ a, ɲ rɔn o. ²¹Kə i ka co lə wo gbɔ a, ə nu nə wo bə: Nə Mawu jro a, naa gbə trɔva miagbɔ. Ənə a, i dɔ ətɔjihun mə, i co lə Efezi. ²²Kə i va dɔ Sezere a, ə yi Jərizalemù i ve ci xɔsətɔ kə lə əha bɔbɔ Jərizalemùtɔ mə awo, gbɔxɔ i yi Anticci. ²³É nɔ leena hɔdɛka gbɔxɔ i trɔyi. É to Galatə kidə Friji, i lə də wusən àdɛkprɔvi wo see.

Apolosu kpɔ ənu amə wo lə Efezi kidə Kōrenti.

²⁴ɲucu Jifutɔ dɛka tɔmə Apolosu, i wo ji i lə Alesandri, i lə va Efezi. É nya nuxo xoxo, i gbə dəsi Mawu nyɔ a nyɔngbin. ²⁵Wó kpɔ ənu i də Àxotə əmɔ ji, i ye zozo lə ranmə nə ε, i a lə nu ənyɔ nə amə wo, i na lə kpɔ ənu amə wo də Yesu əɲənyɔɛ ɲ, i ənu kə i lə nu awo see na sùgbə. Vɔ a, Jaan ye Mawucilələ dɛdɛ ɲ i lə mɔɲjə. ²⁶É xonənu lə jifu wo bɔbɔ xɔ a kidə kàka dəji. Kə Prisilə kidə Akilasə sə ənyɔ kə i lə nu awo a, wo dɔn ε də goto, i gbə dɛ Mawu ə mɔ a gɔmə nə ε nyɔngbin. ²⁷Hunna ɲgbə a, Apolosu ji bə ye a yi Akayii kanmə, nɔvi xɔsətɔwo do wusən ε, i ɲɔ wema dɪɟa àdɛkprɔvi kə lə leena wo, nə wo a xɔ ye məjro nyɔngbin. Kə i dɔ

leena a, é d'alo amə kə xəsə to Mawu fənu mə a wo sùgbɔ. ²⁸É xonə nuxo kidə wusən, i na sə disa nə jifu wo bə wo lə bu əmɔ. É dənɔ disa to Mawunɔ wema a mə bə Yesu i nyi Kriso Xəgantɔ a.

Pɔlu va Efezi dugan mæ

19¹ Gækamæ Apolosu læ Kɔrenti a, i Pɔlu to ækan kə læ ətokan ji wo mæ, i va Efezi, ǎ kprɔ ǎdðkprɔvi dɔwo leena. ²I ka wo sɛ bɛ: «Kə mi xɔsɛ a, mi xɔ gbɔngbɔn kɔkɔ a?» Wó nu nɛ ɛ bɛ: «Mi ɲ sɛ kprɔ gbɔdɛ bɛ Gbɔngbɔn Kɔkɔ dɛ lɛ o.» ³Pɔlu ka wo sɛ bɛ: Mawu ci kee mi læ?» Wo rɔn nɛ ɛ bɛ: Mawuci Jaan tɔ.» ⁴Pɔlu nu nɛ wo bɛ: «Amə kə rɔn bɛ yewo a trɔ jɔjɔ awo i Jaan læ Mawuci nɔ, i læ nu nɛ Izrayeli dükɔn a bɛ wo a xɔ amə kə gbɔnɔ læ ɲgbɛ nɛ ye a sɛ, amə a i nyi Yesu.» ⁵Kə wo sɛ ɔnyɔ hunna wo a, wo læ Mawuci læ ǎxɔtɔ Yesu ɲkɔ mæ. ⁶Pɔlu cɔ alɔ dɛ wo ji, i gbɔngbɔn Kɔkɔ va wo ji, i wó tɔ ɛgbɛ bulɔmæ wo dodo, i wó tɔ ɔnyɔ kə Mawu nu nɛ wo a nu nu. ⁷Amə awo see yi aməwivɛ ɔnɛ. ⁸Pɔlu yi nɔ Jifuwo bɔbɔxo, i na læ nu ɔnyɔ kidɛ kàka dɛji kəkə nɛ wreti amətɔn. ǎ nu nɛ ɔnyɔ dɛ Mawufyɔ dɔdɔ ɲ, i na læ tɛkprɔ nɛ amə kə læ dɔ ɛto ɛ awo na mɔɲjɛ ɔnyɔ kə i læ nu a mæ. ⁹Vɔ a, amə sùgbɔ læ wo mæ, i na læ sɛnwun ta, i gbɛ bɛ yewo ɲ kaa xɔsɛ o, i na læ nu ɔnyɔ vɔɛn dɛ ǎxɔtɔ ɛmɔ a ɲ, læ ǎhwà a ɲkɔ. ǎnɛ a, Pɔlu gbɔjen i co læ wo gbɔ, i kprɔ ǎdðkprɔvi awo d'ɔvo, i læ kprɔ ɔnu wo ɲkə ɲkə læ Tiranusə ɛdɔmɔxo. ¹⁰ǎ wɔ ɔnɛ nɛ ǎxo amɛvɛ, i amə kə læ Azii kanmæ awo see: Jifuwo kidɛ amə kə ɲ nyi Jifu awo sɛ ǎxɔtɔ ɛ nyɔ.

Seva ɔviwo

¹¹Mawu læ wɔ ɔnu jiwun ganɲgan wo to Pɔlu ji, ¹²kəkə nɛ wo cɔ ǎvɔn nɔmi ǎvɔnvi i sɛ krɛ goto nɛ Pɔlu i ve sɛ dɛ dɔnɔwo ɲ a, wo dɔ na vɔ, i nɛ gbɔngbɔn vɔɛn læ amə dɛ ji a, a co læ amə a ji. ¹³Jifu dɛkawo na læ dan, i na læ nya gbɔngbɔn vɔɛn wo læ amə wo ji, wo ca wo tɔ ǎxɔtɔ Yesu ɲkɔ yɔyɔ i a sɛ nya gbɔngbɔn vɔɛn læ amə wo ji. Wo nu nɔ bɛ: «Mí dɛgbɛ dɛ mi, mi dɔ læ Yesu kə ɛ nyɔ Pɔlu læ nu a ɲkɔ mæ.» ¹⁴Mawuvɔsɔtɔgan Jifuwɔtɔ kə wo yɔnɔ bɛ Seva a, ɔvi a ɲucu amadrɛ awo i wɔ nɛ ɔnɛ. ¹⁵Vɔ a, gbɔdɛka a, gbɔngbɔn vɔɛn a rɔn nɛ wó bɛ: «Yesu a, ɲ dɛsi i, i dɛsi amə kə pɔlu nyi a; vɔ a, miawo dɛ, mɛɛ i mi nyi?» ¹⁶ǎnɛ a, ɲucu kə ji gbɔngbɔn vɔɛn læ a, zo jɛ wo ji, i ye ɲusɛn wugan wo see tɔ, i i xowo kəkə i dakpra wo ɲ, i dɔwo dɛ ama-ama, i wó sido læ ǎxo a mæ. ¹⁷ǎnu hunna kə jɔ a, amə kə læ Efezi: Jifu kidɛ Grɛkitɔwo see i sɛ; i vɔnɔn jɛ wo see ji, i wo cɔ kafukafu nɛ ǎxɔtɔ Yesu ɲkɔ. ¹⁸Wo o kə xɔ Yesu sɛ awo domɔtɔ sùgbɔ va nu nɛ wo gɔjɔjɔwo, i na nu ɔnuvɔɛn kə wo wɔ dɛdɛca awo læ gbɔngba. ¹⁹Amə kə wɔ nɛ majiki dɛdɛca awo sùgbɔ sùgbɔ læ nɛ wo magiki woma wo, i na tɔzo wo læ amə wo see ɲkɔ. Wo wɔ akɔɲta nɛ woma hunna wo see ɛho, i i sun ɛhogaj bratɔn hoka ciwo(50.000). ²⁰Nɔnɛ i to ǎxɔtɔ wusɛn mæ a, ɔnyɔ a læ gban kprɛdo ǎfisiafi kidɛ ǎcɛ kprakpra a nɛ.

Zikiti dɛka tɔ læ Efezi

²¹Kə ɔnu hunna wo jɔ vayi a, Pɔlu cɔ gbɛta bɛ ye a to Masedwani kidɛ Akayii kanwomə, gbɔxo i la yi Jɛrizalɛmù. ǎ gbɛ nu bɛ: «Nɛ ɲ dɔ leena a, na gbɛ trɔ vayi Rɔma.» ²²ǎ dɔ amə kə dɛnɛ alɔ ɛ awo amɛvɛ dɛdɛ Masedwani, Timote kidɛ Erastɛ, i yɛɲta nɔ Azii kanmæ hɔdɛka. ²³Ganamə i hannya hannya ganɲgan dɛka dɔ læ Efezi cagbɛ ǎxɔtɔ ɛmɔ a tɔ. ²⁴ǎhogadɔ wɔtɔ dɛka læ, i wo yɔ nɛ ɛ bɛ Dɛmɛtriwusə. ǎ cɔ nɛ ɛhoga i sɛ tu nɛ ɔnu amə sɛn kə wo yɔnɔ bɛ Atɛmisi a ye xɔ cukuvi cukuvi wo. ǎnu hunna dɔn nɛ ɛho sùgbɔ va nɛ ɛdɔ a wɔtɔ wo. ²⁵Hɔnyɛ a va bɔ amə hunna wo, sɛ kprɛ nɛ amə kə wɔ nɛ ɛdɔ hunna mɔnki awo, i nu nɛ wo bɛ: «ǎhrɔnyɛ wó, mí nya bɛ ɛdɔ ɛla i han nɛ ɛho va nɛ mi. ²⁶Mi kprɔ, i sɛ ɔnu kə Pɔlu hunna læ dosin a: ǎ dɔn amə sùgbɔ, i læ trɔ susu nɛ wo, to ye nuxo xoxo wo mæ. ǎ nyi Efezi læla dɛdɛ i i læ wɔ ɔnɛ læ o, ɛ bɛ a to Azii kan a see mæ. ǎo ɛ læ nu nɛ amə wo bɛ: ɔnu amə sɛn

kə wo cə alɔ se wə a, ɲ̄ nyi ənu i wo a sən o. ²⁷Nə mí ɲ̄ nya wəwə o, ɲ̄ nyi míado ɖɛkɛn i a sə dahən o, v̀ə a, amə ɖə ɲ̄ ka gbə cə ənu amə sən Atemisi ye xə sə yə ənu ɖə o. Atemisi hunna kə amə kə lə Aziì kanmə kidə kə lə xixə a mə awo see sən nɔ a, amə ɖə ɲ̄ ka gbə bu i o.» ²⁸Kə amə awo sə ənyɔ hunna wo a, homəfyen lə wo, i wo tɔ àxa dədə bə: «Ənu amə sən Atemisi Efezìtɔ wo tɔ a, ənu amə sən gangan i!» ²⁹Zikiti tɔ lə ədùgan a see mə. Amə awo lɔ àhwà i yi ədùgan a b̀b̀b̀d̀xɔ. Wó lə Gayusə kidə Aristakə və, i dɔn wo yi leena. Wo aməv̀ə awo Masedwanitɔ i wo nyi, i zɔnnɔ kidə Pɔlu. ³⁰Pɔlu ləji a yi ləfi àhwà a bɔ dɔ a, v̀ə a, àd̀əkr̀v̀i wo gbə nə ɛ. ³¹Əhrɔ a, əfyɔdɔwɔtɔ gangan Aziìtɔ ɖəkawo do ɲə ɖiɖɛ ɛ, i bə yewo daakpə nə ɛ, ɲ̄ kaa yi ədub̀b̀d̀xɔ a o. ³²Ganamə a, àhwà kə bɔ ɖɛ a see bru, i nə aməɖəwo də àxa i nu əɖə a, amə buwo na də àxa i na nu əbu; kəkə amə ɖoo lə wo mə, i wo ɲ̄ gbə nya ənu kə dɔ i wo bɔ a tutu o. ³³Amə ɖəkawo lə àgùdo a mə, i ɖə ənyɔ a gɔmə nə Alesandə, amə kə Jifuwo tutu də ɲ̄kɔ a. Alesandə wə alɔ nə wo, i ləji a ɖə ənyɔ a gɔmə nə d̀ùkɔn a. ³⁴V̀ə a, kə amə wo nya bə Jifu i i nyi a, wo see də àxa d'ədu, i lə nu ənyɔ ɖeka a kəkə nə ga xoxo aməv̀ə ənə; wo lə nu bə: «Ənu amə sən Atemisi Efezìtɔ wo tɔ a, ənu amə sən gangan i!» ³⁵Lə v̀əxɔ a, womajikpɔtɔ ədùgan a mə tɔ, təkpɔ i fa d̀ùkɔn a, i bə: Efezìtɔwo amə ɖəsiaɖə i nya bə Efezi dugan i cə nə ənu amə sən gangan Atemisi ye xə a, kidə ye ɖəɖə kə gejen cə j̄ɲ̄kɔri a. ³⁶Amə ɖə ɲ̄ ka tə ɲ̄ gbə hunna o. Ye i dɔ, mi ɖə a vin xwii, i la daci ənu wə mabutaməkpɔ ɖɛ. ³⁷Ŋucu lawo kə mi kprɔ va lələ a, wo ɲ̄ ɖ̀ù əkɔ nə mía nu sənsən a o; kpɔ wo ɖ'ənuv̀ɔɛn ɖə də e o. ³⁸Nə Dəmətriusə kidə ye kpəna kə wə nə ədɔ ɖeka awo, wə ənyɔ ɖə ɖɛ də amə ɖə ɲ̄ a, kojoɖoxowo lə h̀nh̀nh̀n ɖɛ, i kojoɖotɔwo s̀ùgbɔ lɛ; wo a və yə kojo wo leena. ³⁹Kpɔ nə mí gbə lə ji ənu bulɔmə a, nə d̀ùkɔn a va bɔ a, wo a nu i cə. ⁴⁰Nə mí ɲ̄ nya wəwə o, wo a va do àg̀ɔ mí bə, mí lə fɔn əgu, cəgbə ənu kə jɔ əgba a tɔ. Mí ɲ̄ ka tə ɲ̄ kpɔ ənyɔ jɔ ənyɔ ɖə nu, i la sə ɲ̄ ɖə ənu kə dɔ i mi bɔ də lələ gɔmə o. ⁴¹Kə i nu ənyɔ hunna wo jɔ a, ɛ nu nə àhwà a bə wo a yi.

Pɔlu yi Masedwani kidə Gresi

20¹ Kə zikiti a vò a, Pɔlu yɔ àdàkprɔvi awo bɔ, i də ɲusən wo; i kran wo; i jə Masedwani mɔji. ² É to àkan hunna mə, i xonu sùgbɔ i sə də wusən nɔvi xòsətɔwo gbɔxo i va yi Gresi. ³ É nɔ leena nə wreti aməton. Gàkəmə i lə kraɖi i ka yi Siri a, i i sə bə Jifuwo lə bra əsə də əɲu ye. Ye i, i va cɔ gbəta bə ye a trɔ to Masedwani. ⁴ Amə kə kprɔ ɛ do awo i nyi: Sopatrɔsə, Pirisə kə cɔ Bere dugan mə a ye vi, Aristakə kidə Sekudusə kə cɔ Tesalonikə dugan mə awo; Gayusə Dəebe dugan mə tɔ a, Timote ca; Ticikə kidə Trofimu, Aziito kanmətɔ i wo nyi. ⁵ Amə hunna wo jə ɲkɔ nə mí, i ve nɔtə kprɔ mí ɖɛ lə Trowasə. ⁶ Nə míawo a, mí do ətɔjihun cɔ Filipu; kə mí ɖu əxo kə mə wo ɖu nə kprɔnɔ kə mə wo ɲ də kprɔnɔ tikə a o vayi a. Mí wɔ ɲkəkə atɔn lə ətɔji, i ve tuwo lə Trowasə, i mí nɔ leena nə ɲkəkə amadrə.

Pɔlu yi Trowasə ɲgbəsitɔ

⁷ ɲkəkə jəɲkɔtɔ kə lə kəsida a gbramə a, mi bɔ, i ka ɖu ənu də ədu, i Pɔlu lə xonu nə xòsətɔwo; ɖo ə ɖo a yi lə ye ɲkəgbə. Nuxo a i i lə xo kəkə əzan gawivə xo. ⁸ Kandə sùgbɔ lə tɔtɔ ɖɛ lə əxo kə mə mi bɔ do ɖɛ lə singboji a. ⁹ Dəkeje ɖeka tɔmə Etikə, ə kanren də feteri nu ɖɛ. Kə Pɔlu ənyɔ va lə diɲdin a, i ɖo arɔn mə. Kə arɔn mu i a, i fri gejen cɔ singbo aməton a tɔ ji. Kə wo va cɔ ɛ a, wó kprɔ bə əku. ¹⁰ Pɔlu ɖi, i bubɔ, i kikə e də abɔ mə, i bə: «Vɔnɔnɔn ɲ ka ji mi o; ɖo ə kprɔtɔ lə àgbə!» ¹¹ Hunna ɲgbə a, Pɔlu gbə yi sigbo a ji, i kan kprɔnɔ i ɖu, i gbə xonu nə wo kəkə əwun kə; i i yi. ¹² Wó kprɔ ɖekeje a, i i l'əgbə ɖɛ; ə də wusən ranmə nə wo see.

Pɔlu cɔ lə Trowasə i yi Mile

¹³ Mí jə ɲkɔ nə Pɔlu, i do ətɔjihun i jə əmɔ yi Asɔsə. Leena i ye ɲta nu nə mí ɖɛ bə, ye a zɔn afɔ va; i mí a cɔ ye lə. ¹⁴ Gàkəmə mí va doogo lə Asɔsə a; mí cɔ ɛ də ətɔjihun mə yi Mitilenu. ¹⁵ Mí cɔ leena i vayi Cio lə ye ɲkəgbə. Lə ye ɲkəkə ətɔn a tɔ mə a, mí yi Samosə, i va Mile lə ɲkəkə ənə a mə. ¹⁶ Pɔlu ɲ l'əji a gu gàmə lə Azii kanmə o; yeidɔ i cɔ gbətə bə ye a to Efəzi ɲkɔ ma nɔtə. É lə hrɔndo bə nə ye sunji a, ye a ɖo Jərizalemù lə Pantekotu zangbə.

Pɔlu xonu nə əhabɔbɔməganxo Efəzitɔ wo

¹⁷ Pɔlu dɔ amə cɔ Mile yi Efəzi, nə wo a ve yɔ əhabɔbɔməganxo wo va. ¹⁸ Kə wo va gbɔ a, ə nu nə wo bə: «Mí nya sigbə ɲ nɔ mia domə mɔ cɔ gbəkikə ɲ va Azii kanmə a. ¹⁹ ɲ cɔ ɖeekinyə hwe, i sən Àxotɔ a, kidə aɖaci, kidə vɔvə səsə kə mə əsə bra nə amə Jifuwo tɔ dɔn ɲ do a. ²⁰ Mí a ɲtawo mi nya bə ənu kə la kprədə mia ɲ a, nyi ɲ cɔ əɖə wra də mi o, ɲ nu wo see nə mi, i kpra wo see mi lə gbəngba kidə lə mia xo wo mə. ²¹ ɲ yɔ Jifuwo kidə amə kə ɲ nyi Jifu awo; i nu nə wo bə wo a trɔ jɔjɔ, i va Mawu gbɔ nə wó a xɔ Yesu mífa xotɔ sə. ²² Ifia a, ɲ yikɔ Jərizalemù, ɖo Gbɔngbɔn kɔkɔ nu ɲ bə dandan i maa yi; kprɔ nyi ɲ nya ənu kə la jɔ də əjinyə leenu a haɖo o. ²³ Ənu kə ɲ nya a, i nyi bə: lə ədùgan ɖeka ɖeka mə a, Gbɔngbɔn Kɔkɔ nu nɔ ɲ bə gakpamə yiyi kidə vɔvə səsə wo l'ətə kprɔ ɲ. ²⁴ Vɔ a, tiin gbe ɲ nyi nə ənu ɖə lə tiin ɲkɔ o; ənu kə lə vɔvəɖə ɲ a, i nyi ma wɔ ənu kə kɔ ɲ lə a, i əɖɔ kə Àxotɔ Yesu dɔ ɲ a, ma wɔ ɛ ne a vɔ. Əɖɔ a i nyi ma do Əɲə nyɔɔ kə xonu də afənu Mawu tɔ ɲ a. ²⁵ ɲ to miawo see do mə, i nu Mawufyɔɖuɖu ənyɔ nə mi, vɔ a, ɲ nya ifia bə miadomətɔ ɖeken ɲ ka gbə kprɔ ɲ o. ²⁶ Yeidɔ ɲ cɔ mi əgbà nə kunuɔtɔ bə, nə miadomətɔ ɖeken dɔn a, ənuɖə ɲ gbə kan ɲ lə mə o. ²⁷ Dɔ ɲ nu Mawu ə totomə wo see nə mi, i nyi ɲ cɔ əɖə wra də mi o. ²⁸ Mí hən aye də miadəkewo ɲ; i gbə hən aye

də arengbɔ^k kə Gbɔngbɔn Kɔkɔ cɔ də asi nə mi, bə mi a kprɔ awo η. Mi ləbə nə əhabɔbɔvi kə Mawu cɔ əvi a ηta ye hun^l i sə hrə awo. ²⁹ Ɔ nya bə nə η co lə miagbɔ a, àgbəɔtɔ dada əhra məkɔiwo la ɔo mia mə, i wó ɣ ka kprɔ àdɔnnù mə nə arengbɔwo o. ³⁰ Lə mia ηtawo domə a, amə wo la co, i la tɔ vixɔ nyɔwo nu nu; i àdəkprɔvi ɔewo a jə wo yomə. ³¹ Yeidɔ mi jə aye, i ɔowun bə nyidɔn kidə əzan a, nyi ɣ gbə ənu ma kpra ɔeka ɔeka miatɔwo kidə aɔaci, kəkə nə əxo amətɔn o. ³² Ifia a, η cɔ mi də asi mə nə Mawu, i gbə mi ɔe nə ye fənu nyɔ. Mawunyo a wɔ àce ɔe i la na mi ηusən, i la na mi cinɔ ɔuɔu nu kə Mawu cɔ ɔe nə amə kə nyi yetɔ awo see a. ³³ Nyi ɣ lə ɔo ηkuvi amə ɔə əho, ye cika nɔmi amə ɔə əwu o. ³⁴ Mia ηtawo mi nya bə η cɔ tiinɔ wo sə wɔdɔ i kprɔ ənu kə hian η a, kidə kə hian tiin kprɔdotɔ wo a. ³⁵ Ɔ disa to arɔkpawo see mə nə mi bə, nənə i mi ɔo a wɔ ədɔ, gbɔxo i la tɔ η kprɔdə ayamənɔwo η nə, i mia ɔowun ənyɔ kə Àxotɔ Yesu ηta nu a: "Ənyɔe lə ənunamə mə, wu ənu xɔ lə amə si!"» ³⁶ Kə Pɔlu nu ənyɔ hunna wo jɔ a, ye kidə amə awo see jəkro, i xɔɔə. ³⁷ Amə awo see ɔə avin do i kpra asi kɔ nə Pɔlu, i kisi nə e. ³⁸ Əwun ku wo sùgbɔ, ɔo pɔlu nu bə wo ɣ ka gbə kprɔ ye o. I wó kprɔ e ɔo ətɔjihun a gbɔ.

---

^k20:28 Əhabɔbɔ vi wo i wo lə yɔ ənə lela

^l20:28 Wema xoxo sùgbɔ zan yeηta ə hun lela

Pölu va qo Jërizalemù dugan mà

21 ¹Kà mí kran gbə amə awo qe a, mí qo ətəjihun mà i zòn tutu yì Kosu; Ye ñkəgbə a mí va qo Rodesə, mí co lə leena i yì Patara. ²Mí kpɔ ətəjihun qe ka i i yiko Fenisi, i mí qo mà, i mí jə əmɔji. ³Kə mí təbɔ ətədomədu Ciprə a, mí to afɔdɛ i yì Siri, i va qì dɛ Tii, qo leena i ətəjihun a ka qə àgbàn kɔdɛ do. ⁴Mí kpɔ àdəkprɔvi qekawo leena, i mí nɔ wo gbɔ nɛ kɔsiɖa qekam. Gbɔngbɔn Kɔkɔ disa ənu kə ka jɔ dɛ Pölu ji a nɛ wo, i wo nu nɛ Pölu bə ñ ka yì Jërizalemù o. ⁵Vɔ a, kə mí wɔ kɔsiɖa qe ka a jɔ a, mí gbə jəmɔ, i wó see, kidə wo siwo, wo vi wo, kpɔ mí qo àdùgan a ñgbə. Kə mí jə àxu a to a, mí jəkro i xoqə. ⁶Hunna ñ gbə a, mí kran miádekiwo, i miáwo mí qo ətəjihun mà, i wó cawo trɔ yi wo xo wo mà. ⁷Kə mí co lə Tii a, mí va qì dɛ Putolemaysə, i ətəji toto yi ədumə miátɔ a vɔ dɛ leena. Mí ci nɔvi xɔsətɔ kə leena awo, i nɔ kidə wo nɛ ñkəkə qe ka. ⁸Ye ñkəgbə a, mí co leena, i yì Sezare. Mí vayi əɲənyɔɔdɔtɔ Filipu ə xomə, i nɔ leena. Filipu nyi qe ka lə amə amadrə kə wo can, lə Jërizalemù awo màⁿ. ⁹Filipu wɔ tugbejevi lə alɔji amənə qe; i wo xɔ nɛ ənyɔ lə Mawugbɔ i na nu nɛ amə wo. ¹⁰Mí nɔ leena nɛ ñkəkə sùgbɔ, gbɔxɔ Mawugbɔdɔtɔ kə wo yɔnɔ bə Agabusə a co Judée va. ¹¹É va kpɔ mí, i cɔ akpabranu Pölu tɔ, sə bra afɔ kidə alɔwo nɛ qe ka. É nu bə: «Ənu kə Gbɔngbɔn Kɔkɔ nu a kə "Amə kə tɔ nyi akpabranu əla a, sigbə Jifu əgan wo, a brɛ lə Jërizalemù, i la cɔ ɛ dɛ asi nɛ amə kə ñ nyi Jifuwo a kə.» ¹²Kə mí s'ənə a, mí kidə àdùgan a mà tɔwo mi daakə nɛ Pölu bə ñ ka yì Jërizalemù o. ¹³Vɔ a, Pölu nu bə: «Nukee əvin i mi lə fan, i la gban aye do ñ ənə ma? Íj nyi wo a bra ñ qəqə, i ñ sɔgbə qe nɔ o. Vɔ a, ñ sɔgbə qe i la ku lə Jërizalemù dɛ Àxotɔ Yesu ətəmə.» ¹⁴Kə mí ñ sun ji, i la trɔ susu nɛ ɛ a, mí gbɔjen i daci i, i mí nu bə: «Ətəhɔnɔ yə jromənu na nyi wɔwɔ!» ¹⁵Kə mí nɔ leena i wɔ ñkəkə hunna wo vayi a, mí kpaqì i yì Jërizalemù. ¹⁶Àdəkprɔvi Sezare tɔ qəwo zɔn kidə mí, i kpɔ mí yì àdəkprɔvi qe ka gbə, i wo yɔ nɛ ɛ bə Munasɔn; é nyi àdəkprɔvi qe fia ə dinɲin; Ciprutɔ i i nyi, ye xomə i mi nɔ.

Pölu ve ji Jakə kpɔ

¹⁷Kə mí va Jërizalemù a, nɔvi xɔsətɔwo xɔ mí kidə jìjɔ. ¹⁸Yə ñkəgbə a, Pölu kpɔ mí do yi Jakə ə xomə, i əhabɔbɔ məganxowo see va bɔ dɛ leena. ¹⁹Pölu ci wo, i nu ənu kə Mawu toji, i wɔ, lə amə kə ñ nyi Jifu awo donɲomə a, see nɛ wo qe ka qe ka. ²⁰Kə wó sə enyɔ awo jɔ a, wó kafu Mawu, i nu nɛ Pölu bə: «É kpɔ a, nɔvi? Jifu bratɔn bratɔn sùgbɔ i trɔzun xɔsətɔ, wo see i gbə lə zɔn dɛ Moyizi əsə ji. ²¹Vɔ a, wó sə, i wo lə nu bə: Ə lə kpɔ ənu Jifu kə lə ədu bulɔmə mà a wo see, bə wo ñ ka gbə zɔn dɛ Moyizi əsə ji o, wo ñ ka gbə covɔ nɛ wo vi wo o, kpɔ wo ñ ka gbə zɔn dɛ Jifu əkɔnu wo ji o. ²²Nə mí a wɔ mɔ ifia? Əo, lə dandan mà a, wo a sə bə é va. ²³Ənə a, wɔ ənu kə mí a nu nɛ wo a. Amə amənə ləla i d'əzə Mawu. ²⁴Kpɔ wo, nɛ əwo kidə wo vɔ mia ve wɔ əkɔnu ñtikɔkɔtɔ, i na tu əho kə wó a zan leena awo see, nɛ wó a kpɔ əmɔ i xɔ ətə. Ənə a, amə wo see la nya bə ənyɔ kə wo nu dɛ əɲwo awo, əqə ñ nyi àdòdo o; i wo a nya bə woca ə nyi nɛ Moyizi əsə. ²⁵Nə amə kə ñ nyi Jifu wo o, i xɔsə a wo a, mí ñɔ ənu kə mí bɔ i nu a qìɖa wo, bə wó ñ kaa qù ɛran kə wo sə sə əvɔ nɛ ənu amə sən a o, wó ñ kaa qù əhùn o, wó ñ kaa qù ɛran kə wo tu gbɔngbɔndo nɔ i wu a o; kpɔ wó ñ kaa wɔ ənu xoɖuxoɖu o.» ²⁶Lə ye ñkəgbə a, Pölu kpɔ wo amənə awo, i wɔ əkɔnu ñtikɔkɔtɔ a kidə wo, i vayi Mawusənxo. Leena a, é nu gbəkikə əkɔnu wɔwɔ a la vɔ, i wo a cɔ vɔsanu sə na Mawu dɛ wo qe ka qe ka ətə mà a.

^m21:4 ñkəkə amadrə i nyi kɔsiɖa qe ka

ⁿ21:8 Mí kpɔ Aməɔqìɖawo wema 6:1-6

Wó lə Pəlu lə Mawusənxo

²⁷ Ɔkəkə amadrə awo i kaa vɔ dɛdɛ, i Jifu kə lə Aziil kanmə awo va kprɔ Pəlu lə Mawusənxo, i wo fɔn əhwà a see də əji; i lə e. ²⁸ Wo lə də àxa bə: «Izrayeli wiwo, mí va xɔmí rooo! Mí va kprɔ amə kə na lə dan to əfisafi, i na lə kpra ənu to amə wo see də mia dükɔn ɲ, kidə Moyizil əsə ɲ, kidə Mawusənxo əla ɲ a kə. Ɔ gbətrɔ kprɔ amə kə ɲ nyi Jifu awo dɔ Mawusənxo a mə, i dɔ əkɔ nə toho kəkə a.» ²⁹ Wó lə nu ənə, dɔ wo kprɔ Trofimu Efezitɔ a kidə Pəlu l'ədùgan a mə, i wo bubə Pəlu kprɔ ɛ dɔ Mawusənxo a mə i. ³⁰ Zikiti tɔ l'ədùgan a see mə, i dükɔn a lə əhwà ɔ əfisafi va; wó lə Pəlu i dɔn ɛ do lə Mawusənxo a, i tuhɔn awo zədɛka. ³¹ Wó lə ji i ka wu i, i wó va nu nə əhwàgan Rɔma tɔ a bə: «Zikiti lə tɔ lə Jərizalemù dugan a mə!» ³² Zədɛka a, əhwàgan a kprɔ sɔjawo kidə sɔjakavətakpogan wo, i wó hrɔndo vayi ləfi əhwà a lə a. Kə wó kprɔ əhwàgan a, kidə sɔjawo ənə a, wó gbə Pəlu xoxo dɛ. ³³ Əhwàgan a gbo təbɔ Pəlu, i nagbə bə wo a lə e, i brɛ ɛ kidə awɔrɔ aməvɛ; ɛ ka amə kə Pəlu nyi a, kidə ənu kə i wɔ a sə. ³⁴ Vɔ a, lə əhwà a mə a, amə wo lə də àxa, i nə amədəwo nu ədɛ a, amə bulɔməwo na nu əbu, kəkə əhwàgan a ɲ gbə mɔɲjə ənyɔ dɛ mə lə zikiti a nu o. Ɔ dɛgbə bə wo a kprɔ Pəlu yi sɔja wo kpa mə. ³⁵ Kə Pəlu dɔ xɔxɔnukpəria kə dɔ sɔjawo kpa a mə awo ji a, sɔja wo gbɔjɛn i kikə e də əji, dɔ əhwà a lə adan ji sùgbɔ. ³⁶ Dɔ dükɔn a see lə kprɔ ɛ do, i na lə də àxa bə: «Mí wu i!»

Pəlu xonu i sə xɔ əta nə dɛeki a

³⁷ Gəkəmə wo kprɔ Pəlu i i ka dɔ əkpa a mə a, ɛ ka əhwàgan a sə bə: «Ɔ co maa nu ənyɔ dɛka n'əwo a?» i əhwàgan a, ka ɛ sə bə: «Ɔ sə grɛki gbə i a? ³⁸ Ɔhun, ɲ nyi əwo i ha nyí, Ejiptətɔ kə nɔ ɲkɔ, i zikiti tɔ lə ɲkəkə əlawo mə, i i kprɔ aməwutɔ bratɔn amənə(4000) yi zogbəji a à?» ³⁹ Pəlu nu nə ɛ bə: «Jifu i ɲ nyi; wo ji ɲ lə Tarsə dugan mə, lə Silisi kanmə: ədùgan ɲkuvi ləji dɛka mə i ɲ co. Ɔ daakpə nagbə ɲ nə ma xonu nə dükɔn a.»

⁴⁰ Əhwàgan, nagbə Pəlu, i i nɔtə də xɔxɔnukpəria^o wo ji, i wɔ alɔ nə dükɔn a, i amə wo see vin. Pəlu lə nu nə wo də ebre gbəmə bə:

^o21.40 Ɔkpe kə wo mə nɔ ədɛ də ədɛ ji, i wo a toji yi sigboji a i.

22¹ «Tiin nɔviwo, tiin dada wo, mi ɔo ɛto ɛnyɔ kɛ ɲ wo ɔɛ, i la nu nɛ mi ifya, i la sɛ xɔ ɛta nɛ ɔɛekinyɛ a.»² Kɛ wo sɛ i i lɛ xonu dɛ ebre gbɛ mɛ a, wo ɔo ɛɔa see, i Pɔlu nu nɛ wo bɛ:³ «Jifu i ɲ nyi, i wo ji ɲ lɛ Tasɛ dugan mɛ, lɛ Silisi kanmɛ. Vɔ a Jɛrizalemù lɛla i ɲ nɔ i cin. Gamaliyelɛ gɔmɛ i ɲ nɔ, i i kpra ɲ mía tɔgbiwo kɔnu wo nyɔɲgbin. ɲ jɛnɛ kumarin dɛ Mawu ji, sigbɛ miawo see mi lɛ wo ɛ ɛgba ɛnɛ.»⁴ ɲ ɔaya nɛ amɛ kɛ kprɔ Àxotɔ ɛmɔ do awo, kɛkɛ i wu amɛ ɔoo kprɔ. ɲ lɛ ɲucu wo kidɛ nyɔrun wo dɛ gakpra mɛ.⁵ Mawuwɔsatɔgan kidɛ ɛdùmɛganxo wo bɔbɔ see co a ɔɛ kunu ɲ bɛ ɛdɔdɔ i ɲ lɛ nu. Wo o si, i ɲ xɔ wema kɛ nagbɛ a lɛ, nɛ nɔvi jifu kɛ lɛ Damasi awo. Leena i ɲ yikɔ i ka vɛ lɛ xɔsɛtɔ kɛ lɛ leenu awo, i la kprɔwo va Jɛrizalemù, nɛ wo a dɔnto nɛ wo.»

Pɔlu nu sigbɛ i trɔjimɛ mɛ a

(Amadɔɔiɔa 9:1-19; 26:12-18)

⁶ «Ɛmɔ ji i ɲ lɛ, i tɛbɔ Damasɛ lɛ gawivɛmɛ ɛnɛ. Zɛɔɔɛka a, kɛkrɛ gangan ɔɛka i co ɛji va, i kɔ xixra dɛ ɲ.»⁷ ɲ gɛjɛn dɛ anyigban mɛ, i ɲ sɛ ɛgbɛ ɔɛka ɔi i lɛ ka ɲ sɛ bɛ: "Solu! Solu! Nukeejɔ i ɛ lɛ d'aya ɲ?"⁸ ɲ ka sɛ bɛ: "Mɛɛ ɛ nyi Àxotɔ" Ɛgbɛ a nu ɲ bɛ: "Ɛnyɛ Yesu Nazaretitɔ kɛ ɛ lɛ do d'aya nɔ a i." ⁹ Amɛ kɛ kprɔ ɲ do awo kprɔ kɛkrɛ a, vɔ a, wo ɲ sɛ ɛgbɛ amɛ kɛ lɛ xonu ɲ a tɔ o. ¹⁰ ɲ gbɛ trɔ ka sɛ bɛ: "Nukee ɲ ɔo a wo Àxotɔ?" i Àxotɔ nu ɲ bɛ: "Co i na yi Damasɛ, leena a, wo a nu ɛnu kɛ ɛ ɔo a wo a see n'ɛwo." ¹¹ Vɔ a, sigbɛ kɛkrɛ a sɔnwun ɔo a, dɔ i nyi ɲ gbɛ tɛ kprɔ ɛnu o, i amɛ kɛ kprɔndo awo i gbɔjɛn i lɛ alɔ ɲ, i kprɔ ɲ yi Damasɛ. ¹² ɲucu ɔɛka lɛ Damasɛ leena i wo yɔ nɛ ɛ bɛ Ananiasɛ, ɛ nɔnɔ ɛgbɛ ji nɛ Mawu, i gbɛ zɔn nɔ dɛ Moyizil ɛsɛ ji. Amɛ kɛ lɛ Damasɛ dugan a mɛ awo see i na lɛ Kafu i. ¹³ Ɛ va kprɔ ɲ, i nɔtɛ dɛ ɛwunyɛ, i nu ɲ bɛ: "Solu tiin nɔvi! gbɛ tɔ ɛnu kprɔkprɔ." Zɛɔɔɛka a, ɲ gbɛ tɔ ɛnu kprɔkprɔ, i ɲ kprɔ Ananiasɛ. ¹⁴ Xotɔn a, i nu ɲ bɛ: "Mía tɔgbi wo Mawu cɔwo, nɛ na dɛsi ye jromɛnu. Ɛ cɔwo nɛ na kprɔ Yesu amɛjɔɔ ɔɛka a, i la sɛ ye gbɛ." ¹⁵ Ɔo, ɛ ɔo la nyi ye kunuɔɔtɔ, i la nu ɛnu kɛ ɛkprɔ, i sɛ awo lɛ ɛgbɛtɔ wo see ɲkɔ. ¹⁶ Ifia a, nukee ɛ gbɛ lɛ nɔtɛ kprɔ? Co, nɛ wo a yɔ ye ɲkɔ, i sɛ lɛ Mawuci n'ɛwo, i la sɛ kprɔ tɔɔ gɔjɛjɛ wo."

Pɔlu nu sigbɛ Àxotɔ dɛ ɔiɔa amɛ kɛ ɲ nyi Jifu awo gbɛ mɛ a

¹⁷ Kɛ ɲ trɔ va Jɛrizalemù a, ɲ va lɛ xɔɔɔ gbɛɔɔɔka lɛ Mawusɛnxo a, i ɲ tɔ ɛnu kprɔkprɔ. ¹⁸ ɲ kprɔ Àxotɔ, i i nu ɲ bɛ: "Wɔ kaba i do lɛ Jɛrizalemù dugan mɛ, ɔo ɛdùgan ɛla mɛ tɔ wo ɲ ka xɔ kunu kɛ ɛ ka ɔɛ dɛ ɛwun nyɛ a o." ¹⁹ ɲ rɔn nɛ ɛ bɛ: "Àxotɔ, wo nya bɛ ɲ yi nɛ jifu ɛ bɔbɔxowo ɔɛɔɔɔa, i na lɛ amɛ kɛ xɔ ɛwo sɛ awo dɛ gakpra mɛ, i na xɔ wo e." ²⁰ I gɛkɛmɛ wo wu Etiyeni tɔɔ kunuɔɔtɔ a, ɲ ca ɲ leena, i xɔ dɛ amɛ kɛ wu i awo ji, i xɔ wo wu wo hɛn nɛ wo." ²¹ Àxotɔ ɔɛ nu ɲ bɛ: "Yi, ɛfi diɲdin i ɲ ka dɔ wo ɔiɔa, lɛ amɛ kɛ ɲ nyi Jifu awo o gbɛ."»

Pɔlu kidɛ àhwàgan Rɔma tɔ a

²² Àhwà a ɔo ɛto Pɔlu kɛkɛ jɛ leena, vɔ a, wo tɔ àxa dɛdɛ bɛ: «Mi ɔɛ hɔnye hunna co leena! Mi wu i! ɲ jɛ bɛ amɛ hunna na nɔ ɛgbɛ lɛ anyigban a ji o!»²³ Wɔ lɛ dɛ àxa, i lɛ da wo wu wo dɛ ɛji, i lɛ ɔɛ ɛkogudu dɛ ayatomɛ. ²⁴ Àhwàgan a na ɛgbɛ bɛ wo a kprɔ Pɔlu ɔo sɔja wo kpra a mɛ, nɛ wo a xɔ e, i ka ɛnyɔ ɛ sɛ, nɛ a nu ɛnu kɛ dɔ i amɛ wo lɛ dɛ àxa d'ɛta nɛ ɛ ɔoonɛ a. ²⁵ Kɛ wo bra Pɔlu, i ka xɔ e a, ɛ byɔ sɔja kavɛtakpogan a sɛ bɛ: «Ɛsɛ na ɛgbɛ bɛ wo a xo Rɔmaduvi ɔɛ lɛ ɛxiye nu ma na ɔo kojo nɛ ɛ a?» ²⁶ Kɛ sɔja kavɛtakpogan a s'ɛnɛ a, ɛ sudu i vɛ nu nɛ àhwàgan a bɛ: «Nukee ɛ kaa wo ɛnɛ ko? Rɔmaduvi i ɲucu a nyi e!» ²⁷ Àhwàgan a vayi Pɔlu gbɛ zɛɔɔɛka, i ka ɛ sɛ bɛ: «Rɔmaduvi i ɛ nyi nyawo a?» Pɔlu rɔn nɛ ɛ bɛ: «Ɛɛn.» ²⁸ Àhwàgan a gbɛ xɔ ɛnyɔ, i nu nɛ Pɔlu bɛ: « Ɛho sùgbɔ i ɲ tu gbɔxɔ wo va na ɛɛ ɲ bɛ ɲ nyi Rɔmaduvi.» Pɔlu rɔn nɛ ɛ bɛ: «Ɛnyɛ a, Rɔmavi jiji i ɲ nyi.»

²⁹ Zedeka a, amə kə kaa xo e i la kanyɔ ɛ sə awo daci i, i gboyi àzògə. Vònvɔn jə àhwàgan a ji, ɔo é va kprɔ bə Ròmadvu i ye dɔ bə wo a bra.

Wo kprɔ Pɔlu yi kɔjɔɔtɔgan wo ɲkɔ

³⁰ Àhwàgan Rɔma tɔ a lə ji a nya, ənu kə dɔ tutu i Jifuwo lə do àgò Pɔlu a. Ye i dɔ, i ye ɲkəgbə a, i na ègbè i wo tu i lə awɔrɔ mə. É yɔ Mawuvɔsatɔganwo kidə Kɔjɔɔtɔgan wo see bɔ i wo kprɔ Pɔlu yi wo ɲkɔ.

23 ¹ Pɔlu cɔ ŋkɔvi dɛ kɔjɔdɔtɔgan wo ji, i bɛ: «Nɔvinyɛwɔ, ŋ nɔ ɔgbɛ lɛ Mawu ŋkɔ kɛkɛ jɛ ɔgbɛ, kprɔ ɛji ŋ xo ŋ dɛ ɔnu dɛ ŋ o.» ² Vɔ a, Mawuvɔsatɔgan Ananiasɛ nu nɛ amɛ kɛ lɛ Pɔlu ɛ kpaɖɛka awo bɛ wo a gban nu nɛ ɛ. ³ Pɔlu nu nɛ ɛ bɛ: «Ɔwo i Mawu ŋta la xo, ɔgri kɛ wo si ɛsin eye do a mɔki i ɛ nyi, ɛ kanren dɛ leena i ka dɔkojo kidɛ ŋ sigbɛ ɔsɛ a byɔ mɔ a, yene i ɛ gban ɔsɛ a, i nagbɛ bɛ wo a xo ŋ nɛ.» ⁴ Amɛ kɛ lɛ Pɔlu ɛkpaɖɛka a wo bɛ: «Mawuvɔsatɔgan a i ɛ lɛ zu a?» ⁵ Pɔlu rɔn bɛ: «Nɔvinyɛwɔ, nyi ŋ nya bɛ Mawuvɔsatɔgan i o, dɔ wo ŋrɔ bɛ: "Ka dɛnu wɛn dɛ dɛ taadɔkɔn ye gan ŋ o." ⁶ Pɔlu nya bɛ lɛ kɔjɔdɔtɔ awo mɛ a, amɛ dɛkawo nyi Sadusitɔ wo, i amɛ bu wo nyi Farizitɔ wo, yeidɔ i dɛ ɔxa lɛ kɔjɔdɔtɔ awo ŋkɔ, bɛ: Nɔvinyɛwɔ, Farizitɔ wo i ŋ nyi, i gbɛ nyi Farizitɔ ɛ vi. ŋ lɛ dɔ ŋkɔvi bɛ amɛ kukuwo la nyɔ va ɔgbɛ, yeidɔ i wo lɛ dɔ kɔjo ŋ.» ⁷ Gɔkɛmɛ Pɔlu nu ɛnɛ a, Farizitɔ wo kidɛ Sadusitɔ wo tɔ adɔka dɛdɛ lɛ wo dɛkiwo domɛ, i ɔha a ma d'ɔvɛ. ⁸ Dɔ Sadusitɔ wo nu nɔ bɛ, amɛ kuku wo ŋ ka nyɔ o, Mawuŋɔdɔtɔ wo ŋ lɛ o, kprɔ gbɔngbɔn dɛ ŋ lɛ o. Vɔ a, Farizitɔ wo dɛ xɔ ɔnu hunna wo see sɛ. ⁹ Ɔxa dɛdɛ a gbɛ sɛnwun kpee, i ɛsɛkpramɛtɔ dɛkawo kɛ lɛ Farizitɔ wo ha mɛ a, wo nu kidɛ wusɛn bɛ: «Mɛ ŋ kprɔ ɛnu kɛ ŋucu ɛla wo dɛ ɔgɔ a o; ɔ tɛ ŋ nyi gbɔngbɔn dɛ nɔmi Mawuŋɔdɔtɔ dɛ i la nunyɔ nɛ ɛ!» ¹⁰ Adɔka a gbɛ va lɛ sɛnwun dɛji, kɛkɛ ɔhwɔgan a va lɛ vɔnvɔn, bɛ wo ŋ ka va lɛ Pɔlu i green o; ɛnu hunna i dɔ i i dɛgbɛ nɛ sɔjawo bɛ wo a dɔ amɛ awo donɔdomɛ i xɔ Pɔlu lɛ wo si, i gbɛ trɔ ɛ yi sɔja wo kprɛ a mɛ. ¹¹ Gbona, l'ɛzan mɛ a, Ɔxotɔ do dɛ Pɔlu ji, i nu nɛ ɛ bɛ: «Dooji, ɛ d'ɔkunu ŋ lɛ Jɛrizalɛmɔ vɔ, ɛ byɔ bɛ na gbɛ vɛ dɛ e lɛ Rɔma ca.»

Jifuwo bra ɔsɛ bɛ yewo a wu Pɔlu

¹² Kɛ ɛwun va kɛ a, Jifu wo bra ɔsɛ, i rɛ dɛji lɛ Mawu ŋkɔ bɛ, nɛ yewo ŋ wu Pɔlu o, yewo ŋ kaa dɔ ɔnu o, kprɔ yewo ŋ kaa nu ɛci o. ¹³ Amɛ kɛ bra ɔsɛ hunna a wo wu hoka(40). ¹⁴ Wɔ vɛ kprɔ Mawuvɔsatɔganwo kidɛ ɛdɔmɔganxo wo, i nu nɛ wo bɛ: «Mɛ cɔ gbɛta, i rɛ dɛji lɛ Mawu ŋkɔ, bɛ nɛ mɛ ŋ wu Pɔlu o, mɛ ŋ kaa dɔ ɔnu o. ¹⁵ Ifi a a, miawo kidɛ kɔjɔdɔtɔgan wo, mi a cɔ ɔgbɛ dɛ ɔdu, i vɛ byɔ ɔhwɔgan a bɛ na kprɔ Pɔlu va nɛ yewo, i yewo a kijɛ y'enyɔ a mɛ kprɔ nyɔngbin. Ɔnɛ a, miawo mi a kpaɖi dɛ, i a wu i gbɔxo a va dɔ lela.» ¹⁶ Vɔ a, Pɔlu ɛ nyine yɔvi ŋucu dɛka sɛ ɔsɛ kɛ wo lɛ bra dɛ nyine a ŋ a, i yigbɔ lɛ sɔja wo kprɛ a mɛ, i vɛ nu ɔnyɔ a wo see nɛ ɛ. ¹⁷ Ɔnɛ a, Pɔlu yɔ sɔjakavɛtakpogan dɛka i nu nɛ ɛ bɛ: «Kprɔ dɛkɛje ɛla yi ɔhwɔgan a gbɔ, ɛ wo ɔnyɔ dɛka dɛ i ka nu nɛ ɛ.» ¹⁸ Sɔjakavɛtakpogan a kprɔ dɛkɛjevi a yi ɔhwɔgan a gbɔ, i bɛ: «Ɔgasɛntɔ^p Pɔlu i yɔ ŋ, i bɛ ma kprɔ dɛkɛje ɛla va n'ɛwo; ɔ wo ɔnyɔ dɛka dɛ i ka nu n'ɛwo.» ¹⁹ Ɔhwɔgan a lɛ alɔ nɛ dɛkɛje a, i kprɔ ɛ jɛ ɔzɔgɛ, i ka ɛ sɛ bɛ: «Ɔnyɔ kee ɔ ka nu ŋ?» ²⁰ Dɛkɛje a rɔn bɛ: «Jifuwo cɔ ɔgbɛ d'ɔdu, i bɛ yewo a va byɔ ɔwo bɛ na kprɔ Pɔlu va kɔjɔdɔtɔganwo ŋkɔ ɛcɔ, sigbɛ yewo ka kijɛ y'enyɔ mɛ kprɔ nyɔngbin ɛnɛ. ²¹ Vɔ a, kaa rɔn nɛ wo o. Dɔ wo wu hoka, i bra ɔsɛ dɛ Pɔlu ŋ, i rɛ dɛji lɛ Mawu ŋkɔ bɛ, nɛ yewo ŋ wu Pɔlu o, yewo ŋ ka dɔ ɔnu o, kprɔ yewo ŋ ka nu ɛci o. Wɔ see i kpaɖi dɛ ifia, i nɔtɛ kprɔ tɔɔgbɛ nana dɛ.» ²² Ɔhwɔgan a d'ɔsɛ nɛ dɛkɛje a bɛ, ŋ ka nu ɔnyɔ kɛ i va nu n'ɛye ifia a nɛ amɛ dɛ o. I nu nɛ ɛ bɛ na yi.

Wo kprɔ Pɔlu yi Sezare

²³ Ɔhwɔgan a yɔ sɔjakavɛtakpogan amɛvɛ, i nu nɛ wo bɛ: «Mi bɔ sɔja kɔtɔn(200), sɔja ɛsɔkutɔ kakitakprɔ ciwo(70), kidɛ sɔja atanŋ datɔ kɔtɔn(200); nɛ wo a kpaɖi i a yi Sezare lɛ gasiɖɛke mɛ fienyigbɔ. ²⁴ Mɛ bra akprɛ nɛ ɛsɔ wo dɛ nɛ Pɔlu ca, i a kprɔ ɛ yi nɛ ɛdɔgan Felisi, nɛ ɛnuɔɔ ŋ ka wo ɛ o.» ²⁵ Ɔ ŋrɔ wema dɛka dɔɔɔ ɛdɔgan a, i nu dɛ wema a mɛ bɛ: ²⁶ «Ɔnyɔ Krodu Lisyasɛ, ŋ lɛ ci o, ɛdɔgan bubutɔ Felisi. ²⁷ ŋucu ɛla kɛ ŋ cɔ dɔɔ a; Jifuwo i lɛ e, i ka wu i. Nyɛ kidɛ tiin hwakɔn mɛ vɛ do

P23.18 Amɛ kɛ wo lɛ dɛ gɔkprɛ mɛ dɛ a.

də wo mə, i xɔ ɛ lə wo si, ɔfo ŋ sə bə Rɔmatɔ i i nyi. ²⁸Kə ŋ ləji, i la kijə ənu kə dɔ i Jifuwo lə do àgɔ ɛ a mə kprɔ a, ŋ kprɔ ɛ yi kojodɔtɔgan wo tɔwo ŋkɔ. ²⁹ŋ va mɔŋjəmə bə, àɔikà dɔdɔ də wo sə ŋ, i dɔ i wo lə do àgɔ ɛ. Vɔ a, ŋ wɔ ənu d'àgɔ kəkə i jə nə əku nɔmi gakpra mə o. ³⁰Wo va nu ŋ bə, Jifu ɔəkawo lə bra əsə də ŋ. Yeidɔ ŋ hrɔndo, i cɛ ɔiɔa o, i ɔə əmɔ nə amə kə lə dohwe ɛ awo bə, wo a va yɔ kɔjo e l'əgbɔ o.» ³¹Sɔjawo wɔ ənu kə wo dɔ wo a, i kprɔ Pɔlu yi Antipatrɩsə l'əzan a mə. ³²Ye ŋkəgbə a, sɔja kə zɔn afɔ awo trɔ gbɔ vayi sɔja wo kpa a mə; i daci sɔja əsɔkutɔ wo ɔɛ, i wo o ɔəken kprɔ Pɔlu zɔn əmɔ a. ³³Kə əsɔkutɔ awo ɔfo Sezare a; wo cɔ wema a nə ədùgan a, i kprɔ Pɔlu də àsi nə ɛ. ³⁴Ədùgan a hrən wema a, i ka Pɔlu sə bə əkan kee mə i i cɔ. Kə i sə bə Silisi kanmə i i cɔ a. ³⁵É nu nə ɛ bə: «Nə amə kə lə do àgɔ əwo awo va a, naa ka ənyɔ əwo sə.» Hunna ŋgbə a, i nagbə bə wo a kprɔ Pɔlu də əfyɔ Erodu ə xomə, i lə cɔ ɛ.

Jifuwo do àgò Pòlu lə òdùgan Felisi ñka

24¹ Lə ñkəkə amatón ñgbə a, Mawuwəsátogan Ananiasə va Sezare kidə əduməganxo wo kidə aməxələkəjomətə kə wo yónə bə Tertilusə a. Wó do àgò Pòlu l'òdùgan Felisi ñka. ² Òdùgan a yó Pòlu va, i Tertilusə tó àgò dòdò e bə: «Bubutə Felisi, cagbə təwo, kidə tó nunyanya kə ə zan, i hən tətə va òdù a mə a, i dɔ i mi kpɔ fafa sùgbɔ. ³ Mí xɔ ənyɔ ɛ kə lə ənu hunna mə awo n'əwo gaɔəsiaɔəmə, lə əfisiafi, i mi lə də akpə. ⁴ Vɔ a, nyi ñ ləji a xɔ gámə sùgbɔ l'asio o, yeidə ñ lə do akpə n'əwo bə na nyo xomə i ɔto ənyɔ kə mí ka nu a, lə ma dɪndɪn mə. ⁵ Mí kpɔ bə ñucu əla a, àgbətɔ baɔa i i nyi. Í dón hannya hannya də Jifu kə lə xixə a mə awo see mə; yei nyi əgan nə Nazaretitəwo ha. ⁶ Í gbə wɔ ənu ɔə wo, i a sə ɔù əkɔ nə Mawusənxo a, i mí lə e, [I kaa ɔə kojo kidə e sigbə mia sə byɔ mɔ a. ⁷ Vɔ a, àhwàgan Lisyasə va xɔ ɛ lə míasi d'əgan ñ, ⁸ i bə miawo kə lə do àgò ɛ awo, mi a va nu i n'əwo.]⁹ Wo ñta byɔ ənyɔ ɛ sə, aa nya bə àgò kə mí lə do e awo see i nyi àdòdò.»⁹ Jifuwo see xɔ də ənyɔ kə Tertilusə nu a ji, bə àdòdò i.

Pòlu xonu i sə xɔ əta nə ɔeekia lə òdùgan Felisi ñka.

¹⁰ Òdùgan a, wɔ alc nə Pòlu bə na xonu; Pòlu xɔ nuxo, i bə: «[Ŋ nya bə è lə ɔə kojo lə miadu əla nu ɔə ifia, ə dɪndɪn; yeidə ñ ɔəji bə tɔə ñka i ñ ka nu ənyɔ lə sə xɔ əta nə ɔeekinyə. ¹¹ Ŋ yi Mawu sən gbə lə Jərizaləmù ifia a ñ gbə wu ñkəkə wivə o, wo ñta ə co aa bado nə ɛ kpɔ. ¹² Amə ɔeken ñ kpɔ ñ lə àfidə, i ñ lə də aɔjika kidə aməɔə o; nənə kə wo ñ kpɔ, i ñ fɔn àhwà də əji kidə zikiti lə àfidə, kəkə a va nyi Mawusənxo, nɔmi jifuwo bəbɔxo, nɔmi l'òdùgan a mə o. ¹³ Àgɔ kə amə əla wo lə do ñ ifia awo a, wo ñ wɔ ənu ɔeken ɔə, i la sə disa n'əwo bə àdòdò i yewo lə nu o. ¹⁴ Vɔ a, ñ co maa ɔəmə n'əwo bə, mia tɔgbɪn wo Mawu i ñ lə sən, i lə zɔn to Àxotɔ əmɔji; wawo kpɔ bə əmɔ hunna ñ nyo o; vɔ a, ñ xɔ ənu kə wo ñɔ də əsə wema wo mə, kidə kə lə Mawugbəɔto wo tɔ mə awo see sə. ¹⁵ Ŋ lə ɔə ñkuvɪ Mawu, sigbə wo ca wo lə ɔə ñkuvɪ i ənə, bə Mawu la nyo amənyɔə wo kidə amə baɔawo co əku. ¹⁶ Yeidə ñ lə do wusən gaɔəsiaɔə mə, nə əji ñ ka xɔ ñ də ənu ɔə ñ, lə Mawu kidə àgbətɔ wo ñka o. ¹⁷ Ŋ wɔ əxo sùgbɔ lə əgbəji, gbəxo i tɔə gbɔva Jərizaləmù, i hən əho i la sə də alc tiin dükɔn, i la gbə sa əvɔ nə Mawu. ¹⁸ Ənu hunna i ñ lə wɔ lə Mawusənxo i wo va kpɔ ñ nə. Ŋ wɔ əkɔnu ñtikɔtɔ jɔə vɔ nə; àhwà ɔə ñ bɔ də əgbɔnyə o, kpɔ zikiti ɔə ñ tə l'əgbɔnyə o. ¹⁹ Vɔ a, Jifu kə co Aziì kanmə a ɔekawo leena, wo mənɛ kpɔ ənuɔə də əwunyə i a; wo i la va əgbɔwo, i la do àgò ñ jəñka. ²⁰ Nɔmi, amə kə lela ifia awo a, wawo na nu ənuvɔn ke wo kpɔ d'əwunyə, gəkəmə ñ lə kojoɔtozaganwo ñka a. ²¹ Ə tə ñ nyi ənyɔ ɔeka kə ñ nɔtə i də àxa, i nu lə wo ñka i a dɔ i wo lə do àgò ñ. Ənyɔ kə ñ nu a kə: "Ŋ xɔsə bə amə kukuwo la nyo co əku, i dɔ i wo lə ɔəkojo ñ lə mia ñka əgba!"²² Felisi a kə ɔə mənɔə Àxotɔ əmɔ a ñ ɔə nyòñgbɪn a, gbɔ kojoɔzan a də ñka, i nu nə wo bə: «Nə àhwàgan Lisyasə ñta va a, naa ɔə mia kɔə a.»²³ Í ɔəgbə nə sojakavətəkɔpogan a bə na co Pòlu lə gəkpa a mə, vɔ a, na na ɛ vovo; kpɔ nə əxɔə awo ka va d'alc ɛ a, ñ ka tu əmɔ də wo o.

Pòlu xonu nə òdùgan Felisi kidə Drusilə

²⁴ Lə ñkəkə ɔə wo ñgbə a, Felisi va kidə asia Drusilə kə nyi Jifu a. Í dɔ i wo kpɔ Pòlu va. I i ɔto ənyɔ kə Pòlu nu co xɔsə kə wo ɔə a wɔ ɔə də Yesu Kriso ñ a. ²⁵ Vɔ a, gəkəmə Pòlu tɔ nuxo xoxo də sigbə wo a nɔ àgbə mɔ, i la nyo Mawu ñka, nɔmi sigbə wo a ɔə lə amə ɔəkiji mɔ, kidə sigbə Mawu a ɔə kojo nə àgbətɔ wo see mɔ a ñ a. Vɔnɔn jə Felisi ji, i i nu nə Pòlu bə: «[fia əsun ənə, nə ñ va kpɔ vovo a, naa gbə yɔ o.»²⁶ Felisi lə ɔə ñkuvɪ bə Pòlu a na əho ye i. Yeidə i yɔ nə ɛ lə

⁹24:8 Wema xoxo sùgbɔ le, i wo ñ wɔ akpa əla xɔ ɔə o

gaḏḏesiadḏamə, i wo a lə xonu. ²⁷Lə àxo amə̀və̀ ngbə a, Pəsivusə Fəsitusə va ḏəri Felisi l'əganji. Felisi ləji a do jìjò nə Jifuwo, i gbə Pəlu ḏe də gakpamə.

Pɔlu byɔ bɛ ye nyo ye na yi Rɔmafyoŋan ŋka.

25 ¹Kɛ Fesitusɛ va ɛkan kɛ mɛ Sezare dugan lɛ a, lɛ ŋkɛkɛ ɛtɔn a tɔ mɛ a, ɛ co lɛ Sezare, i va yi Jɛrizalemù. ²Mawuwɔsatɔŋan wo kidɛ amɛ ŋkuvi lɛji kɛ nyi jifu awo bɔ, i ve do àgɔ Pɔlu nɛ Fesitusɛ. ³Wó byɔ ɛ vɛvɛdɛ bɛ, yewo d'akpɛ nɛ ɛ, bɛ na kprɔ Pɔlu va Jɛrizalemù. ɛnu kɛ dɔ i wo nu ɛnɛ a, i nyi bɛ wo bra ɛsɛ dɛ, i lɛ ji a wu i l'ɛmɔji. ⁴Vɔ a, Fesitusɛ rɔn nɛ wo bɛ Pɔlu lɛ gakpamɛ dɛ lɛ Sezare, i ye ŋta ye a gbɛ trɔ yi leena lɛ ma diŋdin mɛ. ⁵Ɖ gbɛ nu dɛji bɛ: «Mɛaganwo na kprɔŋdo yi Sezare, i nɛ ŋucu hunna wɔ ɛnuɔdɛ d'àgɔ a, wó a do àgɔ ɛ.» ⁶Fesitusɛ wo ŋkɛkɛ nyi nɔmi amɛwo ɛnɛ dɛdɛ lɛ wo gbɔ, i gbɛ trɔ yi Sezare. Lɛ ye ŋkɛgbɛ a, i ve kanrɛn dɛ kojoɔɔxo a, i bɛ wó a kprɔ Pɔlu va. ⁷Kɛ Pɔlu va a, Jifu kɛ co Jɛrizalemù va awo xixra dɛ e, i tɔ ɛnyɔ àgɔ sùgbɔ baɗabaɗawo nu nu dɛ ŋ; vɔ a, wo ŋ wɔ kprɔdɛŋ dɛ dɛ, i la sɛ disa bɛ àdòdo i yewo lɛ nu o. ⁸Pɔlu kaa xɔ ɛta nɛ dɛkia, i tɔ nuxo xoxo bɛ: «Nyi ŋ jɛ àgɔ dɛken o, nyi ŋ gban Jifu ɛsɛ dɛ o, nyi ŋ jɛ àgɔ dɛ dɛ Mawusɛnxo a o; nɛnɛ kɛ i nyi ŋ jɛ ɛdɛ dɛ Rɔma fyɔŋan ɛnɛ.» ⁹Fesitusɛ lɛji i ka do jìjì nɛ Jifu kɛ leena awo, i ka Pɔlu sɛ bɛ: «Ɖ ji bɛ ye a yi Jɛrizalemù, nɛ wo a dɔkojo n'ewo lɛ tiin ŋka a?» ¹⁰Pɔlu xɔgbɛ nɛ ɛ bɛ: «Rɔma fyɔŋan a ye kojoɔɔxo i ŋ lɛ dɛ kɛ. Lɛla i wo a dɔ tiin kojo lɛ, nyi ŋ wɔ ɛnu dɛ dɛ àgɔ nɛ Jifuwo o, wo ŋta ɛ nya ɛnɛ. ¹¹Nɛ ŋ wɔ ɛnu dɛ dɛ àgɔ, i ì byɔ bɛ wo a wu ŋ a, nyi ŋ gbɛ ɛku o. Vɔ a, nɛ nyi ŋ wɔ ɛnu kɛ wo bɛ ŋ wɔ a dɛken o; amɛdɛken ŋ wɔ ɛcɛ dɛ, i la cɔ ŋ dɛ asi nɛ wo o. ŋ ji bɛ Rɔma fyɔŋan a ŋta na dɔ kojo ŋ. ¹²Fesitusɛ kprɔ amɛ kɛ dɛ nɛ aɗaŋ kidɛ e awo, i xonu kidɛ wo; i va nu nɛ Pɔlu bɛ: «Kɛ i nyi ɛfyɔŋan Rɔmatɔ, i ɛ ji bɛ na dɔ kojo nɛ ye a, aa yi ɛfyɔŋan a gbɔ.»

Wó kprɔ pɔlu yi Agripa kidɛ Berenisɛ ŋka.

¹³Lɛ ŋkɛkɛ dɛ wo ŋgbɛ a, ɛfyɔ Agripa kidɛ nɔvia nyɔrɔn Berenisɛ vayi Sezare, i ka ci Fesitusɛ. ¹⁴Kɛ wo nɔ leena nɛ ŋkɛkɛ sùgbɔ a, Fesitusɛ va nu Pɔlu ɛnyɔ a nɛ ɛfyɔ Agripa, i bɛ: «Ŋucu dɛka lela, i Felisi daci i dɛ dɛ gakpamɛ. ¹⁵Gàkɛmɛ ŋ yi Jɛrizalemù a, i Mawuwɔsatɔŋanwo kidɛ Jifu ɛdumɛganxowo va do àgɔ ɛ l'ɛgbɔnyɛ, i byɔ bɛ ma dɔhwɛ nɛ ɛ. ¹⁶ŋ xɔgbɛ newo bɛ Rɔmatɔwo ŋ cɔ nɛ amɛ dɛ jo ɛnɛ o. Amɛ kɛ wo lɛ do àgɔ a, dɔ la doogo kidɛ amɛ kɛ lɛ do àgɔ ɛ awo, i a xonu, i la ji ɛhwɛ jɔjɔ nɛ dɛkia gbɔxo. ¹⁷Ɖnɛ a, wo kprɔŋdo va lela, nyi ŋ gbɛ nɔtɛ o, ye ŋkɛgbɛ a, ŋ ve kanrɛn dɛ kojoɔɔxo, i ŋ nagbɛ bɛ wo a kprɔ ŋucu a va. ¹⁸Amɛ kɛ lɛ do àgɔ ɛ awo co, i do àgɔ ɛ; ŋ bu bɛ ɛnu baɗa dɛ i wó ka nu dɛ ŋ, vɔ a, ŋ nyi ɛnɛ o. ¹⁹Wó dɛ aɗika kidɛ e dɛ wo sɛnsɛn ŋ kidɛ ŋucu dɛka kɛ wo yɔ bɛ Yesu a ji. Ŋucu hunna ku; vɔ a, Pɔlu lɛ nu bɛ a l'àgbɛ. ²⁰Nyi ŋ nya gbɛta kee naa cɔ o. Yeidɔ ŋ ka Pɔlu sɛ bɛ, a yi Jɛrizalemù, nɛ wo a dɔ kojo a nɛ ɛ leena. ²¹Vɔ a, Pɔlu yɔ kojo a dɛ Rɔmafyoŋan a gbɔ; i bɛ yei la dɔ kojo nɛ ye. Yeidɔ ŋ nagbɛ bɛ wo a tu i dɛ gakpamɛ, kɛkɛ jɛ gàkɛmɛ naa cɔ ɛ dɛdɛ ɛfyɔŋan a do a.» ²²Ɖnɛ a, Agripa nu nɛ Fesitusɛ bɛ: «ŋ ji bɛ nyɛŋta ma dɔto ŋucu hunna.» Fesitusɛ rɔn nɛ ɛ bɛ: «Ɖcɔ a, aa dɔto ɛ.» ²³Ye ŋkɛgbɛ nyawo a, Agripa kidɛ Berenisɛ va kojoɔɔxo a kidɛ yɛyɛi, i àhwàŋanwo kidɛ amɛ ŋkuvi lɛji ɛdùŋan a mɛ tɔ wo kprɔ wo do. Fesitusɛ n'àgbɛ i wo kprɔ Pɔlu va. ²⁴Fesitusɛ nu bɛ: «Ɖfyɔ Agripa, kidɛ miawo see kɛ lɛla kidɛ mí awo, mi kprɔ ŋucu ɛla a. Jifu dùkɔn a see va kprɔ ŋ lɛ Jɛrizalemù, i gbɛ va kprɔ ŋ lela, i lɛ dɛ àxa bɛ ŋ gbɛ jɛ nɛ àgbɛ o. ²⁵Ɖnya a, nyi ŋ kprɔ ɛnu kɛ i wɔ, i jɛ nɛ ɛku a dɛ o. Vɔ a, kɛ yɛnta yɔ kojo a lɛ ɛfyɔŋan Rɔmatɔ gbɔ a, ŋ gbɔjɛn i cɔ gbɛta bɛ naa cɔ ɛ dɛdɛ ɛ. ²⁶Kɛ nyi ŋ wɔ ɛnyɔ dodo dɛ dɛ, i la sɛ ŋrɔ wema dɛ ŋ dɛdɛ ɛfyɔŋan a; yeidɔ ŋ tɛju gbɔjɛn i yɔ ɛ va mia ŋka, l'ɛtajia ɛwo ɛfyɔ Agripa ŋka, i nɛ wo kanyɔ ɛ sɛ jɔrɔ a, maa kprɔ ɛnyɔ dɔo i la ŋrɔ dɛ ŋ. ²⁷Ɖo ŋ kprɔ bɛ, ŋ nyo i wo a cɔ ɛgasɛntɔ dɛdɛ amɛ, i gbɛ ɛnu kɛ i wɔ a ma nu dɛji o.

Pölu nu anyo i la sə xo ətə nə qeekia lə Agripa ŋkə

26 ¹ Agripa nu nə Pölu bə: «Ŋ na gbə əwo, xonu i sə xo ətə nə qeekio.» Pölu xə nuxo, i ka xo ətə nə qeekia, ə cə əl də əji, i bə: ² «Əfyo Agripa, əjjjo ŋ sügbə bə ŋ lə tɔ ŋkə əgba, i la xonu sə xo ətə nə qeekinyə də əgɔ kə Jifu wo do ŋ awo see nu. ³ Do ə dəsi Jifu wo kɔnu wɔwɔ wo see nyɔŋgbin, kidə ənu kə ji wo də nə adjika do awo. Yeido ŋ d'akpə n'əwo bə na vo, i qoto anyo kə ŋ ka nu a nyɔŋgbin. ⁴ Jifuwo see i nya sigbə ŋ nɔ əgbə mɔ co tiin qəkeje mə a; wó nya sigbə ŋ nɔ co gɔmɔjəjə lə tiin dükɔn mə kidə lə Jərizalemù a. ⁵ Wó dəsi ŋ qe xoxo, i nə i jro wo a, wó co wó a nu àdòdò bə, ŋ nɔ Farizitɔ wo ha mə. Əha hunna i nyi əha sənwun sənwun lə mia sənsən mə. ⁶ Ifia, ənu kə dɔ i wo lə qo kojo ŋ a, i nyi bə ŋ lə ŋkuvɔ qoqo mə qe nə əzə kə Mawu do nə mía tɔgbin wo a. ⁷ Mía kɔta aməwivə a, wo cawo lə ŋkuvɔ qoqo mə qe, bə Mawu a qə əzə hunna, yeido i wo təkɔ i lə sən ε gaɔsiadəmə lə nyidon kidə əzan mə. Əfyo bubutu! Ŋkuvɔ qoqo hunna kəmə ŋca ŋ lə a, i dɔ Jifuwo lə do əgɔ ŋ. ⁸ Nukeejɔ i miawo Jifuwo mi ŋ jɔsə bə Mawu nyɔ nə amə wo co əku o? ⁹ Nyi ŋta ŋ bu i qeɔqea bə naa təkɔ i tɔn əhwə Yesu Nazaretitɔ a to əmɔ qəsiadə ji. ¹⁰ Ənu hunna i ŋ wə lə Jəruzalemu. Ŋ xo əce lə Mawuwɔsətɔganwo si, i na lə xɔsətɔ sügbə də gakpa mə, i gəkəmə wo lə wu wo a, ŋ xɔnɔ dəji. ¹¹ Gəsiagəmə i ma lə dan to jifuwo bɔbɔxowo, i na lə də aya n'əwo cagbətɔ wo a gbə Yesu d'əgan ŋ. Wonu və nə ə wunyə kəkə ma jə wo yomə yi ədùgan wo mə, l'ədù ŋgbə.

Pölu nu sigbə i xo Yesu sə mɔ a nə Agripa

(9:1-19; 22:6-16)

¹² Ədɔ hunna wəgbə i ŋ nyikɔ lə Damasə gbəɔdeka, i Mawuwɔsətɔ wo na əgbə ŋ kidə əce bə ma wo ənə. ¹³ Əfyo e! əmɔ ji i ŋ lə, lə gəwivə mə ənə, ŋ kpɔ kəkɔrə ganɔn qeeka, i i cə əji va, i yə kəkɔrə wugan nyidontɔ, i kɔ xixra də anyə kidə amə kə kprɔŋdo awo. ¹⁴ Míawo see mí gəjen də anyigban mə, i ŋ sə əgbə qeeka i i lə nu ŋ də Ebregbə mə bə: "Solu! Solu! Nukeejɔ i ə lə də aya ŋ? Ətu kə ə lə kpa a, ənu i ə lə wə d'əgɔ nə qeekio, sigbə lala kə lə doji lə ye kprɔtɔ ə kpɔ nu ənə. ¹⁵ Ŋ bye ε sə bə: "Məe ə nyi Àxotɔ" Àxotɔ nu ŋ bə: "Ənyə i nyi Yesu kə ə lə də aya nɔ a. ¹⁶ Vɔ a, co jətə, ənu kə dɔ i ŋ qə qeekinyə disa n'əwo a kə: Ŋ cə o, nə na nyi tiin məsəntɔ, aa nyi tiin kunuɔtɔ, i a nu sigbə ə kpɔ ŋ mɔ əgba a nə amə wo, i la gbə nu ənu kə naa gbə va disa n'əwo awo. ¹⁷ Naa xowo gan, lə dükɔn Jifuwotɔ si. I la gbə xo əwogən lə dükɔn bulɔmə kə gbə naa dɔ o qɔɔa awo si. ¹⁸ Ŋ dɔ əwo qɔɔa, nə na hun ŋkuvɔ nə wo, i na kprɔ wo do lə zubrumə va kəkɔrə nu; aa qə wo jii lə regba yə ce mə va Mawu gbɔ; i nə wo xo ŋ sə a, wo a cə wo gɔjəjəwo sə kə wo, i wo a kpɔ toho lə amə kə nyi Mawutɔ awo mə.

Pölu nu sigbə i wə ədɔ mɔ a

¹⁹ Əfyo Agripa, nyi ŋ gbə ətonu ma sə nə ənu kə wo disa ŋ co jinɔkɔri a o. ²⁰ Ŋ nu Mawunyo a nə Damasətɔ wo gbɔxo, i vɛ nu i nə Jərizalemùtɔ wo ca, i gbə nu i nə amə kə lə Judee kanmə awo see, kidə amə kə ŋ nyi Jifu awo, i bə wó a tɔ jɔjɔ, i a tɔɔva Mawugbɔ. Wó a tɔ ənu nyɔe, kə la disa bə wo tɔ jɔjɔ a wɔwɔ. ²¹ Ənu hunna i dɔ, i Jifuwo lə ŋ lə Mawusənɔxo, i ji bə yewo a wu ŋ. ²² Vɔ a, Mawu cə əl cɔn ŋ, i ŋ kprɔtɔ qe kəkə jə əgba, i ŋ lə qə kunu nə amə wo see, lə qevi kidə aməganxo ŋkə; kpɔ nyi ŋ nu nə anyo qə zən lə ənu kə Mawugbəɔtɔwo kidə Moyizɔ nu bə a va jɔ awo ŋ o. ²³ Ye i nyi: "Kriso a la sə vəvə, ye i la nyi amə jəŋkɔtɔ kə la nyɔ lə amə kukuwo mə a, i la va na kəkɔrə xɔgantɔ a mía dükɔn kidə dükɔn bulɔmə wo see.»

Pɔlu ji bɛ Agripa na xɔ Yesu sɛ

²⁴ «Kɛ ɔlu lɛ xonu i la sɛ xɔ ɛta nɛ ɔeeki a ɛnɛ a, Fesitusɛ dɛ ɛxa, i bɛ: "Pɔlu! ɛ lɛ jɛ cuku iya, ɔ kpra wema kɛkɛ i jɛ cuku d'ɛmɛ!" ²⁵ Pɔlu xɔ ɛnyɔ nɛ ɛ bɛ: "Bubutu Fesitusɛ, nyi ɛ jɛ cuku o, ɛddo nyɔ wo i ɛ lɛ nu, i wo gbɛ l'ɛmɛji. ²⁶ ɛfyɔ Agripa mɛnjɛ ɛnyɔ hunna wo see ɛ, yeidɔ ɛ ɔji, i lɛ nu ɛnyɔ nɛ ɛ. ɛ xɔsɛ bɛ ɛ dɛsi ɛnyɔ hunna wo see, ɔo ɛɔɔ ɛ jɛ lɛ bɛbɛ mɛ o. ²⁷ ɛfyɔ Agripa! ɛ xɔ ɛnyɔ kɛ Mawugbɛɔɔwo nu a sɛ a? ɛ nya bɛ ɛ xɔsɛ." ²⁸ ɛfyɔ Agripa nu nɛ Pɔlu bɛ: "ɛ bu bɛ ye a ɔo ɛ trɔzun Krisotɔ lɛ gɛxɔxɔ hwɛɔeka ɛla mɛ i a!" ²⁹ Pɔlu rɔn nɛ ɛ bɛ: "Nɛ i nyi ifia, nɛmi ɛ diɛdin ɔa a, Mawu na wɛɛ nɛ ɛ ka nyi ɛwo ɔeken o, vɔ a, na nyi miawo kɛ lɛ ɔo ɛto ɛ ɛgba awo see, mia va trɔ ɛnyɔ mɛki, wɔ ɛ ka ɔɛ dɛ awɔrɔ mi, sigbɛ ɛnyɔ ɛnɛ o.» ³⁰ ɛfyɔ Agripa kidɛ ɛdugan Fesitusɛ kidɛ Berenisɛ sɛ krɛ nɛ amɛ kɛ kanren ɔɛ kidɛ wo a; wo see ɔo. ³¹ Kɛ wo ɔo leena a, wo lɛ nu lɛ wo ɔekiwo domɛ bɛ: «ɛjucu hunna ɛ wɔ ɛnu kɛ jɛ nɛ ɛku nɛmi gɛkpramɛ a ɔeken o.» ³² Agripa nu nɛ Fesitusɛ bɛ: «Nɛ Pɔlu ɛ mɛnɛ yɔ kojo a dɛ Rɔmafyoɔgan a gbɛ o, wo ɔo wo a gbɛ ɛ ɔɛ.»

Wo cɔ Pɔlu ɔiɔa Rɔma

27 ¹Gàkɛmɛ wɔ wa cɔ gbɛta bɛ mɛ a ɔɔ ɛtɔjihun mɛ i la yi Itali a. Wɔ cɔ Pɔlu kidɛ ɛgàsɛntɔ bulɔmɛ ɔkɛawo dɛ àsi nɛ sɔjakavɛtakpogan kɛ wo yɔnɔ bɛ Juliusa, i ì lɛ àhwàkɔn Rɔmatɔwɔtɔ, kɛ wo yɔnɔ bɛ "àhwàkɔn ɛfɔɔgan Rɔmatɔ" mɛ. ²Mí ɔɔ ɛtɔjihun ɔkɛa kɛ cɔ Adramiti a mɛ, i ì kaa to ɛtɔjihunjɛxo Aziì kanmɛ tɔ wo di. I mi yi. Aristakɛ kɛ cɔ Tesalonikɛ dugan mɛ lɛ Masedwani kanmɛ a, do ɛhun kidɛ mí. ³Lɛ ye ñkɛgbɛ a, mí va ɔɔ Sidɔn. Juliusɛ ɔɔ nɔɔ xomɛ dɛ Pɔlu ñ, i na ɛgbɛ ɛ bɛ na yi i ve kɔɔ ɛxɔtɔ awo, nɛ wɔ a d'alc ɛ lɛ ɛnu kɛ hyɛɛn awo mɛ. ⁴Kɛ mí cɔ leena a, aya lɛ xo doogo mí, i mí gbɔjen i to akpaɔkɛa nɛ ɛtɔɔdomɛdu Cípruto i yi. ⁵Mí zɛn àxu a to Silisi kidɛ Panfili, i va Mirɛ lɛ Lisi kanmɛ. ⁶Sɔja kavɛtakpogan a kɔɔ ɛtɔjihun ɔkɛa kɛ cɔ Alesandri a leena; i ì yikɔ Itali, sɔjakavɛtakpogan a kɔɔ mí ɔɔ mɛ. ⁷Mí zɛn brewu nɛ ñkɛkɛ sùgbɔ, ɛ vaaɔi dɛ mí sùgbɔ gbɔxo mí va ɔɔ Kinidi dugan mɛ ye ñkɛ. Vɔ a, aya lɛ xo doogo mí, i mí ñ gbɛ tɛ ñ i yi ñkɛ lɛ akpa hunna mɛ o, i mí gbɔjen i to Salumone yi ɛtɔɔdomɛdu Kreti tɔ mɛ. ⁸Mí jɛ tukaɔa sùgbɔ, i tɛkɔɔ i ku ɛtɔjihun a to àxuto kɛkɛ i va ɔɔ ɛfiɔkɛa, i wo yɔnɛ leena bɛ ɛtɔjihunjɛxo nyɔɔɔɔɔɔ; i ì lɛ àxa nɛ Lase dugan.

⁹Vɔ a, mí gu gɛmɛ sùgbɔ lɛ àxu ji; kɔɔ ɛtɔji toto lɛ ganamɛ a nyi awobinu ganɔan, ɔɔ ɛnubabra a gɛmɛ di vayi vɔ. Yeidɔ Pɔlu lɛ cɔ aye dɛ ɛnu ji nɛ ɛtɔjihunkutɔ awo bɛ: ¹⁰«ɛxɔrɔnyɛ wo, ñ kɔɔ bɛ nɛ mí j'ɛtɔji lɛ ɛgà ɛla mɛ a, mí a jɛ afɔku, i ɛnu sùgbɔ a dahɛn dɛ mí. ñ ka nyi ɛgbɛn wo kidɛ ɛhun a ɔɔɔɔ o, vɔ a, míanɔtawo mía crɔn.» ¹¹Sɔjakavɛtakpogan a, ɔɔji dɛ ɛnyɔ kɛ ɛtɔjihunkutɔwɔgan a, kidɛ ɛtɔjihuntɔ a lɛ nu a ñ, wu Pɔlu ɛnyɔ. ¹²ɛtɔjihunjɛxo a ñ nya nɛ nɔnɔ lɛ vùvɔ gɛmɛ o. Yeidɔ amɛ sùgbɔ rɔn bɛ yewo a cɔ leena i la yi, i nɛ yewo sunjia, yewo a tɛkɔɔ i la yi ɛtɔjihunjɛxo Kretitɔ ɔkɛa kɛ wo yɔ nɛ bɛ Fenisi a, i yewo a nɛ leena lɛ vùvɔ gɛmɛ. ɛtɔjihunjɛxo hunna dɛɔkɔ Afɔdɛ-ɛwejɛxo kidɛ ɛtagbɛ-ɛwejɛxo.

Aya ganɔan ɔkɛa tɔ xoxo lɛ àxu a ji

¹³Aya frefre ɔkɛa i tɔ xoxo cɔ afɔdɛ, i wo kɔɔ bɛ yewo a yi, sigbɛ yewo bu i mɛ a i, i wo ɔɔ ɛgà kɔɔnɔkɔn kɛ lɛ nɛ ɛtɔjihun a d'ɛtɛ a jii, i j'ɛmɛ, i tɔ àxa toto nɛ Kreti tɔɔdomɛdu a. ¹⁴Vɔ a, kɛ i nɔ zan a, aya ganɔan ɔkɛa tɔ xoxo, cɔ ɛtɔɔdomɛdu a mɛ kidɛ adan. Wo yɔ nɛ aya a bɛ "Erakilɔn". ¹⁵Aya a d'alc ɛtɔjihun a mɛ, i dɔn ɛ jɛmɛ, i kɛ wo ñ ka tɛ ñ ku ɛtɔjihun dɛɔkɔ aya a, mí gbɔjen i daci míaɔkɛkiwo ɔɔ nɛ ɛ; i ì dɔn mí jɛmɛ. ¹⁶Mí va to àxa nɛ ɛtɔɔdomɛdu cukuvi kɛ wo yɔ nɛ bɛ Koda a, i ì xɛ aya nɛ mí xɔɔkɛa. Mí jɛ tukaɔa sùgbɔ gbɔxo i va sun ɛtɔjihunvi kɛ mía zan, i sɛ xɔ míaɔkɛkiwo gan a ji. ¹⁷ɛtɔjihunkutɔwɔ cɔ ɛtɔjihunvi a dɛ ɛtɔjihun a mɛ i sa ɛka xixra dɛ ɛtɔjihun a; wɔ ɔɔ lɛ vɔnɔvɔn bɛ ɛtɔjihun a ñ ka ve jɛ ɛkɔgudu mɛ, lɛ Libi ɛ xuta o. Wɔ da ɛnu kɛ la dɔ i ɛtɔjihun a ñ ka yi kaba kaba a d'axu mɛ, i daci wo ɔkɛkiwo ɔɔ nɛ aya. ¹⁸Aya ganɔan a kɔɔtɔ i lɛ ɔɔfɔn nɛ mí kidɛ wusɛn; i kɛ i va jɛ ye ñkɛgbɛ a, ɛtɔjihunkutɔ awo tɔ ɛgbɛn wo lɛlɛ kɔ dɛ àxu mɛ. ¹⁹Lɛ ñkɛkɛ ɛtɔ a tɔ mɛ a, wɔ cɔ wo ñtawo lɛ, i sɛ cɔ ɛdɔwɔnɔ ɔɔfɔ l'ɛtɔjihun a mɛ kɔ dɛ àxu mɛ. ²⁰Ñkɛkɛ sùgbɔ vayi, mí ñ gbɛ kɔɔ nyidɔn nɔmɛ wreti viwo o; i aya a kɔɔtɔ i gbɛ lɛ sɛnwun dɔji, mí ñ gbɛ ɔɔ ñkɛkiwo bɛ mía gan o. ²¹Mí nɛ ɛnu maɔu nɛ ñkɛkɛ sùgbɔ, Pɔlu nɔtɛ lɛ amɛ awo dɔɔɔdomɛ; i nu nɛ wo bɛ: «ɛxɔrɔnyɛ wo, mí mɛ nɛ sɛ tiinyɔ ɔɔfiɛa, i mí ñ cɔ lɛ Kreti o, mí ñ ka va lɛ jɛ afɔku ɛla wo, i ɛnu ɛlawo la lɛ dɔn o. ²²Vɔ a, ifia a, mí doji; ɔɔ amɛ ɔɔ ñ ka ku lɛ mia mɛ o; ɛtɔjihun a ɔkɛn i la dɔn. ²³Lɛ ɛzan ɛla mɛ a, Mawu kɛ tɔ ñ nyi, i lɛ sɛn a, dɔ ye ñɔɔtɔ ɔiɔa ñ. ²⁴ɛ nu ñ bɛ: "Pɔlu, kaa vɔnɔn o ! ɛ ɔɔ la yi ɛfɔɔgan Rɔmatɔ a ñkɛ dandàn, i cagbɛ tɔ ɛwo a, Mawu a na ɛgbɛ amɛ kɛ l'ɛtɔji kidɛ ɛwo awo see". ²⁵Yeidɔ, tiinyɔ wo mí doji ! ɔɔ

¹⁷27:14 Erakilɔn ye gɔmɛ i nyi aya kɛ xo nɛ cɔ ɛtagbɛ-ɛwejɛxo a.

η ka də Mawu ji bə, ənyɔ kə i nu η a la va mə. ²⁶ Vɔ̄ a, mɪa tɔ̄jihun la ve gban də ətɔ̄domədu ɔ̄ka mə.» ²⁷ ηkəkəkə aməwinə a tɔ̄ l'əzan mə a, aya ganŋgan a kɔ̄tɔ̄ i lə dɔ̄n mɪ, i mɪ yi ʌxu kə wo yɔ̄nɔ̄ bə Mediterane a ji. Lə əzan gawivə mə ənə a, ətɔ̄jihunkutɔ̄ awo bu bə mɪ lə təbɔ̄ anyigban ɔ̄ə i. ²⁸ Wó bra ənu kɔ̄nkpɔ̄n ɔ̄ka də əkə nu, i sə da də ʌxu a mə kɔ̄, wó kɔ̄ bə ʌxu a yi ʌgɔ̄mə sigbə ənujɔ̄kɔ̄pɔ̄ ʌgbanciadrə(37) ənə. Kə wó gboyi ηkɔ̄ hwedɔ̄ka a, wó gbə cɔ̄ ənu kɔ̄nkpɔ̄n a d'axu mə kɔ̄, i kɔ̄ ənujɔ̄kɔ̄pɔ̄ əwɪwɔ̄nyi(28). ²⁹ Wó lə wɔ̄nɔ̄n bə ətɔ̄jihun a la va gban də əkɔ̄ η. Yeidɔ̄, i wó lɔ̄ ʌgə kɔ̄nkpɔ̄n amənə də ʌxu a mə, l'ətɔ̄jihun a ηgbə, i a sə lə e d'ətə. Wó lə ji bə əwun na kə kaba. ³⁰ Vɔ̄ a, ətɔ̄jihunkutɔ̄ awo l'əji i ka si gbə ətɔ̄jihun a ɔ̄ə, i cɔ̄ ətɔ̄jihunvi a d'ʌxu a ji, i wó sigbə wo ka ve cɔ̄ ʌgə kɔ̄nkpɔ̄n awo də ηkɔ̄ nə ətɔ̄jihun a ənə. ³¹ Pɔ̄lu nu nə sɔ̄jakavətakpogan a kidə sɔ̄ja awo bə: «Nə amə əlawo η̄ nɔ̄ ətɔ̄jihun a mə o, mi η ka tə η̄ gan o'.

³² Ɔ̄nə a, sɔ̄jawo cɔ̄ əkə nə ətɔ̄jihunvi a, i daciɪ, i ʌxu dɔ̄n yi.

³³ Kəŋgbɔ̄xɔ̄ əwun na kə a, Pɔ̄lu də wusən wo see bə wo a ɔ̄u ənu; ɔ̄ nu nə wo bə: «Ɔ̄ wə ηkəkəkə winə əgba, i mi lə ʌdikəcɔ̄comə ɔ̄ə ənu ɔ̄eken maɔ̄u. ³⁴ Yeidɔ̄, η lə nu nə mi bə mi a ɔ̄unu, nə mɪa nɔ̄ ʌgbə; amə ɔ̄eken η̄ lə miamə i ʌɔ̄ɔ̄ kə lə ətə nə e awo, ɔ̄ka la di o.» ³⁵ Kə Pɔ̄lu nu ənə a, i cɔ̄ kɔ̄nɔ̄, i də akɔ̄ nə Mawu lə amə wo see ηkɔ̄, i kan kɔ̄nɔ̄ a, i tɔ̄ ɔ̄uɔ̄. ³⁶ Ɔ̄nə a, amə ɔ̄eyawo see kɔ̄ wusən i tɔ̄ ənu ɔ̄uɔ̄. ³⁷ Mɪawo kə lə ətɔ̄jihun a mə awo see sun, kadən takpɔ̄ ciwo cyadən(276). ³⁸ Kə wó ɔ̄unu, i ɔ̄xɔ̄ a, wó lɔ̄ ənuku kə kɔ̄tɔ̄ lə ətɔ̄jihun a mə awo kɔ̄ də ʌxu mə, nə ətɔ̄jihun a na folo hɔ̄ɔ̄ka.

Ɔ̄tɔ̄jihun a gban

³⁹ Kə əwun kə a, ətɔ̄jihunkutɔ̄ awo η̄ gbə nya ləfi wo lə a o. Vɔ̄ a, wo kɔ̄ ʌxu gbadomə ɔ̄ka kidə ʌxuta ɔ̄ka ɔ̄iɔ̄; i wo bə yewo a təkɔ̄ i la kɔ̄ bə yewo a tə η dɔ̄n ətɔ̄jihun a yi leena ma. ⁴⁰ Wó cɔ̄ əkə nə ʌgəkɔ̄nkpɔ̄n awo, i daciwo ɔ̄ə də ʌxu mə. Zedɔ̄ka a, wo tuka nə ənu kə wo sə jɔ̄nə əmɔ̄ nə ətɔ̄jihun awo; i do ʌvɔ̄n ɔ̄ka də ηkɔ̄ nə ətɔ̄jihun a, i aya dɔ̄n yikɔ̄ ʌgə ji. ⁴¹ Vɔ̄ a, ətɔ̄jihun a ve də ətə ʌkɔ̄ngudu mə, i η̄ ka gbə tə η̄ gbo o. Ɔ̄tɔ̄jihun a ye ηkɔ̄ ɔ̄ə ʌkɔ̄nkudu mə, i η ka gbə tə η̄ do o. ʌxuci kə lə mri kidə adan awo va gban ətɔ̄jihun a lə ηgbə. ⁴² Sɔ̄jawo l'əji i ka wu ʌgasəntɔ̄ kə l'ətɔ̄jihun a mə awo; cəgbətɔ̄ nə wo η̄ ka va xutɔ̄ i si yi o. ⁴³ Vɔ̄ a, sɔ̄jakavətakpogan a ləji i ka xɔ̄ Pɔ̄lu gan, i gbə nə wo bə wo η ka wə ənə o. I nu nə amə kə nya ətɔ̄xuxu a wo bə wo a zo j'ətɔ̄mə jəŋkɔ̄, i a xutɔ̄ yi ʌgə ji. ⁴⁴ Amə kə kɔ̄tɔ̄ awo na jə wo yomə; nə wo a ku də ətɔ̄jihunkpɔ̄ wo kidə ətɔ̄jihun ye kpa kə fən a wo η. Nə i wo wɔ̄, i amə wo see jə ʌgə ji nyɔ̄ŋgbin.

Pɔlu lə ətɔdomədu Matə tɔ ji

28¹ Kə mí gan lə afɔku amə a, i mí sə bə wo yɔnə ətɔdomədu a bə Matə. ² Amə kə leena wo nyc xomə də mía ŋ taŋ. Kə ɛci tɔ jàjà, i vùvù lə wɔ a, wo bɔzo ganŋan ɔka, i míawo see mí va bɔ d'əgbɔ i lə xu i. ³ Pɔlu vɛ lə fɔ anakə wriwri wo, i ka sə kɔdə ɛzɔ a mə. Vɔ a, jákpàtə ɔka do lə anakə awo mə, i tro də alɔ nə Pɔlu, ɔɔ ɛzɔ a, ye zozo lə e. ⁴ Kə ɛdu a mə tɔwo kpɔ ɛdàn a i i tro də alɔ ɔɔ nə Pɔlu a, wo lə nu nə wo ɔekiwo bə: «Kokoko a, ŋucu la a, amə wutɔ i i nyi, ɔɔ ɔ gan lə ɛxu si, gbɔxo kojoɔɔɔɔ ɛnu amə sən wo tɔ ŋ ji bə na nɔ ɛgbə o.» ⁵ Vɔ a, Pɔlu hùnhun ɛdàn a d'ɛzɔmɛ, kpɔ ɛnu ɔkɛn ŋ wɔ yeŋta o. ⁶ Amə wo l'ətə ɔɔ, kpɔ bə a tɔ tɛntɛn nɔmi a gəjen i ku zedeka ma; vɔ a, kə wo nɔtə kəkə i ɛnu ɔɔ ŋ gbə wɔ ɛ a, wo tɔ ɛgbə bə ɛnu aməsən i i nyi. ⁷ Anyigban ɔka lə ɛxa leena, i nyi ɛgan kə lə ɛdu a mə, i wo yɔnɔ bə Publiusə a tɔ. Ɛ xɔ mía mɛjro; i mí nɔ ye xomə nə ŋkəkə amətɔn. ⁸ Publiusə ɛ dada lə ɛdɔbaji ɔɔ, i gòtɔ xɔzɔ le d'aya nə ɛ, i i lə dɛ sigbigbi. Pɔlu yi i vɛ kpɔ ɛ, i xɔɔ nə ɛ, i cɔ alɔ d'ətə nə ɛ, i ɛdɔ vɔ nə ɛ. ⁹ Hunna ŋgbə a, dɔnnɔ kə kpɔtɔ l'ɛdu a mə awo va Pɔlu gbɔ, i ɛdɔ vɔ nə wo. ¹⁰ Amə wo cɔ bùbù nə mí sùgbɔ, i gəkəmə mí lə ɔɔ ɛtɔjihun mə a, wo na mí ɛnu kə hinya mí nə ɛmɔ zɔnzɔn awo see.

Pɔlu va Rɔma

¹¹ Wrəti amətɔn i mí wɔ l'ɛdu a mə gbɔxo i va jəmɔ, mí do ɛtɔjihun ɔka kə cɔ Alessandri a. Ɛ va nɔ Matə du a mə lə vùvù gəmɔ. Wo ŋrɔ də ɛtɔjihun a ŋ bə "Diosikui", ye gɔmɛ i nyi "ɛnu aməsən ɛkranviwo" ¹² Mí va Sirakusə, i mí nɔ leena nə ŋkəkə ɛtɔn. ¹³ Kə mí cɔ leena a, mí to ɛxuto ɛxuto va Hrejio. Lə ye ŋkəgbə a, aya kə xɔ nɔ cɔ afɔdɔ a tɔ xoxo; i mí wɔ ŋkəkə aməvɔ i sə ɔɔ Puzɔlɔ. ¹⁴ Mí kpɔ nɔvi xɔsətɔwo leena, i wɔ daakpɔ nə mí bə mía nɔ yewo gbɔ nə kosiɔɔ ɔka, i mí nɔ wɔgbɔ. Leena i mí cɔ, i yi Rɔma. ¹⁵ Nɔvi xɔsətɔ kə lə Rɔma awo sə bə mí gbɔnɔ, i wo va doogo mí l'ɛmɔji. Amə ɔkəwɔ va doogo mí dɛ lə fi wo yɔnɔ bə Apiyusə fi a, i amə buwo va doogo mí dɛ kəkə lafi wo yɔnɔ bə, Amə jro xɔxo amətɔn awo. Kə Pɔlu kpɔ wo a, ɛ do akpɔ nə Mawu, i ɛwun ya e. ¹⁶ Kə mí ɔɔ Rɔma a, wo nagbɔ Pɔlu bə na nɔ ɔkɛkia si lə ɛxo vɔ mə; i cɔ sɔja ɔka d'əgbɔ nə a lə cɔ e.

Pɔlu do ɛŋənyɔɛ a lə Rɔma

¹⁷ Lə ŋkəkə ɛtɔn a tɔ mə a, Pɔlu yɔ amə ŋkuvɔ ləji kə nyi jifu awo va ye xomə. Kə wo bɔ a, ɛ nu nə wo bə: «Nɔvinyə wo, nyi ŋ jə ɛgɔ ɔɔ dɛ mía dükɔn o, kpɔ nyi ŋ jə ɛɔɔ dɛ mía tɔgbiwo kɔnu wɔwɔ wo ŋ o, gbɔxo wɔ lə ŋ lə Jɛrizalemù, i cɔ ŋ dɛ ɛsi nə Rɔmatɔwo. ¹⁸ Wɔ kə ɛnyɔwɔ ŋ sɛ, i wo ŋ kpɔ ɛnu kə ŋ wo a sə ɔɔ do, i ɔɔ ɛkuhwe ŋ o; i wo ləji i ka a daci ŋ ɔɔ. ¹⁹ Vɔ a, Jifu wo ŋ rɔn o, hunna i dɔ, i ŋ tɛju gbɔjen i yɔ kojo a l'ɛfyɔgan Rɔma tɔ gbɔ. Kpɔ ŋ nyi bə ŋ lə ji a do ɛgɔ tiin dükɔn i o. ²⁰ Ɛnu kə dɔ i ŋ bə ma kpɔ mi, i ma xonu kidə mí a nɔ; ɔɔ amə kə Izrayelɔ dükɔn a lə ɔɔ ŋkuvɔ a, i dɔ i ŋ lə awɔrɔ ɛla wo mə ɔɔ. ²¹ Amə awo rɔn nə ɛ bə: «Mí ŋ xɔ wema ɔɔ dɛ ɛŋwo cɔ Judee o, kpɔ mía nɔvi jifu ɔkɛn ŋ cɔ leenu, i va ɔɔ tɔɔ gbə, nɔmi wɔ va nu tɔɔ nyc vɔɛn ɔɔ nə mí o. ²² Vɔ a, mí ji bə wɔŋta na nu ɛnu kə ɛ bu a nə mí. Ɖo mí nya bə amə wo lə nu ɛnyɔ vɔɛn dɛ sɛnsən ɛ ha kə mə ɛ lə a ŋ to ɛfisifi.» ²³ Wɔ kidə Pɔlu ɔɔ ɛzan, i kə ɛzan a sun a, amə wo sùgbɔ dɛ ji, i va bɔ dɛ ɛxo kə mə Pɔlu lə a. Cɔ nyidin kəkə jə fienyigbɔ a, Pɔlu lə ɔɔ ɛnyɔ gɔmɛ nə wo: Ɛ lə nu ɛnyɔ nə wo dɛ Mawufyɔɔɔɔɔ a ŋ. To Moyizi ɛsə wo kidə Mawugbɔɔɔɔ wo wema wo mə a, ɛ lə disa nə wo bə ɛnyɔ kə wo sə dɛ Yesu ŋ a, wo see i nyi ɛdɔdo. ²⁴ Amə ɔɔwɔ lə wo mə, i xɔ Pɔlu ɛnyɔ sɛ, i amə ɔɔo ŋ xɔsə o. ²⁵ Wɔ nɔ ɛgbɔ mə sɔ ɛnə kəkə gəkəmə wo kaa yi a sun, i Pɔlu gbɔjen i nu nə wo bə: «Ɛnyɔ kə gbɔngbɔn kɔkɔ nu nə mía tɔgbiwo to Mawugbɔɔɔɔ Eziyii ji a, ɛdɔdo i. ²⁶ Ɛ bə:

"Yi dükön hunna gbɔ, i na nu nɛ ɛ bɛ:

Mia sɛ nyðŋgbɪn,

mi ŋ ka dɛ mɔŋjɛmɛ o.

Mia lɛ kpɔ ɛnu nyðŋgbɪn

i mi ŋ ka kpɔ ɛnujɛmɛ o. ²⁷ Do dükön əla a, aye sɛnwun nɛ ɛ,

i wo trito, i miɔ wo ŋkuviiwo,

cagbɛ wo ŋkuviiwo ŋ kaa kpɔ ɛnu o.

Nɛ wo to wo ŋ kaa s'ɛnu o,

nɛ wo yɛ ŋ ka va mɔjɛ ɛnu mɛ o,

nɛ wo ŋ kaa va trɔ jimɛ,

nɛ ma vɔdɔ nɛ wo o."

²⁸ Pɔlu gbɛ nu dɛji bɛ: "Mia nya bɛ Mawu do ɛŋɛnyɔɛ xɔ gantɔ a dɪɪɪ amɛ kɛ ŋ nyi Jifu awo, wawo la dɔto e!»

[²⁹ Kɛ Pɔlu nunyɔ hunna wo jrɔ a, Jifu awo co l'ɛgbɔ, i ve tɔ adɪka sɛnwun sɛnwun dɛdɛ lɛ woɔkɪwo domɛ.]^s ³⁰ Pɔlu nɔ ɛxɔ kɛ i xaya a mɛ kɛkɛ nɛ ɛxo amɛvɛ, i na xɔ amɛ kɛ va kpɔ nɛ ɛ awo see leena. ³¹ Ɖ nu nɛ Mawufyɔɔɔɔɔ a yɛ nyɔ, i na lɛ kpɔ ɛnu amɛ wo dɛ Ɔxotɔ Yesu Kriso ŋ kidɛ ɛji dɛdɛ, kpɔ amɛɔkɛn ŋ gbɛ tu ɛmɔ nɛ ɛ o.

---

^s28:29 Wema xoxo sùgbɔ lɛ, i wo ŋ wɔ hɛnhɛrɛn mɛ əla dɛ o